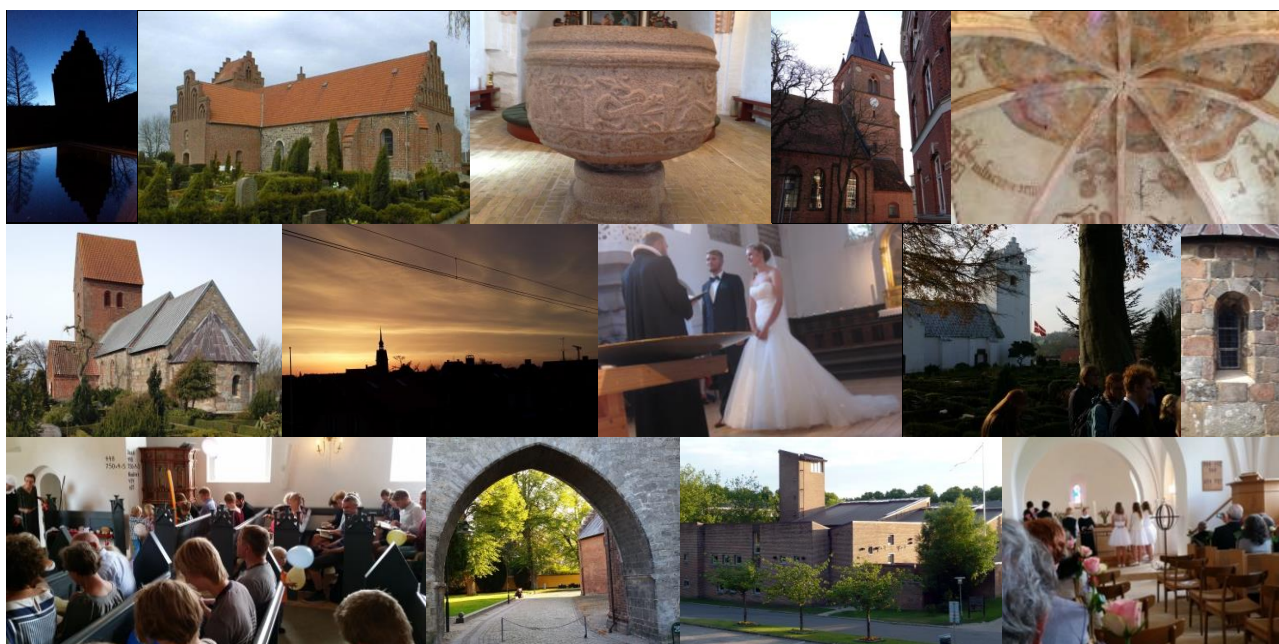

HVAD FORVENTER FOLKET AF KIRKEN?

ET MEDLEMSPEKSEKTIV PÅ DISKUSSIONEN OM FORANDRINGER I
FOLKEKIRKENS STRUKTUR PÅ LANDET, I FORSTÆDERNE OG I BYEN

KIRSTEN DONSKOV FELTER I SAMARBEJDE MED RUTH SØNDERSKOV BJERRUM
CENTER FOR KIRKEFORSKNING, KØBENHAVNS UNIVERSITET, SEPTEMBER 2015

Kirsten Donskov Felter i samarbejde med Ruth Sønderskov Bjerrum:

Hvad forventer folket af kirken?

Et medlemsperspektiv på diskussionen om forandringer i Folkekirkens struktur på landet, i forstæderne og i byen

Center for Kirkeforskning, Københavns Universitet 2015 (2. udgave)

Rapport og bilagsmateriale er tilgængeligt på http://teol.ku.dk/cfk/hvad_forventer_folket/

Copyright: Forfatterne og Center for Kirkeforskning, Københavns Universitet

Forsidefotos: Ruth Sønderskov Bjerrum og Kirsten Donskov Felter med tilladelse fra www.kirkehistorie.dk og <http://kirkearkitektur.dk>.

Øvrigt billedmateriale efter aftale med ophavsretsindehaverne.

FORORD

Det er mig en glæde at give denne velgennemførte, kirkesociologiske undersøgelse et par ord med på vejen. Glæden skyldes især, at jeg synes, vi alle – folkekirken som forskningen – bliver klogere af at studere, hvad der fremlægges her. Lad mig trække et par iagttagelser frem.

Der er 10 procent af danskerne, der kommer indenfor til en gudstjeneste i løbet af et år, selv om de hverken skal til barnedåb eller konfirmation. Men der er mere end dobbelt så mange, der kommer til andre former for gudstjeneste end til en højmesse i løbet af et år. Det stemmer med, hvad der fremgår af nogle af de nye deltagertællinger, der foregår ud over landet i dag. Den danske folkekirke følger altså samme udvikling omkring gudstjenester, som vi har kunnet følge år for år i Sverige og Norge, hvor man har haft regelmæssige deltagertællinger i mange årtier.

Det er et meget lille mindretal af danskerne, der får den tanke, at man kan gå i kirke ”bare” for at gå til gudstjeneste. Der skal for de fleste en særlig tilskyndelse til – en fornemmelse af, at der kunne være noget at hente, f.eks. hos en bestemt præst eller i et bestemt kirkerum, men oftest er grunden, at kirkebrugen matcher ens familiesituation. Et eksempel er den relativt høje grad af kontakt til kirken blandt forældre, som skyldes, at de støtter op om børnenes deltagelse i folkekirkens mange tilbud for børn.

Danskerne er ikke sognekirkepatrioter, når det gælder kirkegang. De allerfleste var sidst i kirke udensogns, og det synes de er aldeles fint, for det kan jo være, at der netop udensogns er noget at hente, og i sagens natur deltager man også oftest i kirkelige handlinger udensogns. Der er selvsagt – især i mindre samfund – en vis kirkelig lokalpatriotisme, men de fleste danskere bruger kirken, som de bruger tankstationer og kulturtilbud, ikke primært lokalt, men hvor det er praktisk eller, hvor der er noget særligt at komme efter.

Vidste vi ikke godt det her på forhånd? Jo, i hvert fald burde vi kunne have sagt os selv det meste på forhånd, men vi har ikke rigtigt gjort det – og slet ikke taget konsekvenserne af det. Hvordan laver man f.eks. godt pastoratsamarbejde mellem præsterne i flere sogne, som man forsøger det så mange steder i dag? I Havrebjerg, som er et af undersøgelsens fire særligt undersøgte sogne, arbejder man sammen med Sct. Peders sogn i Slagelse. Efter en tid har man nu fundet en arbejdsdeling, så den ene af de i alt fire præster bor i Havrebjerg og altid tager julegudstjenesten samt konfirmationsforberedelsen her, mens præsterne deles om resten af pastoratets opgaver, herunder gudstjenester, begravelser, bryllupper og dåb. Meget tyder på, at denne ordning passer mange af kirkens brugere

rigtig godt. Men som både den landsdækkende undersøgelse og interviewene fra Havrebjerg tyder på, er det også en ordning, der har sine udfordringer, som har betydning for, om samarbejdet i medlemmernes øjne bliver en succes eller ej.

Lad mig tilføje en bemærkning om undersøgelsens metoder, som primært er interviews i fire udvalgte sogne kombineret med en landsdækkende empirisk survey gennemført af YouGov. Det er et solidt undersøgelsesdesign, når der er tale om et projekt, der skal gennemføres i løbet af ganske få måneder. Tilmed er denne undersøgelses YouGov-survey den fjerde i træk, som vi har fået gennemført gennem 2013-15. Ved at sammenligne undersøgelserne kan vi se, at resultaterne fra YouGows arbejde generelt er meget præcise. Det kan man forsikre sig om ved at studere den sammenlignende analyse af de fire YouGov-surveys, som cand. mag. i religionssociologi Astrid Krabbe Trolle netop har udarbejdet til hjemmesiden for Center for Kirkeforskning.

Jeg stopper kommentarerne her, og beder læserne selv studere de detaljerede undersøgelsesresultater i denne rapport, foruden naturligvis undersøgernes konklusioner, som nok er granskning og eftertanke værd. Som man vil se, fokuserer rapporten særligt på præstens betydning som bindeled mellem kirke og folk. Det svarer til opslagets fokus på forventningerne til den kirkelige betjening. Men der er en lang række andre perspektiver i materialet, særligt i survey-undersøgelsen, hvis samlede svar lægges ud på kirkeforskningscenterets hjemmeside.

En rapport som den foreliggende er fagligt set af kirkesociologisk karakter. Men jeg vil gerne fremhæve, at der også er tale om en teologisk tekst, som fortæller mangt og meget om danskernes forhold til deres eget liv og den folkekirke, de fleste knytter ganske meget til ved. Man kan således læse rapporten som udtryk for den moderne Hr. og Fru Hansens bekendelser, især måske i kraft af interviewene med folkekirkemedlemmer fra de fire udvalgte sogne. Disse bekendelser har ikke samme dybde og får næppe samme virkningshistorie som Augustins bekendelser, men de er ikke nødvendigvis teologisk mindre vigtige af den grund.

Jeg blev i 1974 ansat i et delt adjunktvikariat sammen med sociologen Ole Riis ved Det Teologiske Fakultet i Aarhus med det formål at opdyrke dansk kirkesociologi. Siden har jeg fulgt med på området og kender derfor alle foreliggende undersøgelser. Jeg har imidlertid først i de seneste par år fået mulighed for selv at initiere og være med til at præge empiriske undersøgelser af folkekirkens forhold. Det skyldes den platform, der er skabt med Center for Kirkeforskning ved Københavns

Universitet fra 2012 – og at der er midler at søge finansiering fra, især Folkekirkens Videnspulje, som nu administreres under det nyoprettede Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

Sommeren 2014 fik vi ved Center for Kirkeforskning midler fra videnspuljen til denne undersøgelse med den betingelse, at vi skulle arbejde sammen med et projekt om Kirken på landet under Landsforeningen af Menighedsråd ved sociologen Steen Marquard Rasmussen og teologen Marie Hedegaard Thomsen. Det ville vi gerne have gjort under alle omstændigheder! Steen Marquard Rasmussen har i forordet til Landsforeningens rapport, *Forskellige vilkår for folkekirken på landet*, som kom først ud, udførligt redegjort for, hvordan de to projekter har kunnet støtte hinanden. Her skal der blot udtrykkes en hjertelig tak for samarbejdet (endnu engang) – til Steen og Marie, og samtidigt til Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, hvorfra centerleder Birgitte Graakjær Hjort har ledet samarbejds møderne. Også for bevillingen fra videnspuljen skylder vi en stor tak!

Vi skylder også at sige tak til lektor Anita Hansen Engdahl, FUV og daværende generalsekretær i Bibelselskabet, Morten Thomsen Højsgaard, som i opstarten arbejdede med i projektets baggrundsgruppe og her kom med mange værdifulde kommentarer.

Der skal også lyde en særlig tak til alle de mennesker i Lihme, Havrebjerg, Sankt Nicolai Kolding og Avedøre, der har indvilliget i at medvirke i dette projekt. Uden den tillid, som de har vist os ved at medvirke, og den tid, de har investeret i samtaler og gennemlæsning af udkast undervejs, kunne projektet ikke gennemføres.

Sidst men ikke mindst må jeg takke de to medarbejdere ved Center for Kirkeforskning, som har gennemført denne undersøgelse: Pastor, ph.d. Kirsten Donskov Felter, som har haft en 6 måneders ansættelse til arbejdet, og adjunkt Ruth Sønderskov Bjerrum, der har medvirket som forskningsmedarbejder ved denne undersøgelse som et led i sin lektorkvalificering ved Professionsbacheloruddannelsen i kristendom, kultur og kommunikation under Professionshøjskolen Metropol. Med så driftssikre medarbejdere er det en udelt fornøjelse at være projektleder.

Hans Raun Iversen
Leder af Center for Kirkeforskning
Københavns Universitet
1. september 2015

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	2
Indholdsfortegnelse.....	5
I: Indledning	8
I.1: Eksisterende undersøgelser:	10
I.2: Projektets faglige forankring	12
I.3: Forfatterfordeling	13
I.4: Disposition	13
II: Hvordan bruger danskerne kirken på landet og i byen – og hvad betyder noget for dem, når de gør det?	14
II.1: Kapitlets fokus	14
II.2: Undersøgelsens metode.....	15
II.3: Hvem kender hvem? Relationer til personer omkring den lokale folkekirke.	17
Kendskab til den lokale folkekirkepræst.....	20
Sammenfatning:	22
II.4 Hvordan bruger danskerne kirken? Kontakter til folkekirken i 2014.....	22
Urbaniseringsgrad og kontakt med kirken	25
Sted for seneste kirkebesøg.....	27
Sammenfatning:	29
II. 5 Hvad har betydning for deltagelse i kirkens tilbud?	29
Sammenfatning:	35
II.6 Konklusion: Hvordan bruger danskerne kirken – og hvad betyder noget for dem, når de gør det?	35
III: Kirken på landet, i byen og i forstæderne. Fire nedslag i den folkekirkelige virkelighed	37
III.1.1: Havrebjerg, Slagelse-Skælskør provsti, Roskilde stift.....	37
Havrebjerg sogn.....	37
Havrebjerg Sognekirke	42
Kirkestatistik.....	44
III.1.2: Kirken set fra Havrebjerg	45
Portræt af Lene, Søren og Asbjørn	45
Portræt af Birgit	46
Portræt af Rune og Mette.....	46
Portræt af Lone	47
Portræt af Irene og Ole.....	49
III.2.1: Lihme, Salling Provsti, Viborg stift.....	50
Lihme sogn	50
Lihme kirke.....	53
Kirkestatistik.....	56

III.2.2 Kirken set fra Lihme	56
Portræt af Poula	56
Portræt af Jane og Lars	57
Portræt af Birgit og Palle	59
Portræt af Ib	60
Portræt af Ann	61
III.3.1: Sankt Nicolai sogn – Kolding Provsti - Haderslev Stift	63
Sankt Nicolai Sogn	63
Sankt Nicolai kirke	64
Kirkestatistik	69
III.3.2 Kirken set fra Sankt Nicolai	69
Portræt af Karen	69
Portræt af Gitte og Magnus	70
Portræt af Jens	71
Portræt af Randi og Michael	72
Portræt af Line og Nicolaj	73
III.4.1: Avedøre sogn - Rødovre-Hvidovre Provsti - Helsingør Stift	75
Avedøre sogn	75
Avedøre Kirke	78
Kirkestatistik	82
III.4.2 Kirken set fra Avedøre	82
Portræt af Ole	82
Portræt af Kirsten	83
Portræt af John	85
Portræt af Anne Lise	85
Portræt af Christina	86
Portræt af Henriette og Esben	87
Portræt af Martin og Charlotte	88
IV. Analyse af interviewmaterialet: Mønstre og tendenser	90
IV.1. Kapitlets fokus	90
IV.1.1 Brug af kirken	90
IV.1.2 Relevansens betydning	93
IV.1.3 Stemning og præstens person	93
IV.2 Kirken og det lokale	95
IV.3 Personlig biografi og valget af kirke	97
IV.4 Forholdet til præsten	98
IV.5 Hvad afgør tilhørsforholdet til kirken?	101

IV.6 Kirken og det lokale på landet og i byen	101
Sammenfatning.....	107
V. Den gode kirke og den gode præst. Generaliserede forventninger til kirken og præsten.....	108
V.1 Den gode kirke.....	108
V.2 Den gode præst	111
V.3 Konklusion: Den gode kirke og den gode præst	116
Bilagsgliste	119

I: INDLEDNING

Nærværende rapport er resultatet af projektet ”Hvad forventer folket af kirken? Et medlemsperspektiv på diskussionen om forandringer i Folkekirkens struktur på landet, i forstæderne og i byen”, som er gennemført i regi af Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet og finansieret af Folkekirkens Videnspulje 2014.

Netop strukturforandringer på landet, i forstæderne og i byen var et af de to indsatsområder, der i 2014 havde Videnspuljens særlige bevågenhed. Ved at byde ind på dette område ønskede vi at tilvejebringe et medlemsperspektiv på den forandringsdiskurs, der i 2006 blev igangsat med Kirkeministeriets betænkning om opgaver i sogn, provsti og stift og siden er fulgt op i følgende betænkninger, senest i 2014 om folkekirkens styre¹. Med udgangspunkt dels i det ministerielle arbejde og dels i de ændringer i danskernes brug af kirken, som bl.a. er dokumenteret i den nylige undersøgelse af folkekirkens aktivitets- og deltagerstatistik², var formålet med projektet at undersøge, hvad folkekirkens medlemmer forventer sig af kirken – både i forbindelse med gudstjenester og ritualer ved livets overgange, og mere bredt i forhold til udbud af aktiviteter i det hele taget.

Historisk har ét af formålene med den folkekirkelige sognestruktur været at sikre en ensartet og tilstrækkelig betjening af medlemmerne med gudstjenester og kirkelige handlinger, undervisning og sjælesorg³. Bag denne intention ligger det syn på folkekirken, som prægnant er udtrykt i kirkeminister PC Kierkegaards udsagn fra 1867 om folkekirken som en kirke, der er til stede overalt i landet ”fra Skagen og til den sydlige spids af Bornholm”. I forlængelse heraf har præstestillingerne været normeret ud fra kriterierne medlemstal, antal kirker/gudstjenestesteder, antal kirkelige handlinger og antallet af forpligtelser over for ikke-medlemmer i sognet⁴. Ændrede bosætnings-, uddannelses- og arbejdsmønstre har ikke ændret ved, at sognepræsteinstitutionen fortsat udgør rygraden i den gejstlige betjening af folkekirkens medlemmer og et langt stykke ad vejen også i folkekirkens strukturelle opbygning.

¹ *Opgaver i sogn, provsti og stift* (B1477), Kirkeministeriet 2006; *Folkekirkens lokale økonomi* (B1491), Kirkeministeriet 2007; *Uddannelse og efteruddannelse af præster* (B 1503) Kirkeministeriet 2009; *Provstestillingen og provstiets funktion* (B1527) Kirkeministeriet 2011, og *Folkekirkens styre* (B 1544), Kirkeministeriet 2014.

² Nielsen, Marie Vejrup, og Iversen, Hans Raun (2014) (red): *Tal om kirken. Undersøgelser af Folkekirkens aktivitets- og deltagerstatistik*; København, Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 57.

³ Senest beskrevet som pejlemærke nr. 2 i Betænkning 1544, april 2014 s 26 ”Folkekirkens tilstedeværelse over alt”.

⁴ Notat: *Model for fordeling af præstestillinger mellem stifterne udarbejdet i samarbejde mellem biskopperne og Kirkeministeriet*, 14. december 2009, dok. Nr. 639074/09.

Dels er det imidlertid i stigende grad åbenbart, at sognestrukturen behøver supplerings i forhold til betjening af særlige grupper eller institutioner, hvilket bl.a. ses af stigningen i antallet af funktionspræster siden 1994⁵. Dels opfattes sognekirken i et urbaniseret og individualiseret samfund ikke uden videre som den givne – endsige selvfølgelige – ramme om gejstlig betjening, men som genstand for valg, hvor der samtidig tages personlige, praktiske og familiemæssige hensyn. I byerne har kirketilknytning mange steder i lang tid mere været udtryk for et tilvalg blandt konkrete muligheder end for formelt tilhørsforhold: man vælger sin gudstjeneste og de aktiviteter, man oplever som relevante og meningsfulde. Sognekirken på landet opfattes endnu mange steder som det naturlige tilknytningspunkt, hvis stilling dog ikke blot svækkes af, at der ikke længere er sammenfald mellem sogne- og skolegrænser, men også en tendens til regionalisering, dvs. samling af den kirkelige aktivitet omkring byerne og/eller provstierne.

Tilsammen tegner udviklingen et broget billede af opbrud parallelt til, hvad der kan iagttages i andre gamle nationalkirker; jf. at man i Tyskland taler om en bevægelse fra "Ortskirche" til "kirchlichen Orten"⁶. Dette kalder på undersøgelser af, hvad folkekirkens medlemmer på landet, i forstæderne og i byen egentlig forventer af deres kirke i form af gejstlig betjening, og i hvilket omfang de oplever, at forventningerne bliver opfyldt. Det er almindeligt antaget, at graden af urbanisering, uddannelse, køn og alder eller årgang spiller ind. Men hvad betyder f.eks. kendskab til præsten, tilknytning til den konkrete kirkebygning eller lokalt tilhørsforhold for deltagelse i kirkens tilbud? Er det vigtigt, eller er det snarere indhold og oplevelse af kvalitet, der betyder noget? Og er der forskelle mellem de forventninger, der knytter sig til forskellige typer af aktiviteter – og i så fald hvilke?

Sigtet med projektet var at gennemføre en undersøgelse af medlemmernes overvejelser og motiver i forbindelse med deltagelse i kirkens tilbud, som ikke kun omhandlede forholdet mellem rettigheder og pligter i forbindelse med ritualforvaltningen, men i mindst lige så høj grad de forventninger, medlemmer i bredere forstand har til folkekirken om meningsfuld tilstedeværelse og mulighed for engagement. Når vi i nærværende rapport taler om forventninger til gejstlig betjening, tillader vi os altså at tolke dette udtryk bredere end det, der forudsættes i officielle kirkelige dokumenter. Det gør vi ud fra en overbevisning om, at en undersøgelse af folkekirkemedlemmers forventninger til og brug af kirken i dag må svare til de vilkår, der i øvrigt gælder i de moderne samfund, som også

⁵ Kühle, Lene et al. (2015): *Funktionspræster i Danmark. En kortlægning*, Center for Samtidsreligion og Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

⁶ Pohl-Patalong, Uta (2004): *Von der Ortskirche zu kirchlichen Orten. Ein Zukunftsmodell*. Göttingen.

sociolog Steen Marquard Rasmussen peger på med sit begreb om den dobbelte folkekirke. Rasmussen har overbevisende argumenteret for, at folkekirken i dag er nødt til at skærpe sin opmærksomhed på de kulturelle forskelle i befolkningen, hvis den fortsat skal leve op til sin ambition om at være kirke for hele folket⁷. Skal folkekirken være til stede overalt, handler det i dag ikke kun om overvindelse af geografisk afstand som på PC Kierkegaards tid, men i lige så høj grad om at anerkende de kulturelle afstande, der kendetegner det individualiserede samfund. I anden omgang handler det også om folkekirkens allokering af ressourcer, når og hvor forventningerne ikke kan opfyldes inden for de eksisterende strukturer. Med henblik på den fortsatte drøftelse af strukturforandringer i folkekirken kan der således være væsentlig ny viden at hente i en undersøgelse af medlemmernes forventninger til gejstlig betjening på landet, i byerne og i forstæderne.

Den måde, hvorpå vi har valgt at nærme os undersøgelsens problemstilling, er gennem medlemmernes faktiske kirkebrug. Ved i første omgang at spørge til praksis, frem for til holdninger, ønskede vi at få et overblik over, hvordan danskerne faktisk bruger kirken, for dernæst at undersøge, hvad der betyder noget for dem, når de gør det. Som undersøgelsesdesign valgte vi dels en kvantitativ tilgang i form af en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført af analysefirmaet YouGov, dels en kvalitativ tilgang i form af fire case studier i udvalgte sogne og interviews med såvel regelmæssige som mindre regelmæssige kirkebrugere. Som ønsket af bestyrelsen for Folkekirkens Videnspulje fik vi desuden mulighed for at udføre projektet i nært samarbejde med Landsforeningen af Menighedsråds projekt ”Kirken på landet”, hvilket betød, at vi har kunnet henvise til de indsigter, som dette projekt har genereret i form af demografiske og kirkestatistiske analyser⁸. For en mere grundig redegørelse for nærværende projekts design og metode henvises til rapportens bilag 1.

I.1: EKSISTERENDE UNDERSØGELSER:

Mens søndagens gudstjeneste fra teologisk og kirkeligt hold traditionelt er blevet betragtet som Folkekirkens kerneydelse par excellence, er det i dag alment anerkendt, at det er de kirkelige handlinger, der er det primære tilknytningspunkt mellem folk og kirke. En undersøgelse foretaget af

⁷ Rasmussen, Steen Marquard (2014): *Den relevante folkekirke – et sociologisk grundlag for målsætningsarbejde, aktivitetsstatistik og brugerundersøgelser*, København/Center for Kirkeforskning, Publikationer fra Det Teologiske Fakultet 56.

⁸ Rasmussen, Steen Marquard (2015): *Forskellige vilkår for folkekirken på landet*. Landsforeningen af Menighedsråd og Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter.

YouGov for Bibelselskabet og Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet i 2013 dokumenterer således, at hele 49% angiver begravelse eller dåb som anledning til deres seneste kirkebesøg, mens kun 7% senest har været i kirke i forbindelse med en almindelig gudstjeneste⁹. Dette er så meget mere tankevækkende, som hidtidige empiriske undersøgelser af danskernes kirkebrug overvejende har koncentreret sig om deltagelse i søndagshøjmessen, dvs. ud fra et kirkeligt insiderperspektiv, frem for at tage udgangspunkt i et deltagerperspektiv på kirkelig praksis. Således også den europæiske værdiundersøgelse, som ud fra fire svarmuligheder kategoriserer danskerne som regelmæssige kirkegængere (1 gang om måneden eller oftere), traditionelle (kirkegang kun ved højtider) eller kirkefremmede (under 1 gang om året /aldrig). Deltagelse i kirkelige handlinger eller i andre kirkelige aktiviteter tælles altså ikke med som relevant aktivitet. På trods heraf er undersøgelsen alligevel interessant, fordi den dokumenterer, at der på gudstjenestens område ikke som ofte antaget er tale om et fald i kirkegang, men om en markant omstrukturering, idet gruppen af traditionelle kirkegængere, dvs. den gruppe, for hvem kirkebesøg er forbundet med højtider og familiebegivenheder, er steget fra 17% til godt 31% i perioden 1981-2008¹⁰. Flere går i kirke, men kun når der er en personlig anledning.

De her skitserede tendenser i danskernes kirkebrug kan ses som udtryk for den individualisering, der ifølge den canadiske filosof Charles Taylor kendetegner de moderne samfund, og som udtrykker de fundamentalt forandrede vilkår for livstolkningen, der følger af moderniteten. Den kritik af traditionelle autoriteter, der kendetegner moderniteten, har ifølge Taylor som sin konsekvens, at den enkelte ikke længere kan fundere sin moralske og religiøse overbevisning i en given tradition, men er henvist til ”the subjective turn”, hvor livsorientering bliver udtryk for et personligt valg. Den enkelte kan i moderniteten ikke ureflekteret overtage andres normer. Vendingen mod subjektiviteten indebærer dermed kravet om autenticitet: det (moralske) krav om personligt at realisere de værdier, der opleves sande for den enkelte¹¹.

Set i forhold til de eksisterende undersøgelser er det afgørende, at den deltagerstatistik, der er knyttet til Folkekirkens Kalender, og som nu er implementeret i flere stifter, ikke blot gælder søndagens gudstjenester, men alle aktiviteter, der udbydes fra stiftets kirker med præst eller menighedsråd som arrangør. Resultatet af tællingerne vil givetvis dokumentere, at danskernes

⁹ Højsgaard, Morten Thomsen og Iversen, Hans Raun 2013: *Danskernes tro anno 2013 – spørgsmål og svar*; <http://www.teol.ku.dk/cfk/yougov-undersogelse/>.

¹⁰ Andersen, Peter B, og Lüchau, Peter 2011: Individualisering og aftraditionalisering af danskernes religiøse værdier, i: Gundelach, Peter (red): *Små og store forandringer. Danskernes værdier siden 1981*, København, Hans Reitzel.

¹¹ Taylor, Charles 2002. *Modernitetens Ubehag. Autenticitetens Etik*, Aarhus, Philosophia. Taylor, Charles 2007. *A Secular Age*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University.

kirkebrug ikke kun knytter sig til søndagens traditionelle gudstjeneste og de kirkelige handlinger, men også i høj grad til nye gudstjenesteformer og aktiviteter som babysalmesang, arrangementer for minikonfirmandforældre, pilgrimsvandring, natkirke, spaghettigudstjenester mm. Søgningen til de nye aktiviteter peger i retning af, at medlemmernes forventninger til ”gejstlig betjening” i dag må tolkes bredere end præstens ledelse af søndagens højmesser og medvirken ved kirkelige handlinger. Kirken opleves i stigende grad relevant, ikke som forudgiven ekstern autoritet, men som mulig kilde til svar på åndelige og sociale behov og som leverandør af tilbud, som den enkelte personligt kan tilvælge.

Samtidig er det naturligvis vigtigt at tage højde for de forskelle, der kan være fra sted til sted og mellem forskellige grupper, yngre som ældre. Værdiundersøgelsen dokumenterer således, at den beskrevne udvikling - lige som individualiseringen og ændringerne i trosindholdet – er afhængig af urbaniseringsgraden, dvs. at den religiøse udvikling som hovedregel starter i byerne og senere slår igennem i provinsen. Af andre faktorer, der kan have betydning, er køn, generation og civilstand; således finder de yngre den religiøse ceremoni ved dåb og vielse mindre vigtig¹². Det fremhæves, at årsagerne til forskelle mellem yngre og ældres religiøsitet skal søges i kohorten, dvs. i den årgang, respondenterne tilhører, snarere end i vedkommendes alder. Dette finder støtte i Krogsdals påvisning af generationsmæssige forskelle i livstolkningen¹³. Dvs. at den ofte fremsatte antagelse om, at kirkegang vil stige med alderen, ikke finder støtte i undersøgelsen, men at det derimod kan forudses, at svækket kirkebrug i yngre generationer formentlig vil afspejles, når de pågældende bliver ældre¹⁴. Set i dette lys forekommer det desto mere relevant at undersøge de forskydninger, der aktuelt finder sted, ud fra et medlemsperspektiv, eftersom de må forventes at præge den pågældende gruppes fremtidige brug af og deltagelse i kirken.

I.2: PROJEKTETS FAGLIGE FORANKRING

I forbindelse med design af projektet blev der i foråret 2014 nedsat en intern styregruppe i regi af Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet. Ud over forskergruppen bestående af postdoc Kirsten Donskov Felter, centerleder og lektor Hans Raun Iversen, samt forskningsmedarbejder Ruth Sønderskov Bjerrum, bestod styregruppen af de eksterne medlemmer

¹² Lüchau og Andersen: 84f

¹³ Krogsdal, Iben 2012: *De måske kristne*, København, Anis

¹⁴ Lüchau, Peter 2012. Seks teser om danskernes medlemskab af folkekirken. I: Lisbet Christoffersen et al. (red): *Fremtidens danske religionsmodel*. København: Anis: 312.

Anita Hansen Engdahl, lektor ved FUV, og Morten Thomsen Højsgaard, daværende generalsekretær for Det danske Bibelselskab. Den interne styregruppe har i den indledende fase drøftet projektets metodiske valg. Herudover har projektets design og resultater løbende været drøftet i den fælles styregruppe med deltagelse af repræsentanter fra projektet Kirken på landet, bestyrelsen for Folkekirkens Videnspulje og medarbejdere fra FUV. De her fremlagte resultater er ligeledes løbende drøftet i såvel den interne som i den fælles styregruppe.

I.3: FORFATTERFORDELING

Tolkningen af spørgeskemaundersøgelse og interviews er sket gennem løbende drøftelser i forskergruppen, og teksten til de enkelte afsnit har ligeledes været drøftet her. Med hensyn til den endelige udformning af rapporten har Ruth Sønderskov Bjerrum haft ansvaret for udarbejdelsen af den fælles skabelon til sammenlignelige beskrivelser af sognene, og forfattet teksten i afsnit III.1, III.2.1, III.3.1 og III.4. Rapportens øvrige afsnit er forfattet af Kirsten Donskov Felter.

I.4: DISPOSITION

I kapitel II redegøres for resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen idet vi gør rede for danskernes brug af kirken og de faktorer, der har betydning for denne med særligt fokus på forskelle mellem land og by. I kapitel III vender vi os dernæst til fire nedslag i den folkekirkelige virkelighed i form af case studier af to landsogne, et bysogn og et forstadssogn. Med udgangspunkt i beskrivelser af de respektive sogne tegner vi portrætter af et repræsentativt udvalg af de mennesker, der bruger den pågældende kirke. I kapitel IV analyseres materialet for tværgående mønstre og tendenser, idet interviewmaterialet sammenholdes med resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen. I rapportens afsluttende kapitel V stilles der skarpt på informanternes syn på den gode kirke og den gode præst, med henblik på at uddrage perspektiver for diskussionen om strukturændringer i folkekirken, særligt med henblik på den gejstlige betjening på landet, i byen og i forstæderne.

II: HVORDAN BRUGER DANSKERNE KIRKEN PÅ LANDET OG I BYEN – OG HVAD BETYDER NOGET FOR DEM, NÅR DE GØR DET?

II.1: KAPITLET'S FOKUS

Som del af forskningsprojektet gennemførte Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet i samarbejde med analysefirmaet YouGov en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse¹⁵. Undersøgelsens formål var at afdække karakteristiske træk ved danskeres brug af folkekirken, som samtidig kunne udgøre en forståelsesbaggrund for de kvalitative interviews. I forhold til det ganske omfattende materiale vil vi i dette kapitel foretage nogle nedslag med henblik på dels at finde overordnede tendenser og dels at se, hvad undersøgelsen viser om brugen af folkekirken med henblik på forskelle mellem land og by.

Et vigtigt resultat af undersøgelsen var dens påpegning af, at forholdet til kirken på en række områder hænger sammen med lokalsamfundets størrelse. Særligt de små bysamfund, dvs. bebyggelser med mellem 1000 og 4999 indbyggere viste sig at skille sig ud i forhold til såvel de større bysamfund som landområderne.

Vi skal i dette kapitel fremlægge undersøgelsens væsentligste resultater i forhold til folkekirkens vilkår på landet og i byen ved at belyse materialet fra tre overordnede vinkler:

- Folkekirkens lokale forankring og netværk, som vi belyser ved at se nærmere på relationer og kendskab til personer omkring kirken i skikkelse af ansatte og frivillige medarbejdere.
- Brugen af kirken, som vi belyser ved at se på hvor og hvornår danskerne var i kontakt med folkekirken i 2014.
- Faktorer, som har betydning for brugen af kirken, og som vi belyser ved at spørge til, hvad der opleves som vigtigt i forskellige sammenhænge.

¹⁵ Spørgeskemaundersøgelsen *Kirkebrug og livsstil*, gennemført af analysefirmaet YouGov for Center for Kirkeforskning ved Københavns Universitet. Undersøgelsens resultater må offentliggøres med angivelse af kilde og medtagelse af følgende passus: ”Undersøgelsen er gennemført af analyseinstituttet YouGov. Der er i alt gennemført 1016 CAWI-interview med danskere i alderen 18-74 år, i perioden 30. januar - 2. februar 2015”. CAWI er en forkortelse for Computer Assisted Web Interviews. Datamaterialet er bearbejdet statistisk med bistand fra religionssociolog Astrid Krabbe Trolle. De her fremlagte resultater er løbende drøftet i projektets forskergruppe og i en fælles styregruppe under Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV) med deltagelse af repræsentanter fra projektet Kirken på landet, bestyrelsen for Folkekirkens Videnspulje og medarbejdere fra FUV. Spørgeskemaet er vedlagt rapporten som bilag 2.

Tilsammen ønsker vi, som optakt til den kvalitative del af projektrapporten, at skaffe os baggrundsviden om det spørgsmål, som vi har sat som overskrift over dette kapitel: Hvordan bruger danskerne kirken på landet og i byen – og hvad betyder noget for dem, når de gør det?

II.2: UNDERSØGELSENS METODE

Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført via internettet af analysefirmaet YouGov for Center for Kirkeforskning blandt danskere i alderen 18-74 år fra YouGov Panelet. Invitationer blev udsendt via e-mail. Data er indsamlet så det udgør et repræsentativt udsnit af den danske befolkning i forhold til den pågældende målgruppe. Data er vejet på dimensionerne køn, alder og geografi på baggrund af et ideal fra Danmarks Statistik, således at resultaterne er repræsentative for befolkningen i relation til målgruppen.

Derimod er materialet ikke vejet for andre forhold som uddannelse og indkomst, lige som oplysninger om religiøst tilhørsforhold ikke indgår i YouGov panelets baggrundsoplysninger. Det betyder, at undersøgelsespopulationen på disse områder ikke nødvendigvis er repræsentativ for befolkningen som helhed. Det er desuden almindeligt kendt, at andelen af højtuddannede i svarpaneler er større end i befolkningen generelt. I vores sammenhæng kan dette have betydning, i og med at tidligere forskning peger på en sammenhæng mellem uddannelse og religiøsitet i form af antallet af udmeldelser af folkekirken¹⁶. Dette skal sammenholdes med, at den andel af undersøgelses-populationen, der er medlemmer af folkekirken, er lavere end i befolkningen som helhed. Undersøgelsen opererer med en medlemsprocent på 72, mens den andel, der er medlemmer af folkekirken på landsplan er på lidt under 78 procent¹⁷. Samlet set må det derfor formodes, at

¹⁶ Andersen, Peter og Lüchau, Peter (2011): Individualisering og aftraditionalisering, i: Gundelach, Peter (red): Små og store forandringer. Danskernes værdier siden 1981 København, Hans Reitzel; se også Leth-Nissen, Karen Marie og Trolle, Astrid Krabbe (2015): Dåb eller ej? Rapport om småbørnsforældres til- og fravalg af dåb. Det Teologiske Fakultet, Københavns Universitet.

¹⁷ Da spørgsmål om religiøst tilhørsforhold ikke indgår i YouGov-panelets baggrundsoplysninger, indeholder panelet såvel medlemmer af folkekirken som medlemmer af andre konfessioner og personer, der ikke er medlemmer af noget tros- eller livsanskuelsessamfund. Dette valgte vi at se som en fordel, idet vi antog, at vi på denne måde kunne opnå vigtig viden om forholdet mellem folk og kirke generelt. Med henblik på at vurdere undersøgelsens resultater ønskede vi imidlertid at kende respondenternes konfessionelle tilhørsforhold, og vi stillede derfor spørgsmålet ”Hvilke(t) trossamfund tilhører du (uanset om du er praktiserende eller ej)?” Svarene viste, at 72% af respondenterne var medlemmer af folkekirken, mens 2% var medlemmer af andet kristent trossamfund, 4 % var medlemmer af anden religion eller ikke-religiøse livsanskuelsessamfund. 20% tilkendegav, at de ikke var medlem af noget trossamfund, og 2% svarede ”Ved ikke”. Ifølge Danmarks Statistik var folkekirkens medlemsprocent den 01.01.2015 på 77,8%.

Af pladshensyn vil vi ikke her gå ind på det komplekse område, som vedrører medlemskab og brug af kirken, men blot antyde, at det afgørende skel på en række punkter ikke går mellem medlemmer og ikke-medlemmer, men mellem de medlemmer, der overvejer at melde sig ud, og de medlemmer, for hvem medlemskabet er en selvfølge.

undersøgelsen viser en mere kritisk holdning til folkekirken og et lavere kirkeligt engagement end man kunne have forventet, hvis materialet havde været vejet for uddannelse og konfessionelt tilhørsforhold¹⁸.

Angående undersøgelsens terminologi valgte vi bevidst at undgå kirkeligt indforståede udtryk. Det gælder f.eks. betegnelsen højmesse, som vi i stedet kalder den almindelige søndagsgudstjeneste. På samme måde forudsætter betegnelserne sognekirke og sognepræst en indforståethed med folkekirkens sprogbrug og en viden om folkekirkens organisation og struktur. I stedet har vi valgt at tale om den lokale folkekirke og den lokale folkekirkepræst som et bedre redskab til at opfange respondenternes relation til kirken¹⁹.

Med henblik på at undersøge sammenhænge mellem brugen af folkekirken og lokalsamfundets størrelse bad vi respondenterne oplyse størrelsen på den by eller det område, hvor de var bosat, idet vi stillede spørgsmålet ”Hvilket af følgende alternativer passer bedst på den by/det område, du er bosat i?”.

Tabel 1: Fordeling af respondenter efter lokalsamfundets urbaniseringsgrad

Base	1016
Hovedstadsområdet	24%
Storby over 100.000 indbyggere – men ikke hovedstadsområdet	16%
Bymæssig bebyggelse 50.000-100.000 indbyggere	13%
Bymæssig bebyggelse 10.000-49.999 indbyggere	19%
Bymæssig bebyggelse 5.000-9.999 indbyggere	7%
Bymæssig bebyggelse 1.000-4.999 indbyggere	9%
Bymæssig bebyggelse under 1.000 indbyggere	7%
Udenfor bymæssig bebyggelse – landområde	6%
Totalsum	100%

Inddelingen i de otte kategorier kan hjælpe til et overblik over sammenhænge mellem forskellige urbaniseringsgrader og brugen af kirken. Det er dog for det første vigtigt at være opmærksom på, at inddelingen ikke siger noget om sogne, men kun om størrelsen af den bebyggelse, som de respektive respondenter bor i. For det andet giver kategoriseringen ikke grundlag for at vurdere, om der er tale om storby- eller forstadsmiljøer, men kun befolkningstallet i det pågældende område.

¹⁸ Se hertil Astrid Krabbe Trolles komparative undersøgelse af holdninger til religiøse spørgsmål i fire undersøgelser foretaget af YouGov for Center for Kirkeforskning i perioden 2013-2015 (Trolle 2015, under udgivelse).

¹⁹ Det betyder, at vi ikke kan vide, om det rent faktisk er sognekirken, der tales om. Men eftersom vi ikke kan forudsætte, at alle respondenter ved, hvilken kirke der er deres sognekirke, gør det sagligt set ingen forskel. Med hensyn til det retlige grundlag for talen om gejstlig betjening henvises især til Bekendtgørelse af lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning, se rapportens bilag 5.

Endelig må man være opmærksom på størrelsen af de respektive svarpopulationer. For de fire laveste urbaniseringsgrader, dvs. bebyggelser op til 9.999 indbyggere, er der tale om grupper på 6-9% af respondenterne. Det vil sige, at de respektive baser er på under 100 personer, hvilket selvsagt maner til forsigtighed med hensyn til at drage vidtgående konklusioner. Ikke desto mindre giver det forhold, at materialet er testet for signifikans, grundlag for at sige, hvorvidt resultaterne er udtryk for en tendens. I det omfang, undersøgelsen peger på forskelle, der kan kobles til graden af urbanisering, er der derfor tale om resultater, som bør tænkes med, når man taler om forventninger til folkekirken på landet, i byen og i forstæderne.

Talmaterialet i de tabeller, der her fremlægges, er testet for signifikans i forhold til χ^2 og gammatest. Vi har anvendt et statistisk signifikansniveau på 0,05. P-værdien angiver, hvor stor sandsynligheden er for, at den fordeling vi har fundet i vores stikprøve kunne være tilfældig. Når P-værdien er under 0,05 betyder det, at der er under 5 procents chance for, at sammenhængen er tilfældig. Jo lavere værdi, jo stærkere sammenhæng.

II.3: HVEM KENDER HVEM? RELATIONER TIL PERSONER OMKRING DEN LOKALE FOLKEKIRKE.

Med henblik på at få et billede af folkekirkens lokale forankring på landet og i byen har vi i undersøgelsen stillet spørgsmålet ”Har du en relation til en person, som er tilknyttet din lokale folkekirke²⁰ – uanset om du er medlem af folkekirken eller ej?”²¹. Vores intention var at undersøge, i hvilket omfang folkekirken som institution er socialt integreret i lokalsamfundet, idet vi antog, at begrebet relation ville være egnet til at opfange personligt kendskab.

²⁰ Vi har bevidst undgået udtrykket sognekirke, da vi ikke kan tage for givet, at der er sammenfald mellem den objektive tilknytning, der ligger i sognebegrebet, og den enkelte informants følelse af tilknytning. Med hensyn til regelsæt om sognetilknytning og retten til gejstlig betjening, se rapportens bilag 5. I lighed hermed har vi valgt at undgå betegnelsen sognepræst. I stedet taler vi om den lokale folkekirkepræst.

²¹ Spørgsmålet er tidligere stillet i forbindelse med undersøgelsen ”Dåb og livsstil”, foretaget for YouGov af Center for Kirkeforskning 2014.

Tabel 2: Relation til person tilknyttet den lokale folkekirke

Base	1016
Ja (i alt)	29%
<i>Ja, præst</i>	13%
<i>Ja, menighedsrådsmedlem</i>	11%
<i>Ja, personer med anden tilknytning til min lokale folkekirke</i>	6%
<i>Ja, kirkesanger</i>	5%
<i>Ja, kirketjener/graver</i>	4%
<i>Ja, organist</i>	4%
<i>Ja, frivillig ud over menighedsrådsmedlem</i>	3%
<i>Ja, kirke- og kulturmedarbejder</i>	3%
<i>Ja, kordegn</i>	3%
<i>Ja, sognemedhjælper</i>	3%
Nej, jeg kender ikke nogen, som er tilknyttet min lokale folkekirke	65%
Ved ikke	6%
Total (Ja, nej, ved ikke)	100%

Som tabellen viser, er der på landsplan i alt 29% af respondenterne, der oplyser, at de har en relation til en eller flere personer omkring deres lokale folkekirke. Omvendt angiver 65% af respondenterne på landsplan, at de ikke kender nogen, som er tilknyttet deres lokale folkekirke²².

Ser man på det overordnede billede er der imidlertid store variationer i materialet, ikke mindst i forhold til graden af urbanisering. Set i forhold til gennemsnittet af alle respondenter skiller hovedstadsområdet sig ud med en konsekvent lavere score i alle grupper. I forhold til den andel, der har en relation til en person med tilknytning til den lokale folkekirke, er tallet her kun på 22%, mens hele 78% af hovedstadens respondenter ikke har nogen relation.

Omvendt forholder det sig for områder med lav urbaniseringsgrad, og i særdeleshed for bymæssige bebyggelser med op til 4999 indbyggere. Disse to grupper skiller sig ud ved et generelt højere kendskab til personer tilknyttet den lokale folkekirke end gennemsnittet. Her er det 46% i bymæssige bebyggelser mellem 1000 og 4999 indbyggere, og 41% i bebyggelser under 1000 indbyggere angiver, at de har en relation til en person som er tilknyttet den lokale folkekirke.

²² På trods af den manglende konsistens i svarmulighed (relation/kendskab) synes respondenterne her at opfatte dem som synonymmer.

Tabel 3: Urbanisering og relation til personer tilknyttet folkekirken

Har du en relation til en person, som er tilknyttet din lokale folkekirke – uanset om du er medlem af folkekirken eller ej?	Hovedstadsområdet	Storby over 100.000 indbyggere	By 50.000-100.000 indbyggere	By 10.000-49.999 indbyggere	By 5.000-9.999 indbyggere	By 1.000-4.999 indbyggere	By under 1.000 indbyggere	Udenfor by – landområde	Total
Base	241	164	129	191	70	95	69	57	1016
Ja	17%	28%	34%	26%	28%	46%	41%	39%	29%
Nej	78%	66%	59%	69%	68%	46%	52%	57%	65%
Ved ikke	5%	5%	7%	5%	4%	7%	7%	3%	6%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tilsvarende er andelen, som ikke har en relation til nogen, der er tilknyttet den lokale folkekirke, i de mindste bysamfund signifikant lavere end gennemsnittet. Lavest er andelen, som ikke har nogen relation, i bysamfund med 1000-4999 indbyggere. Her er det 46%, som ikke har nogen relation til en person med tilknytning til den lokale folkekirke. Den næstlaveste andel finder vi i de mindste bebyggelser med under 1000 indbyggere, hvor det er 52%, der ikke har nogen relation. Til sammenligning er tallet for de rene landområder 57%²³.

Tester vi tallene for signifikans, så viser der sig at være en stærk statistisk sammenhæng mellem relationer til personer med tilknytning til den lokale folkekirke og graden af urbanisering²⁴. Derimod er der ingen statistisk sammenhæng med hverken alder eller uddannelse. Det vil med andre ord sige, at lokalsamfundets størrelse betyder mere for omfanget af relationer til personer med tilknytning til den lokale folkekirke end både alder og uddannelse.

Målt på omfanget af relationer til personer med tilknytning til den lokale folkekirke peger materialet umiddelbart og tydeligt på graden af urbanisering som en faktor, der har stærk betydning. Samlet set peger tallene på stærkere social forankring af kirken i de mindre bysamfund, sammenlignet med såvel de rene landområder som de større byer.

²³ Ser vi på relationen til specifikke grupper, peger tallene på en markant stærkere relation til medlemmer af menighedsråd i de mindste bysamfund og på landet; stærkest i byer under 1000 indbyggere og landområder, men også i byer mellem 1000 og 4.999 indbyggere. P-værdien er ,000, hvilket betyder at der er tale om stærk statistisk signifikans. Derimod er der ikke nogen sammenhæng mellem urbanisering og relationen til præsten, hvor signifikanstesten derimod viser en tilsvarende stærk sammenhæng med uddannelse. Noget lignende gør sig ifølge undersøgelsen gældende for organisten. Da fokus her er på betydningen af urbanisering, vil vi ikke forfølge dette perspektiv yderligere i denne sammenhæng.

²⁴ P-værdi for urbanisering og ingen relationer til folkekirken er ,000 ifølge CHI² test og ligeledes ,000 for gammatest.

KENDSKAB TIL DEN LOKALE FOLKEKIRKEPRÆST

Ud over at spørge mere generelt til relationer til personer omkring den lokale folkekirke, der som vist siger noget om kirkens lokale forankring, har vi specifikt spurgt ind til kendskabet til præsten. Vi stillede spørgsmålet: ”Hvor godt kender du din lokale folkekirkepræst?” i forventning om, at svarene dels ville kunne give os et indblik i folkekirkens lokale synlighed som institution, og dels at vi herigennem ville få et redskab, der kunne fungere som en indikator på respondenternes kirkebrug²⁵.

Tabel 4: Kendskab til den lokale folkekirkepræst

Base	1016
Har aldrig hørt om	35%
Har hørt om, men kender ikke	26%
Kender (i alt)	37%
<i>Kender lidt</i>	25%
<i>Kender ret godt</i>	8%
<i>Kender meget godt</i>	4%
Ved ikke	2%
Total	100%

Som tabellen viser, er det over en tredjedel af respondenterne på landsplan (35%), der aldrig har hørt om deres lokale sognepræst, mens en fjerdedel (26%) har hørt om, men ikke kender vedkommende. Slår vi de to kategorier sammen betyder det, at i alt 61% af respondenterne ikke har noget personligt kendskab til deres lokale sognepræst. Heroverfor er der i alt 37%, der oplyser, at de i et eller andet omfang kender præsten²⁶.

Ser vi på forholdet mellem kendskab til præsten og bebyggelsens størrelse, viser der sig imidlertid at være store forskelle, alt efter bebyggelsens størrelse:

²⁵ Se også Højsgaard, Morten Thomsen og Iversen, Hans Raun 2013: Danskernes tro anno 2013 – spørgsmål og svar; <http://www.teol.ku.dk/cfk/youngov-undersogelse>.

²⁶ Kategorierne ”kender godt” og ”kender meget godt”, som tilsammen udgør 12%, svarer numerisk omtrent til den andel, der oplyser, at de har en relation til præsten, jf tabel 2. Som vi så for relation til præsten, var der imidlertid her ikke nogen klar statistisk sammenhæng med urbanisering.

Tabel 5: Kendskab til præsten i forhold til urbaniseringsgrad

Hvor godt kender du din lokale folkekirkepræst?	Hovedstadsområdet	Storby over 100.000 indbyggere	By 50.000-100.000 indbyggere	By 10.000-49.999 indbyggere	By 5.000-9.999 indbyggere	By 1.000-4.999 indbyggere	By under 1.000 indbyggere	Udenfor by – landområder	Total
Base	241	164	129	191	70	95	69	57	1016
Kender ikke	77%	69%	61%	63%	56%	44%	40%	41%	62%
Kender	23%	31%	39%	37%	44%	56%	60%	59%	38%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Som tabellen viser, er der store variationer mellem hovedstadsområdet, hvor under en fjerdedel (23%) kender deres lokale sognepræst, og de mindste bebyggelser op til 1000 indbyggere og landområderne, hvor næsten 60% oplyser, at de kender præsten²⁷. Tallene tyder endvidere på, at der går en skillelinje i forhold til kendskab til præsten mellem bymæssige bebyggelser under og over 5000 indbyggere. Tester vi materialet for signifikans, viser det sig, at der er en stærk statistisk sammenhæng mellem graden af urbanisering og kendskab til præsten²⁸.

Det forhold, at materialet viser en markant større grad af kendskab til præsten i landområderne og i de mindste bebyggelser op til 4999 indbyggere indikerer altså, at lokalsamfundets størrelse i sig selv kan have betydning for folkekirkens synlighed lokalt²⁹.

På basis af materialet kan vi derfor konkludere, at når det gælder folkekirkens lokale forankring og præstens synlighed lader der til at være en stærk sammenhæng med lokalsamfundets størrelse, sådan at der med hensyn til kendskab til præsten går en skillelinje ved 5000 indbyggere. Herudover har vi set, at når det gælder relationerne til personer omkring kirken, genfinder vi skellet mellem bebyggelser over og under 5000 indbyggere. Herudover peger materialet på, at der også er en forskel mellem de mindste bysamfund og landområderne, hvor omfanget af relationer til personer omkring kirken igen er faldende.

²⁷ Når tabel 5 sætter tallet for samlekategori "Kender ikke" til 62%, og 38% for samlekategori "Kender" skyldes det, at der er korregeret for de 2%, som ifølge tabel 5 har svaret "Ved ikke".

²⁸ P-værdi for sammenhængen mellem urbanisering og kendskab til præsten er ,000 ifølge CHI² test og ligeledes ,000 for gammatest.

²⁹ Da unge og højere uddannede generelt er mindre religiøse, kunne man forestille sig, at årsagen til det mindre kendskab til præsten i de større byer skyldes, at der her er flere unge og højere uddannede. En test af materialet for signifikans i forhold til alder og uddannelse, viser imidlertid at disse ikke isoleret set spiller nogen rolle. Den gennemførte CHI² test viser, at for sammenhængen mellem alder og kendskab til præsten er P-værdien 0,230, og for sammenhængen mellem uddannelse og kendskab til præsten er P-værdien 0,758. Dette betyder, at hverken alder eller uddannelse har statistisk betydning for kendskabet til præsten.

En mulig forklaring på den høje andel, der har en eller flere relationer til personer med tilknytning til den lokale folkekirke i de mindre og de mindste bysamfund, kan være generelt tætte netværk i denne type af lokalsamfund og en social og kulturel egenart med et tættere lokalmiljø og fungerende folkelige fællesskaber, sammenlignet med både de mere urbaniserede områder og landområderne. Herudover vil der her ofte være mindre, lokale virksomheder og institutioner, dagligvarebutikker osv., som bidrager til opretholdelse af en lokalsamfundsidentitet.

En anden mulig forklaring på kirkens større synlighed kunne være den konkrete, at netop bebyggelser i størrelsesordenen 1000 -5000 indbyggere i en folkekirkelig kontekst ofte vil være enten etsognspastorater med flere præster, som indbyrdes afløser hinanden uden bistand udefra, eller hovedsogne i flersognspastorater, hvilket indebærer, at det er her, præstegården ligger.

Under alle omstændigheder peger materialet på statistiske sammenhænge, der gør det relevant at undersøge, hvordan folkekirken bruges i forskellige kontekster, og hvilken betydning det har, at den er lokal. De omtalte spørgsmål giver således ikke svar på, hvorvidt respondenterne har relationer til personer med tilknytning til andre kirker end den lokale folkekirke. I det følgende vil vi se nærmere på, hvordan folkekirken bruges af sine medlemmer, og herunder forholdet til det lokale.

SAMMENFATNING:

- I alt 29% af respondenterne har en relation til en eller flere personer tilknyttet den lokale folkekirke. Den hyppigste relation er til præsten med 13%, fulgt af et medlem af menighedsrådet med 11%. 65% oplyser, at de ikke har nogen relation.
- Kendskabet til den lokale folkekirkepræst er størst i områder med lav urbaniseringsgrad; i de mindste bysamfund op til 59%, mod 23% i hovedstaden.
- Der er en sammenhæng mellem lokalsamfundets størrelse og omfanget af relationer /kendskab til personer med tilknytning til den lokale folkekirke.
- Målt på omfanget af relationer til personer omkring kirken er folkekirken stærkere forankret i de mindre bysamfund end både i hovedstaden og landområderne.

II.4 HVORDAN BRUGER DANSKERNE KIRKEN? KONTAKTER TIL FOLKEKIRKEN I 2014

Med henblik på at få et grundlag for at vurdere danskernes brug af folkekirken, stillede vi i undersøgelsen spørgsmålet: ”Var du i 2014 i kontakt med folkekirken i forbindelse med følgende?”,

hvorefter vi oplyste en række svarmuligheder i form af navngivne aktiviteter. Med kontakt mener vi altså i denne sammenhæng de anledninger, der har ført til berøring med kirken, uanset hvilken. I det følgende vil vi først danne os et generelt overblik over tallene, hvorefter vi vil se nærmere på, hvad undersøgelsen siger om sammenhænge mellem brug af kirken og lokalsamfundets størrelse.

Tabel 6: Kontakt til folkekirken i 2014 fordelt på enkeltaktiviteter

Base	1016
Begravelse eller bisættelse	30%
Dåb i familie eller vennekreds	17%
Konfirmation i familie eller vennekreds	13%
Koncerter	11%
Almindelig søndagsgudstjeneste	10%
Bryllup i familie eller vennekreds	10%
Sightseeing/turisme	6%
Børne/familiegudstjeneste	5%
Minde-/allehelgensgudstjeneste	5%
Musikgudstjeneste	4%
Høstgudstjeneste	3%
Frivilligt kirkeligt arbejde (f.eks. genbrugsbutik)	3%
Konfirmandundervisning	3%
Foredrag	3%
Personlig samtale med præst eller anden medarbejder ved kirken	3%
Skole-kirke samarbejde	3%
Gospelkor	2%
Børne/ungdomskor i kirken	2%
Kirkekor	2%
Spejder/FDF	2%
Natkirke	2%
Spaghettigudstjeneste	2%
Minikonfirmandundervisning	2%
Menighedsrådsarbejde	1%
Besøg af min lokale folkekirkepræst	1%
Stille-/meditationsgudstjeneste	1%
Fyraftensgudstjeneste	1%
Babysalmesang	1%
Børneklub/Legestue	1%
Andet ³⁰	8%
Nej, jeg har ikke haft kontakt med folkekirken i 2014	30%
Ved ikke	2%
Totalsum	190%³¹

³⁰ Ved en fejl var vi ikke opmærksomme på at angive juleaften som svarmulighed. Det kan bl.a. være dette, der afspejler sig her.

³¹ At totalsummen er over 100% betyder, at flere har haft mere end én kontakt med folkekirken i 2014.

Som tabellen viser, har i alt 70% af respondenterne haft en eller flere kontakter til folkekirken. At totalsummen er på 190% viser, at der for en dels vedkommende har været tale om flere kontakter. Den begivenhed, der ifølge undersøgelsen er den hyppigste anledning til kontakt, er begravelser, som 30% af respondenterne har deltaget i. Herefter kommer dåb med 17%, konfirmation med 13% og koncerter med 11%, hvorefter bryllup og den almindelige søndagsgudstjeneste kommer ind på en delt femteplads med deltagelse af 10%. Undersøgelsen peger altså på de kirkelige handlinger, dåb, konfirmation, bryllup og begravelse som den primære kontakt til folkekirkens medlemmer.

Går vi tættere på tallene viser det sig endvidere, at denne kontakt i vid udstrækning hænger sammen med respondenternes alder. Der er således en klar statistisk sammenhæng mellem deltagelse i de kirkelige handlinger og de aldersgrupper, hvori disse hyppigt forekommer. Der er ikke overraskende flere af de ældre, der deltager i begravelser, og flere yngre, der har været til dåb eller bryllup.

Derimod er der ingen sammenhæng med uddannelse, hvilket peger på, at de kirkelige handlinger har bred tilslutning på tværs af sociale skel. Heller ikke sammenhængen med medlemskab er entydig, hvilket tyder på at de kirkelige handlinger fungerer som sociale og familiemæssige, snarere end som religiøse begivenheder, hvor medlemskab ikke i sig selv er afgørende for, om man er med eller ej³².

Ud over de kirkelige handlinger, og her altså især begravelse og dåb, peger undersøgelsen på den almindelige søndagsgudstjeneste³³ som en af de kirkelige enkeltaktiviteter, der har den stærkeste folkelige forankring. Også her er der tale om en stærk statistisk sammenhæng med alder³⁴. Der er således en overrepræsentation af ældre blandt deltagerne i den almindelige søndagsgudstjeneste. Der er imidlertid også en relativt høj grad af deltagelse blandt de 40-49-årige, hvilket kan hænge sammen med at denne gruppe består af konfirmandforældre, som går med deres børn i kirke.

For de 18-34-årige og informanter med almen- eller erhvervsgymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse gælder også her, at de i mindre omfang end de øvrige deltager i koncerter og

³² Vi vil vende tilbage til spørgsmålet om betydningen af medlemskab i afsnittet om, hvilken kirke man senest har været i. Her viser det sig, at mens ikke-medlemmer og medlemmer, der overvejer udmeldelse, i mindre grad har været i den lokale kirke, er kirkegang i anden kirke stort set ens, uanset medlemskab, hvilket synes at bekræfte, at deltagelse i kirkelige handlinger (som statistisk oftest finder sted i anden kirke) i højere grad opfattes som en social end som en religiøs begivenhed.

³³ Vi har valgt denne betegnelse i stedet for den kirkeligt indforståede betegnelse højmessén.

³⁴ P-værdi for sammenhæng mellem alder og deltagelse i søndagsgudstjenesten er ,000 ifølge CHI² test og ligeledes ,000 ifølge gammatest.

almindelige gudstjenester og i det hele taget i mindre grad benytter kirkens tilbud. Heroverfor deltager de 65-74-årige og informanter med lang videregående uddannelse i højere grad end gennemsnittet i koncerter og gudstjenester. Undersøgelsen viser ikke kun en stærk statistisk sammenhæng med alder, men også med uddannelse, dvs. at gudstjenestedeltagelse stiger med uddannelsens længde³⁵. Herudover deltager de højtuddannede i højere grad end de øvrige i kirkens forskellige tilbud; foredrag, frivilligt arbejde og forskellige former for specialgudstjenester. Resultaterne synes dermed at modsige den almindelige antagelse, at uddannelse har en negativ effekt på religiøsitet, i hvert fald når det gælder deltagelse i de pågældende aktiviteter.

Når det gælder specialgudstjenester står de mere traditionelle af disse (børne- og familie-, minde-, musik- og høstgudstjenester) for i alt 17%, mens mere individualiserede gudstjenesteformer (natkirke-, spaghetti-, stille- og fyraftensgudstjenester) tilsammen står for 6%. Der kan ses en vis statistisk sammenhæng mellem de enkelte former for gudstjeneste, men der synes ikke umiddelbart at være noget klart overordnet mønster.

URBANISERINGSGRAD OG KONTAKT MED KIRKEN

Bortset fra sammenhænge med alder og uddannelse for gudstjenesterne og de kirkelige handlingers vedkommende, peger undersøgelsen på, at der for nogle aktiviteters vedkommende kan være en sammenhæng mellem bebyggelsens størrelse og kontakten med kirken.

Med hensyn til de kirkelige handlinger viser undersøgelsen en lidt højere grad af deltagelse i begravelser i områder med lav urbaniseringsgrad i forhold til hovedstaden og de større byer. For brylluppernes vedkommende forholder det sig modsat; her er der for de mindste byområder færre bryllupper end for landet som helhed. I begge tilfælde er der dog tale om ret svage sammenhænge. Når det gælder dåb og konfirmation er der ikke synlige afvigelser, og der er heller ingen statistisk signifikans.

Derimod skiller den almindelige søndagsgudstjeneste sig ud med en tydelig sammenhæng mellem deltagelse og urbaniseringsgrad. Den andel, der deltager i søndagsgudstjenesten er således markant større end gennemsnittet for landområdernes vedkommende og til dels for de mindste bysamfund.

³⁵ P-værdi for sammenhæng mellem uddannelse og deltagelse i søndagsgudstjenesten er ,001 ifølge CHI² test og ,000 for gammatest.

Tabel 7: Urbanisering og deltagelse i gudstjenester/kirkelige handlinger

Har du i 2014 været i kontakt med folkekirken i forbindelse med følgende	Total	Hovedstadsområdet	Storby over 100.000 indbyggere	By 50.000-100.000 indbyggere	By 10.000-49.999 indbyggere	By 5.000-9.999 indbyggere	By 1.000-4.999 indbyggere	By under 1.000 indbyggere	Udenfor bylandområde
Base	1016	241	164	129	191	70	95	69	57
Almindelig søndagsgudstjeneste	10%	7%	10%	9%	10%	4%	17%	14%	22%
Begravelse	30%	26%	29%	23%	31%	39%	39%	33%	41%
Bryllup	10%	8%	14%	8%	11%	18%	4%	4%	12%
Høstgudstjeneste	3%	1%	2%	1%	5%	7%	4%	9%	4%
Minde-/allehelgensgudstjeneste	5%	2%	4%	4%	5%	4%	6%	12%	7%
Jeg har ikke haft kontakt med folkekirken i 2014	30%	39%	27%	29%	33%	26%	22%	22%	27%

Mens deltagelsen i den almindelige søndagsgudstjeneste for de større bysamfund ligger tæt på gennemsnittet – og for byer mellem 5000 – 9.999 indbyggere endda klart under, skiller bebyggelser med 4.999 indbyggere og derunder sig igen ud, og i endnu højere grad landområderne med en deltagelse op til 22%. Når det gælder andre gudstjenesteformer lader de mindste bysamfund med op til 1000 indbyggere desuden til at skille sig ud med en generelt højere deltagelse. Bortset fra minde/allehelgensgudstjenester og høstgudstjenester er der dog ikke tale om statistisk sammenhæng mellem lokalsamfundets størrelse og andre gudstjenesteformer. I den modsatte ende af spektret skiller hovedstaden og – især – storbyerne sig ud med en markant større gruppe, der ikke har haft nogen form for kontakt med folkekirken i 2014³⁶.

Samlet set viser undersøgelsen altså en statistisk sammenhæng mellem de mindste bysamfund og landområderne og en højere deltagelse i begravelser og gudstjenester sammenlignet med de mere urbaniserede områder, som negativt markerer sig med den svageste kontakt, særligt for storbyerne og hovedstadsområdet.

³⁶ P-værdi for sammenhæng mellem urbanisering og de nævnte aktivitetsformer er for alles vedkommende under ,05 ifølge CHI² test.

STED FOR SENESTE KIRKEBESØG

De resultater, vi har set på indtil nu, siger noget om anledningerne til danskernes kirkebrug, men derimod ikke om, hvilken konkret kirke, der er tale om. For at finde ud af dette stillede vi spørgsmålet: ”Sidst du var i kirke, var du da i din lokale folkekirke eller anden kirke?”

Tabel 8: Sted for seneste kirkebesøg

Sidst du var i kirke, var du da i din lokale folkekirke eller i en anden kirke?	Base 1016
I min lokale folkekirke	31%
I en anden folkekirke	57%
I en anden kirke end folkekirken	5%
Jeg har ikke været i kirke	4%
Ved ikke	4%
Total	100%

På spørgsmålet: ”Sidst du var i kirke, var du da i din lokale folkekirke eller i anden kirke?” svarer 57% af respondenterne, at de senest har været i anden folkekirke, mod 31% i egen kirke. Det kan umiddelbart forekomme overraskende, men afspejler formentlig den betydning, som de kirkelige handlinger har for kontakten til kirken. Når flertallet svarer, at de senest har været i anden kirke, passer det således med, at de kirkelige handlinger, som vi har set, er den hyppigste anledning til kirkebesøg³⁷. Svarene kan dermed ses som en indirekte bekræftelse på de kirkelige handlinger som den primære kontakt til folkekirken for hovedparten af danskerne³⁸.

Som vi så oven for i tabel 7 var der en klar sammenhæng mellem urbaniseringsgrad og deltagelse i søndagsgudstjenesten, således at der var en markant højere kirkegang i de mindste bysamfund og landområderne. Man kunne dermed fristes til at tro, at der også ville være en større andel her, som senest havde været i egen kirke. Af tallene synes det umiddelbart at være tilfældet for de små bysamfund mellem 1000-4.999 indbyggere. Her er der således 43%, der senest har været i den lokale folkekirke, og tilsvarende færre, 48%, i anden folkekirke, mod 23%/61% i hovedstaden, og 24%/65% i storbyerne:

³⁷ Vi har ikke specifikt spurgt til kirkegang juleaften. Der må derfor tages forbehold for, at der kan gemme sig en del julegudstjenestebesøg i anden kirke end egen sognekirke bag tallene, jf tabel 6, hvor 8% oplyser ”andet” som anledning til gudstjenestebesøg. Da kirkegang juleaften ofte er knyttet til familietraditioner, og mange danskere holder jul med familien et andet sted end der, hvor de selv bor, er det sandsynligt, at den høje procentdel til dels afspejler dette.

³⁸ P-værdi for sammenhæng mellem alder og sted for seneste kirkebesøg er ,000 ifølge CHI² test.

Tabel 9: Urbanisering og sted for seneste kirkebesøg:

	Hoved- stads- området	Storby over 100.000 indbyg- gere	By 50.000- 100.000 indbyg- gere	By 10.000- 49.999 indbyg- gere	By 5.000- 9.999 indbyg- gere	By 1.000- 4.999 indbyg- gere	By under 1.000 indbyg- gere	Udenfor by – landom- råde	Total
Base	241	164	129	191	70	95	69	57	1016
I min lokale folkekirke	23%	24%	38%	33%	36%	43%	35%	33%	31%
I en anden folkekirke	61%	65%	52%	51%	61%	48%	54%	55%	57%
I en anden kirke end folkekirken	4%	5%	6%	6%	0%	3%	4%	5%	5%
Jeg har ikke været i kirke	7%	3%	2%	6%	1%	3%	4%	3%	4%
Ved ikke	5%	4%	2%	4%	1%	2%	3%	3%	4%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tester vi materialet for signifikans, er der imidlertid kun tale om en svag sammenhæng mellem lokalsamfundets størrelse og stedet for kirkebesøg³⁹. Det vil sige, at den højere deltagelse i den lokale folkekirke for bysamfund mellem 1000 og 4999 indbyggere kan være rent tilfældig. Det faktum, at netop dette område også her skiller sig ud, kunne imidlertid også give anledning til nærmere undersøgelser. En mulig forklaring på den tilsyneladende sammenhæng, som altså ikke kan bekræftes statistisk, kunne være, at de kirkelige handlinger også på landet og i de mindste bysamfund er den hyppigste anledning til kontakt med folkekirken. Når flere i de små bysamfund med mellem 1000 og 4.999 indbyggere senest har været i egen kirke, kan et bud på en forklaring være, at det er udtryk for en mere lokal omgangskreds. Det vil sige, at når beboere her deltager i kirkelige handlinger, foregår de naturligt i den lokale folkekirke.

Samlet set dokumenterer undersøgelsen, at danskernes kirkebrug primært knytter sig til de kirkelige handlinger, som udgør langt den største anledning til kontakt med kirken. Når danskerne som helhed – medlemmer som ikke-medlemmer – går i kirke, sker det altovervejende i forbindelse med begivenheder i familie og vennekreds. Det betyder også, at bortset fra forskelle, der kan føres tilbage til alder og livssituation, er der her ikke væsentlige forskelle mellem divergerende grupper, heller ikke i relation til graden af urbanisering. Når det gælder deltagelse i de kirkelige handlinger, er der med andre ord ikke forskel på, om man bor på landet eller i byen.

³⁹ P-værdi urbanisering – sted for seneste kirkebesøg ,099 ifølge CHI² test. Dvs. at resultatet ikke lever op til kravet om højst 5% sandsynlighed for, at resultatet er fremkommet ved et tilfælde.

Med hensyn til deltagelse i gudstjenester peger materialet derimod på urbanisering som en vigtig faktor, parallelt med alder/livssituation og uddannelse. Der er således en markant højere deltagelse i den almindelige søndagsgudstjeneste i områder med lav urbaniseringsgrad, og desuden tendenser, som peger i retning af at noget tilsvarende gør sig gældende for andre typer af aktiviteter.

Herudover kan der muligvis ses en sammenhæng mellem urbanisering og brugen af den lokale kirke.

SAMMENFATNING:

- De kirkelige handlinger dåb, konfirmation, bryllup og begravelse, udgør den primære anledning til folkekirkens kontakt med danskerne.
- Begravelser udgør den hyppigste kontakt, fulgt af dåb, konfirmation, koncerter, og deltagelse i den almindelige søndagsgudstjeneste på en delt femteplads sammen med bryllupper.
- Danskerne går oftere i anden end i egen lokale folkekirke, hvilket bekræfter at kirkegang primært finder sted i forbindelse med de kirkelige handlinger.
- Deltagelsen i den almindelige søndagsgudstjeneste er højest i landområderne og de mindste bysamfund, og lavest i hovedstaden.
- Undersøgelsen viser en hyppigere brug af den lokale folkekirke for bysamfund mellem 1000-4.999 indbyggere, som kalder på yderligere undersøgelser af sammenhæng mellem lokalsamfundets størrelse og kirkebrug.

II. 5 HVAD HAR BETYDNING FOR DELTAGELSE I KIRKENS TILBUD?

For at få et indblik i, hvad der betyder noget i forbindelse med brug af kirken stillede vi spørgsmålene ”I hvilken grad er følgende vigtigt for dig, hvis du går i kirke i forbindelse med en gudstjeneste?” og ”I hvilken grad er følgende vigtigt for dig, hvis du skal deltage i en aktivitet i kirken i din fritid - en aktivitet som ikke er en gudstjeneste/dåb/bryllup eller begravelse?” Vi skal her se nærmere på de faktorer, der ifølge respondenterne er vigtigst. Herudover vil vi også se på, hvad undersøgelsen siger om betydningen af den lokale kirke og den lokale præst med henblik på forskelle mellem land og by.

Svarmulighederne anvendte en skala gående fra ”slet ikke vigtigt”, ”i mindre grad vigtigt”, ”i nogen grad vigtigt”, ”i høj grad vigtigt” til ”i meget høj grad vigtigt”. I behandlingen af data har vi slået ”slet ikke vigtigt” og ”i mindre grad vigtigt” sammen til den nye kategori ”ikke vigtigt”. Tilsvarende har vi slået ”i nogen grad vigtigt”, ”i høj grad vigtigt” og ”i mindre grad vigtigt” sammen til den nye kategori ”vigtigt”⁴⁰.

Tabel 10: Vigtigt i forbindelse med deltagelse i gudstjeneste

Base 1016	Vigtigt	Ikke vigtigt	Ved ikke	Total sum
At det er en gudstjeneste, der interesserer dig	63%	22% ⁴¹	15%	100%
At tidspunktet passer dig godt	62%	23%	14%	100%
At det lyder nyt og spændende	49%	34%	17%	100%
At du kan tage til gudstjeneste sammen med din familie	48%	37%	15%	100%
At det er en smuk kirkebygning	43%	45%	12%	100%
At du møder en præst, du er enig med	42%	42%	16%	100%
At det er en tradition i din familie	34%	49%	16%	100%
At du kender nogle af de andre, der er med til gudstjenesten	32%	54%	14%	100%
At det sker i din lokale folkekirke	29%	57%	15%	100%
At du møder din lokale folkekirkepræst	26%	59%	14%	100%
At dine børn skal medvirke i gudstjenesten	23%	55%	23%	100%
At du bliver opfordret til at tage til gudstjenesten	22%	61%	17%	100%
At det sker i en kirke, du kender, men som ikke er din lokale kirke	16%	64%	19%	100%
At du har mulighed for selv at være aktiv og bidrage i gudstjenesten	14%	72%	14%	100%
At du møder en anden præst end din lokale folkekirkepræst som du kender	12%	70%	18%	100%
At du kender nogle af de ansatte ved kirken	10%	76%	13%	100%
At det er en kendt offentlig person, der medvirker	9%	77%	14%	100%

Som tabellen viser, er de absolutte topscorere på spørgsmålet om, hvad der er vigtigt i forhold til deltagelse i gudstjenesten, i prioriteret rækkefølge: personlig interesse (63%), timing (62%), nyhedsværdi (49%) og deltagelse sammen med familien (48%). Derimod spiller traditionelle kirkelige parametre som den lokale folkekirke (29%) og den lokale præst (26%) en mindre rolle for respondenterne. I forhold til præsten viser det lokale islet sig desuden at være af mindre

⁴⁰ Vi har her valgt at se svaret ”i nogen grad vigtigt” som et positivt udsagn.

En mulig fejlkilde er, at vi ikke har givet svarmuligheden ”jeg deltager ikke i en gudstjeneste”, hhv ”jeg deltager ikke i aktiviteter i kirken i min fritid”. Logisk kan det forventes, at dette medfører flere svar i kategorien ”slet ikke vigtigt”. Imidlertid viser det sig, at der for ikke-medlemmers vedkommende hele vejen igennem er en stor overvægt af svar i kategorien ”ved ikke”, som dermed også lader til at have opfanget en del af svarene. Fejlen medfører dog, at vi må give afkald på en dyberegående tolkning af resultaterne.

⁴¹ Hvor resultatet samlet ikke giver 100% skyldes det, at der er rundet op, hvor marginalen er på over ,5.

betydning i forhold til muligheden for at møde en præst, som man er enig med (42%). Og på spørgsmålet om muligheden for i højere grad at være aktiv i gudstjenesten finder kun 14% det vigtigt, lige som kun 9% lægger vægt på kendiseffekten i forbindelse med en gudstjeneste.

Når det gælder deltagelsen i kirkens øvrige aktiviteter, tegner der sig et lignende billede:

Tabel 11: Vigtigt i forbindelse med deltagelse i kirkelige aktiviteter i øvrigt

Base 1016	Vigtigt	Ikke vigtigt	Ved ikke	Total-sum
At det er et emne der interesserer dig	66%	20%	15%	100%
At tidspunktet passer dig godt	65%	20%	15%	100%
At det lyder nyt og spændende	55%	30%	16%	100%
At du kan deltage sammen med din familie	48%	35%	16%	100%
At du kender nogle af de andre, der deltager	38%	47%	15%	100%
At det er en smuk kirkebygning	36%	49%	15%	100%
At det hører med til at være dansk	34%	49%	18%	100%
At du bliver opfordret til at tage til aktiviteten	34%	49%	18%	100%
At du møder nye mennesker	31%	53%	16%	100%
At dine børn skal medvirke i aktiviteten	28%	47%	24%	100%
At det sker i din lokale folkekirke	29%	55%	16%	100%
At du har mulighed for selv at være aktiv og bidrage i aktiviteten	23%	58%	18%	100%
At du kender præsten	21%	63%	16%	100%
At det sker i en kirke, du kender, men som ikke er din lokale folkekirke	18%	64%	19%	100%
At du kender en eller flere af de andre ansatte	14%	70%	16%	100%

Topscorene og den rækkefølge, de optræder i, svarer til, hvad vi så i forbindelse med de faktorer, der tillægges betydning i forbindelse med gudstjenesten. Det, der primært ser ud til at afgøre, om man deltager i kirkens tilbud eller ej, er også her det personlige incitament: interesse (66%), timing (65%), nyhedsværdi (55%), samt muligheden for at deltage med familien (48%).

Set i forhold til de faktorer, vi løbende har inddraget til forklaring af resultaterne - alder, uddannelse og urbanisering – er det interessant, at der med få undtagelser ikke synes at være tale om statistisk signifikante sammenhænge på nogen af de nævnte områder. Det eneste område, som i begge tilfælde kommer ud med en stærk statistisk sammenhæng er forholdet mellem alder og betydningen af at kunne deltage med familien⁴².

⁴² P-værdi for sammenhæng alder – vigtigt at deltage i gudstjenesten med familien ,000 ifølge CHI² test og tilsvarende ,000 ifølge gammatest. P-værdi for sammenhæng alder – vigtigt at deltage i andre aktiviteter med familien er ,001 ifølge CHI² test og tilsvarende ,001 ifølge gammatest.

Som helhed kan respondenternes konsistente prioritering derfor tages som udtryk for, at individualiseringen og idealet om autenticitet⁴³ har sat sig igennem for såvel unge som ældre. For forholdet til kirken betyder det, at både deltagelse i gudstjenester og andre kirkelige aktiviteter altovervejende er motiveret af personlig interesse og tilrettelægges ud fra individuelle hensyn.

Ud over de spørgsmål, der inkluderede betydningen af præsten i forbindelse med gudstjenester og kirkelige aktiviteter i fritiden, stillede vi også et spørgsmål, der gik på vigtigheden af at møde den lokale præst: ”Forestil dig, at du kontakter kirken i følgende anledninger. I hvilken grad er det vigtigt for dig, at det er din lokale folkekirkepræst, du møder hvis...”

Tabel 12: Vigtighed af lokal præst

Base 1016	Vigtigt	Ikke vigtigt	Ved ikke	Er ikke relevant for mig	Total
Du skal giftes	50%	24%	9%	16%	100%
Dit barn skal døbes	49%	23%	8%	19%	100%
Du skal begrave en nær pårørende	62%	25%	8%	6%	100%
Du gerne vil tale med en præst om problemer i dit liv	41%	33%	11%	16%	100%
Du melder dig til at hjælpe med en opgave i kirken	35%	38%	12%	15%	100%

Hvor kun 26% af respondenterne tillagde det betydning at møde den lokale folkekirkepræst i forbindelse med en gudstjeneste, prioriteres dette i langt højere grad i forbindelse med personligt eksistentielle knudepunkter som bryllup (50%), dåb (49%) og begravelse af en nær pårørende (62%). Fordelingen ser ud til at afspejle de kirkelige handlinger som den vigtigste berøringsflade mellem folkekirken og medlemmerne som helhed. Tilsammen peger det i retning af, at når det gælder de eksistentielle knudepunkter, har respondenterne⁴⁴ en forventning om personlig betjening ved den lokale præst, og tilsvarende, om end i mindre grad i forbindelse med personlige samtale (41%) og for frivilligt arbejde ved kirken (35%).

⁴³ Andersen, Peter B, og Lüchau, Peter 2011: Individualisering og aftraditionalisering af danskernes religiøse værdier, i: Gundelach, Peter (red): Små og store forandringer. Danskernes værdier siden 1981, København, Hans Reitzel

⁴⁴ Tabellen viser fordelingen for både medlemmer og ikke-medlemmer. Ser man på ikke-medlemmerne finder de det for både dåb, bryllup og begravelse i signifikant mindre grad vigtigt at møde den lokale folkekirkepræst. Dette skal ses i sammenhæng med, at ikke-medlemmer ikke har krav på gejstlig betjening og at ikke-medlemskabet også må ses som udtryk for, at de heller ikke ønsker dette.

Set i forhold til urbanisering peger tallene umiddelbart på, at den lokale sognepræst især er vigtig i de mindste bysamfund op til 4.999 indbyggere i forbindelse med dåb, bryllup, begravelser og frivilligt arbejde. Sammenhængen er imidlertid ikke statistisk signifikant. Det er således ikke primært forskellene, men derimod den konsistens, der præger svarene for de kirkelige handlinger set under ét, der er påfaldende. Tallene lader også her til at afspejle, at kirkebrugen er koncentreret om de kirkelige handlinger, og at det for flertallet opleves som vigtigt, at man i forbindelse med eget bryllup, dåb af eget barn eller ved begravelse af en nær pårørende bliver betjent af ens egen, lokale sognepræst⁴⁵.

Urbanisering og den lokale kirkes og præsts betydning

I tabel 10 præsenterede vi respondenternes svar på spørgsmålet om, hvad der var vigtigt for dem, hvis de gik i kirke i forbindelse med en gudstjeneste. Som vist er der 29% af respondenterne, der tilkendegiver, at det er vigtigt at gudstjenesten finder sted i den lokale kirke. Hverken alder eller uddannelse ser ud til at spille en rolle for, i hvor høj grad den lokale kirke opfattes som vigtig i forbindelse med gudstjenestedeltagelse.

Derimod lader graden af urbanisering til at have en vis betydning. Således ligger bebyggelser mellem 1000-4999 indbyggere i toppen med 44%, som finder det vigtigt at kirkegang finder sted i den lokale folkekirke, mens hovedstadsområdet ligger i bund med kun 26%, som finder den lokale kirke vigtig for deltagelse i gudstjenesten⁴⁶.

Tabel 13: Urbanisering og vigtighed af gudstjeneste i lokal kirke

	Hovedstadsområdet	Storby over 100.000 indbyggere	By 50.000-100.000 indbyggere	By 10.000-49.999 indbyggere	By 5.000-9.999 indbyggere	By 1.000-4.999 indbyggere	By under 1.000 indbyggere	Udenfor by – landområde	Total
Base	241	164	129	191	70	95	69	57	1016
Ikke vigtigt	75%	68%	60%	66%	75%	56%	66%	66%	67%
Vigtigt	26%	32%	41%	34%	25%	44%	34%	34%	33%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

⁴⁵ Sidstnævnte er så meget mere påfaldende, som dette sjældent sker ved begravelser. Her er det i henhold til loven om gejstlig betjening som hovedregel afdødes lokale sognepræst, der forretter begravelsen.

⁴⁶ Bemærk, at kategorien ”Ved ikke” er taget ud. Dvs. at tallene er udtryk for en fordeling i forhold til de respondenter, der har taget stilling. P-værdi for sammenhæng urbanisering- vigtighed af lokal kirke er ,049 ifølge CHI2 test.

Sammenholder vi dette med betydningen af den lokale præst, ser vi igen en forskel i forhold til lokalsamfundets størrelse, hvor de mindste bysamfund og landområderne skiller sig ud i forhold til de større byer, storbyerne og hovedstadsområdet. Der er imidlertid tale om en forskydning. Mens den lokale kirke var markant vigtigst i bebyggelser mellem 1000 og 4.999 indbyggere, tillægges den lokale sognepræst større vægt i bysamfund under 1000 indbyggere⁴⁷.

Tabel 14: Urbanisering og vigtighed af gudstjeneste ved lokal præst

	Hoved- stads- området	Storby over 100.000 indbyg- gere	By 50.000- 100.000 indbyg- gere	By 10.000- 49.999 indbyg- gere	By 5.000- 9.999 indbyg- gere	By 1.000- 4.999 indbyg- gere	By under 1.000 indbyg- gere	Udenfor by – land- område	Total
Base	241	164	129	191	70	95	69	57	1016
Ikke vigtigt	74%	73%	66%	71%	69%	60%	52%	72%	69%
Vigtigt	26%	28%	34%	29%	31%	40%	48%	28%	31%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Under alle omstændigheder kan det forhold, at de mindre bysamfund igen skiller sig ud med en højere vægt på det lokale i skikkelse af sognekirken og sognepræsten, tale for en nærmere undersøgelse af, hvad der kendetegner de mindre bysamfund.

Som antydte både i forbindelse med analysen af relationer til den lokale folkekirke, hvor der var en tilsvarende forskel, og i forbindelse med analysen af danskernes kirkebrug, kan man opstille den hypotese, at når de mindre bysamfund på en række områder synes at adskille sig fra såvel landområderne som de større byer, så skyldes det et sammenfald med bestemte kirkelige og folkelige strukturer.

Tilsammen understøtter undersøgelsens resultater på dette område således den tese, som blev fremsat oven for om kirkens stærkere integration i de mindre bysamfund. Undersøgelsen kan dermed bidrage til at nuancere forestillingen om folkekirkens forankring på landet, som mere præcist synes at handle om de små bysamfund, hvor lokalsamfundene fortsat er nogenlunde intakte, og hvor kirkelige strukturer, folkelige fællesskaber og socioøkonomiske rammer understøtter hinanden.

⁴⁷ P-værdi for sammenhæng urbanisering- vigtighed af lokal folkekirkepræst er ,034 ifølge CHI² test.

SAMMENFATNING:

- Interesse, timing, nyhedsværdi og muligheden for at deltage som familie er de vigtigste faktorer for deltagelse i kirkens tilbud, uanset om det drejer sig om gudstjenester eller andre kirkelige aktiviteter.
- Respondenternes prioriteringer afspejler, at individualiseringen generelt er slået igennem blandt folkekirkens medlemmer, og at personlige præferencer vejer tungere end indordning under kirkelige traditioner og strukturer.
- Når det gælder eksistentielle knudepunkter som dåb, bryllup og begravelse i den nære familie er den lokale præst fortsat vigtig.
- Den lokale kirke og den lokale præst synes at spille en større rolle i de mindste bysamfund i forhold til både kirken i de større byer og i landområderne.

II.6 KONKLUSION: HVORDAN BRUGER DANSKERNE KIRKEN – OG HVAD BETYDER NOGET FOR DEM, NÅR DE GØR DET?

Samlet set peger undersøgelsen på, at de faktorer, der har betydning i forhold til deltagelse i folkekirkens gudstjenester og øvrige aktiviteter i højere grad relaterer til den enkeltes livssituation og biografi end til kirkelig tradition og struktur. I det omfang, folkekirkens medlemmer bruger dens tilbud, er det udtryk for et individuelt tilvalg og motiveret af personlige forhold.

Undersøgelsens resultater må overordnet tolkes som en markant tilkendegivelse af, at individualiseringen og aftraditionaliseringen generelt er slået igennem i forhold til medlemmernes – og danskernes generelt – brug af kirken og dens tilbud⁴⁸. Ikke kirkens tradition, men den enkeltes autentiske valg afgør, hvor og hvordan man bruger kirken. I det omfang, traditionen spiller en rolle, er det ikke som kollektivt forpligtende størrelse, men derimod som led i den enkelte families identitet, hvor kirken er en mulig medspiller i det omfang, dens tilbud opleves som relevante. For sognekirken betyder det, at den i et urbaniseret og individualiseret samfund ikke uden videre opfattes som den givne ramme om gejstlig betjening, men som genstand for valg, hvor der samtidig indgår personlige, praktiske og familiemæssige hensyn.

Når det gælder betydningen af den lokale kirke og præst, peger undersøgelsen i samme retning, idet præstens holdninger og fremtoning, og den smukke kirkebygning for flertallet er vigtigere end det

⁴⁸ Udfoldes i forhold til de teoretiske begreber sekularisering, individualisering og autenticitet, som er beskrevet i kapitlet om undersøgelsens teori og metode. En diskussion af begrebernes rækkevidde vil blive ført i forbindelse af analysen af interviewmaterialet.

lokale islæt. En måske vigtig undtagelse er de kirkelige handlinger dåb, vielse og begravelse, hvor flertallet stadig opfatter det som vigtigt at møde den lokale folkekirkepræst, når man er nær pårørende.

Undersøgelsen peger imidlertid også på, at der ikke er tale om et entydigt billede. Set i relation til projektets fokus, som netop var at undersøge eventuelle forskelle mellem brugen af kirken på landet, i byen og i forstadsmiljøer, peger respondenternes svar på, at graden af urbanisering spiller en rolle for brugen af kirken. Det er således et gennemgående træk, at de mindste bysamfund, dvs. bymæssige bebyggelser med mellem 1000 og 4999 indbyggere, skiller sig ud, både i forhold til en højere grad af deltagelse i kirkens tilbud, og en stærkere vægtlægning på det lokale. De pågældende bysamfund synes dermed at udgøre en undtagelse fra reglen om sognekirkens svindende betydning, idet sognekirkens placering i lokalsamfundet og medlemmernes bevidsthed netop her fortsat ser ud til at være forholdsvis uanfægtet.

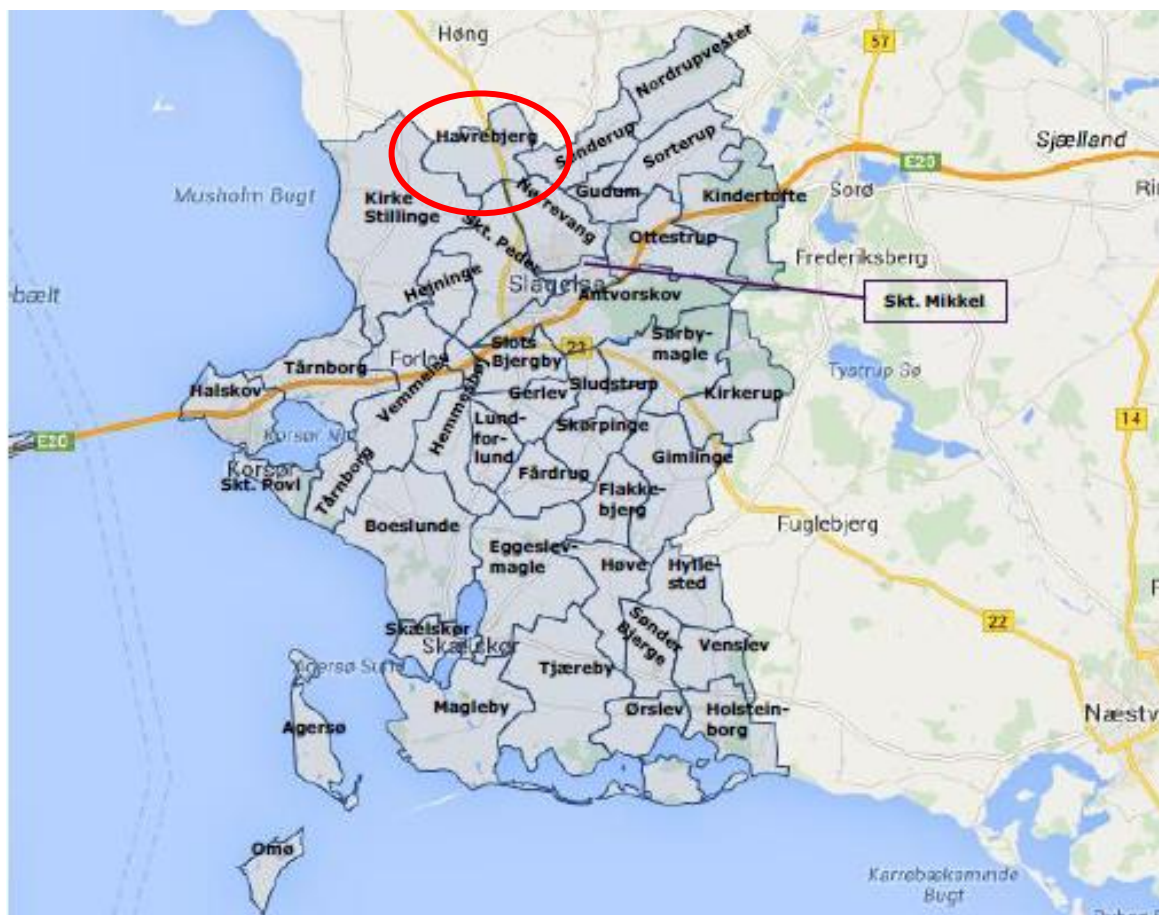
Samlet bekræfter tallene, at kirkegang i forbindelse med kirkelige handlinger i familie og vennekreds fortsat står stærkt på tværs af geografi, uddannelse og urbanisering og i nogen grad også uanset medlemskab, mens deltagelse i gudstjenester og andre former for kirkelige aktiviteter i højere grad relaterer til personlig livssituation og overbevisning. Hertil kommer evt. graden af kirkens integration i det lokale, som er tydeligst i de små bysamfund, og eventuelt omfanget af målrettede kirkelige aktiviteter. Resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen peger dermed frem mod de spørgsmål, som vil blive udforsket nærmere i projektets kvalitative del. Det ene forhold er interviewpersonernes baggrund og motivation for at bruge kirken. Det andet spørgsmål er, hvorvidt der kan identificeres mønstre i materialet, der kan henføres til forskellige sociodemografiske kontekster. Vi vil nu se nærmere på de fire nedslag i folkekirkens virkelighed, der skal undersøges i det følgende, gennem portrætter af folkekirken i Avedøre, Kolding Sankt Nicolai, Havrebjerg og Lihme.

III: KIRKEN PÅ LANDET, I BYEN OG I FORSTÆDERNE. FIRE NEDSLAG I DEN FOLKEKIRKELIGE VIRKELIGHED

III.1.1: HAVREBJERG, SLAGELSE-SKÆLSKØR PROVSTI, ROSKILDE STIFT

HAVREBJERG SOGN

Havrebjerg er et lille landsogn med knap 600 indbyggere. Sognet ligger i Slagelse-Skælskør provsti, der ligger i Vestsjælland med ca. 80 km til København. Provstiet er sammenfaldende med Slagelse kommune. Der er ca. 77.000 indbyggere i kommunen, og de tre største byer er Slagelse, Korsør og Skælskør.

Bearbejdet kort fra www.sogn.dk

Havrebjerg er det, der med en sociodemografisk sprogbrug betegnes et ressourcestærkt landsogn⁴⁹. Et landsogn er i denne forbindelse et sogn, hvis største by har under 1000 indbyggere. At sognet er ressourcestærkt defineres ved, at sognet har mange synlige demografiske ressourcer, hvilket vil sige, at sognet har mange børnefamilier, lav arbejdsløshed, en stor arbejdsstyrke og deraf følgende få pensionister, mange med videregående uddannelser og som følge af disse forhold få husstandsindkomster i den lave kategori. At det faktisk forholder sig sådan i Havrebjerg sogn, fremgår af nedenstående tabel, der er udarbejdet på baggrund af tal fra en Provstiprofil, som Slagelse provsti fik udarbejdet i 2013 af Kirkefondet. Provstiprofilen bygger på tal (2011) fra Danmarks statistik⁵⁰. Tabellen viser nøgletallene for Havrebjerg sogn sammenstillet med Slagelse Provsti, Roskilde Stift og Danmark som helhed.

Myndigheder	Befolkningstal	Børn 0 -15 år i %	Unge 20 - 34 år i %	Ældre 65 år og derover i %	Medlem af folkekirken i %	Medlem 0 - 4 år i %	Udlændinge i %	Flytte-frekvens i %	Flytte-frekvens under 30 år i %	Husstandsstørrelse
Danmark	5.560.628	19,2	16,6	16,8	80,4	67,7	10,1	11,2	19,1	2,20
Roskilde Stift	710.015	19,8	12,4	17,8	83,3	72,2	7,0	9,7	16,7	2,20
Slagelse Provsti	58.393	18,4	15,9	17,9	82,3	68,7	9,8	12,4	21,5	2,1
Havrebjerg Sogn	625	19,5	13,1	15,5	89,6	78,6	2,9	9,8	16,4	2,5

Myndigheder	Enlige uden børn i %	Enlige med børn i %	Par med børn i %	Median-indkomst kr.	Enfamilies bolig i %	Arbejdsstyrke i %	Arbejdsløse i %	Pension efterløn i %	Erhvervsfaglige uddannelser i %	Videregående uddannelser i %	Dagbefolkning i %
Danmark	38,7	6,0	21,7	369.975	59,5	61,0	3,5	25,4	31,2	24,2	
Roskilde Stift	34,9	6,5	23,2	397.927	72,2	60,8	1,9	27,0	35,6	21,0	75,6
Slagelse Provsti	41	7,1	19,1	337.046	54,9	57,8	2	28,3	34,1	18,2	85,8
Havrebjerg Sogn	25,5	3,2	30,3	496.242	97,2	66,3	1,5	22,5	41	21,8	38,5

Felterne markeret med gult markerer de felter, hvor Havrebjerg skiller sig ud fra såvel provsti-, stifts- som landsgennemsnit med mere end 5 procentpoint.

⁴⁹ Rasmussen, Steen Marquard (2015): Forskellige vilkår for folkekirken på landet, Landsforeningen af Menighedsråd og Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, s.20 og s. 57ff

⁵⁰ Bilag 6. Stillet til rådighed af Slagelse Provsti.

I forhold til kriterierne for, hvorvidt Havrebjerg er et ressourcestærkt sogn, fremgår det af tabellen, at der i 2011 boede 33,5% børnefamilier i sognet. I Havrebjerg bor der procentvis færre enlige uden børn end i provsti, stift og Danmark. Dette modsvares af at der i Havrebjerg procentvis bor flere par med børn. Dette kan igen sammenholdes med, at 97,2% af indbyggerne i Havrebjerg bor i enfamilies boliger mod landsprocenten på 59,5%. 1,5% af sognets indbyggere var arbejdsløse samtidig med at 66,3% var en del af arbejdsstyrken og 22,5% var på pension eller efterløn. Procentfordelingen af indbyggere med videregående uddannelse er 21,8%, hvilket er lidt højere end procentfordelingen i Roskilde stift med 21,0% og lidt lavere end landsfordelingen på 24,2%. Bemærkelsesværdigt for Havrebjerg er, at 41% af sognets indbyggere har erhvervsfaglig uddannelse sammenlignet med Danmark, hvor det er 31,2% af befolkningen, der har en erhvervsfaglig uddannelse. Medianindkomsten i Havrebjerg ligger på knap 100.000,- over medianindkomsten i Roskilde Stift og knap 160.000,- over medianindkomsten i Slagelse provsti. Ses dette sammen med at dagbefolkningen i Havrebjerg udgør 38,5%, og at 66,3% er i arbejdsstyrken, er det med til at underbygge udsagnet om Havrebjerg som et sogn med mange synlige demografiske ressourcer.

Slagelse kommune har stor fokus på udvikling af landdistriktsområder:

Næsten en tredjedel af borgerne i Slagelse Kommune bor uden for kommunens tre købstæder Slagelse, Korsør og Skælskør. I Slagelse Kommune synes vi derfor, det er væsentligt at sætte fokus på landdistriktsudviklingen.⁵¹

Havrebjerg sogn er en del af lokalområdet Hejninge, Stillinge og Havrebjerg. Hejninge, Stillinge og Havrebjerg er et af fem lokalområder, der i 2015 har modtaget udviklingsmidler (100.000,- kr.) fra Slagelse kommunes projekt ”Borgerne bestemmer”.⁵²

Kirke Stillinge og Havrebjerg er iflg. lokalplanen udlagt som lokalcentre, hvorfor der er mulighed for at udbygge med boliger. Der er ligeledes mulighed for erhvervsmæssig udbygning af mindre virksomheder uden miljøbelastning.

Slagelse kommune understøtter aktivt oprettelse af lokalråd, hvilket i Havrebjerg er blevet til ”Havrebjerg Sogneforening”, der har følgende formål:

⁵¹ <http://www.slagelse.dk/politik/saadan-faar-du-indflydelse/paa-landet>.

⁵² <http://www.slagelse.dk/politik/saadan-faar-du-indflydelse/paa-landet/borgerne-bestemmer>.

1. Havrebjerg Sogneforenings formål er at virke for områdets interesser og bl.a. være talerør over for myndighederne ved offentlige beslutninger, der vedrører området.
2. Havrebjerg Sogneforening udgiver bladet ”Havrebjerg Nyt”, der uddeles til alle beboere i Havrebjerg Sogn.
3. Havrebjerg Sogneforening driver ved arkivudvalget det lokalhistoriske arkiv, som har lokaler på Havrebjerg Skole.
4. Havrebjerg Sogneforening driver ved museumsudvalget Museet i Havrebjerg og er ejer af bygningen.
5. Havrebjerg Sogneforening står som ejer af domænet www.havrebjerg.dk og driften af hjemmesiden.

Sogneforeningen ser det som sin opgave at informere om alt hvad der foregår i sognet. Om bladet kan man på www.havrebjerg.dk læse:

”Bladet fortæller om de aktiviteter der foregår i byen og om de arrangementer, der har været. Desuden er der nyt fra Stillinge Skole og tit er der historier, som arkivfolkene i Lokalarkivet har fundet frem. Det er ofte sjove historier fra Havrebjerg – som det var før.

Det fungerer også som kirkeblad for både Sognekirken og Valgmenighedskirken. I hvert nummer kan man se gudstjenestelisterne og der bliver fortalt om kommende arrangementer i kirkerne.”

Det betyder, at Havrebjerg kirke ikke har sit eget kirkeblad, men har valgt at være en del af den fælles informationsplatform, som Havrebjerg Sogneforening administrerer. Udover at blive hustandsomdelt ligger *Havrebjerg Nyt* på Havrebjergs hjemmeside.

Byens størrelse taget i betragtning er der et meget aktivt foreningsliv i byen. Det er især sognets ældre befolkning, der er aktive i de forskellige foreninger. Udover Sogneforeningen, der er særlig aktiv omkring Lokalarkivet, Museet/frysehuset og *Havrebjerg Nyt*, er der Idrætsforeningen med tilbud om badminton, gymnastik og krolf, der på hjemmesiden præsenteres under sloganet: ”Halvt kroket, halvt golf – helt sjovt”. Derudover er der Forsamlingshuset, der står for udlejning og banko, Naturpleje- og græsningsforeningen samt Hyggeklubben.⁵³ Af sidste nummer af ”*Havrebjerg Nyt*”

⁵³ www.havrebjerg.dk.

fremgår det, at foreningerne samarbejder om forskellige arrangementer som bl.a. Fastelavn og ”Havrebjerg dag”. En iagttagelse her er, at kirken ikke er med som afsender, selvom fastelavnsfejringen startede med fastelavnsgudstjeneste.

I forbindelse med ændringer i skolestrukturen i Slagelse kommune i 1991 blev Stillinge og Havrebjerg skoledistrikter lagt sammen. Siden har Havrebjergbørnene gået i skole på Stillinge Skole. Stillinge skole er beliggende ca. 1 km syd for Kirke Stillinge i Slagelse Kommune. Skoledistriktet dækker Stillinge, Hejninge og Havrebjerg Sogne og er ret stort, idet det dækker ca. 61 km². Det afgrænses mod vest af Storebælt med et sommerhusområde, mod nord af kommunegrænserne til Gørlev og Høng, mod øst af Slagelse by og mod syd af den gamle kommunegrænse til Korsør. De tre sogne bebos p.t. af ca. 2350 indbyggere, men indbyggertallet er stigende.

Kirke Stillinge er den største landsby i skoledistriktet. I Kirke Stillinge er der kirke, dagligvarebutikker, sparekasse, postekspedition, frisører, forsamlingshus, lokale håndværkere samt en større korn- og foderstofvirksomhed. Her ligger foruden Stillinge Skole de aldersintegrerede institutioner Stillinge og Askehavegård børnehaver, et plejehjem samt beskyttede boliger.

Havrebjerg Skole – den gamle landsbyskole fra 1939 - er nu heldagsskole for børn med særlige behov. Heldagsskolen skal i løbet af 2015-2016 flyttes ind til Slagelse, hvor man ønsker at samle ressourcerne i nye tidssvarende bygninger. I dag bruges Havrebjerg skoles gymnastiksal bl.a. af Havrebjerg idrætsforening til bl.a. badminton. I kælderen under den tilknyttede lærerbolig har Havrebjerg historiske arkiv til huse. Det er ikke pt. besluttet, hvad skolen skal bruges til, når Heldagsskolen flytter ind til Slagelse. Flere af undersøgelsens informanter var optaget af denne problematik.

Der findes ikke offentlige pasningsmuligheder for børn i Havrebjerg, men der er en privat ”stor-dagpleje” med plads til 8 børn i alderen 0 – 3 år. I Havrebjerg er der heller ingen dagligvarebutikker. Byens eneste butik *Galleri Scheel*, der er kunstgalleri, specialvarebutik og cafe i et, ligger i den gamle brugsforening med kirken og præstegården som nærmeste nabo. Til gengæld er der gode uddannelsesmuligheder i Slagelse. Fra Havrebjerg kirke til Slagelse bymidte er der godt og vel 6 km, hvor der er cykelsti det meste af vejen. Slagelse kommune beskriver selv byen som en

uddannelsesmetropol med over 7000 studerende⁵⁴. Uddannelsesområdet dækker fra gymnasium og handelsskole til erhvervsuddannelser, erhvervsakademi og universitet. Der er med andre ord kort afstand til mange uddannelsesmuligheder, når man bor i Havrebjerg.

Fra 1898 til december 2011 var Havrebjerg stationsby på den såkaldte Værsløbane, der forbandt Slagelse og Kalundborg. Banen fik aldrig særlig stor persontrafik, og i 1960'erne blev de fleste stationer nedrykket til trinbrætter, så kun Værslø, Gørlev og Høng var faste standsningssteder. Stationen i Havrebjerg lukkede i forbindelse køreplansskiftet 11. december 2011 samtidig med nabostationen i Løve. I dag findes der busforbindelse mellem Kalundborg og Slagelse hver halve time i dagtimerne og skolebus mellem Slagelse st. og Stillinge skole, der kun kører på hverdage.

I Havrebjerg ligger Havrebjerg Valgmenighedskirke, der blev bygget i 1904. Kirken ejes af Havrebjerg Valgmenighed. Havrebjerg Valgmenighed har et tæt samarbejde med Høve Valgmenighed, som den deler præst og organist med. De to valgmenigheder arrangerer møder og udflugter og ind i mellem også gudstjenester sammen. De har fælles konfirmationsforberedelse.

HAVREBJERG SOGNEKIRKE

På www.havrebjerg.dk kan man læse om Havrebjerg kirke at: *"Havrebjerg Kirke er en rigtig landsbykirke. Langhuset er opført omkring 1100. Østre del og korudvidelsen af munkesten fra 1529. Skibet er opført af råkløvet marksten med enkelte frådsten i norddørens stik."*

Havrebjerg sogn er i dag en del af Sct. Peders- Havrebjerg pastorat. Sognet har sit eget menighedsråd med 5 medlemmer. Havrebjerg sogn har i mange år haft sin egen præst, der boede i sognet. Grundet sognets størrelse har præstestillingen i en årerække været halvtids. For at gøre stillingen attraktiv, har embedet som sognepræst i Havrebjerg været kombineret med en halvtidsstilling som residerende kapellan i Sct. Peders sogn i Slagelse. I forbindelse med præsteskitte i 2009 gennemførte man en strukturændring, der medførte, at Havrebjerg og Sct. Peders sogne blev slået sammen til et pastorat, hvor man bibeholdt de to menighedsråd, og hvor de fire præster fremover skulle varetage opgaver i hele pastoratet. Ifølge præsterne var den nye konstruktion ikke umiddelbart Havrebjergs ønske, da man var ked af at miste "sin egen præst". Fordelene ved konstruktionen var imidlertid, at det kunne forsvares, at man bibeholdt præstegården i Havrebjerg, hvilket i praksis betød, at Havrebjerg reelt oplever at have sin egen præst.

⁵⁴ <http://www.slagelse.dk/borger/arbejde,-uddannelse-og-ledighed/find-uddannelse>.

<http://www.kirkehistorie.dk/slag/ki734.htm>

Den formelle struktur sætter sig igennem på den måde, at tre af pastoratets fire præster nogenlunde ligeligt fordeler gudstjenesterne og de kirkelige handlinger i pastoratet mellem sig. Den fjerde præst er ansat som 50% præst i et nabosogn og 50% som aflastning for provsten. Hvis nogen ønsker en bestemt præst til kirkelige handlinger, imødekommes det i det omfang, det lader sig gøre. Hver fjerde søndag og på "anden-helligdage" er der ikke gudstjeneste i Havrebjerg. Der, hvor Havrebjergs "egen præst" er særlig synlig, er til juleaftensgudstjenester og til konfirmation. Den første modstand mod at blive lagt sammen med Sct. Peders sogn grundede bl.a. i en bekymring om, at det lille Havrebjerg sogn skulle blive helt overskygget af og opslugt af det store bysogn, de skulle lægges sammen med. Denne bekymring er ifølge en af vores informanter, som er medlem af menighedsrådet i Havrebjerg, blevet afløst af glæden over, at den nye struktur har medført øget kirkegang i Havrebjerg kirke.

Som der fremgår af kirkestatistikken (se nedenfor), er der ikke mange kirkelige handlinger i Havrebjerg udover gudstjenesterne. I 2013 var der således 6 dåb, 1 vielse og 4 begravelser. Ifølge

pastoratets præster er menigheden i Havrebjerg folk, der kan deres salmebog. Det folkelige og det kristelige hænger sammen. Menigheden sidder der ikke hver søndag. De kommer, når de kan! Pastoratets præster oplever, at der er en forventning om at kirken bakker op om lokalsamfundet. De forstår kirken som en vigtig del af lokalsamfundet.

I kirkens våbenhus ligger der brochurer for såvel kirkelige som ikke kirkelige arrangementer. Der ligger bl.a. brochurer om Havrebjerg museum samt et eksemplar af Havrebjerg Nyt. Derudover er der brochurer fra nabosognet Nørrevang, som bl.a. udbyder babysalmesang og koraktiviteter, hvilket ikke udbydes i Sct. Peder – Havrebjerg pastorat.

KIRKESTATISTIK

Oplysningerne om indbyggere og folkekirkemedlemmer er pr. 1. januar 2015.

Fødte og døde samt kirkelige handlinger vedrører 2014.

Havrebjerg Sogn - Slagelse-Skælskør Provsti - Roskilde Stift

Myndighedsoplysninger	
Sognekode:	7233
Pastorat	Sankt Peders-Havrebjerg Pastorat
Kommune	Slagelse Kommune
Region:	Region Sjælland

Kirkestatistik	
Antal folkekirkemedlemmer:	516
Antal indbyggere:	593
Antal fødte:	5
Antal døde:	4
Antal døpte:	6
Antal konfirmerede:	0
Antal kirkelige vielser:	1
Antal kirkelige velsignelser:	0
Antal kirkelige begravelser blandt sognets døde:	4

www.Sogn.dk (hentet d. 6. september 2015)

Ifølge ovenstående opgørelse er 87% af befolkningen i Havrebjerg sogn medlem af folkekirken mod 77,8% på landsplan. Der er tale om et procentvis fald i forhold til medlemsprocenten i provstiprofilen fra 2011, hvor forholdet var 89,6% for Havrebjerg mod 80,4% for Danmark.

III.1.2: KIRKEN SET FRA HAVREBJERG

PORTRÆT AF LENE, SØREN OG ASBJØRN

Lene og Søren bor i Havrebjerg med udsigt over Tude å. De har kendt hinanden i 20 år og sammen har de sønnen Asbjørn, der skal konfirmeres i Havrebjerg kirke. Lene og Søren har begge voksne børn fra tidligere forhold. De blev gift på rådhuset for fire år siden. Lene er uddannet pædagog og familierapeut og arbejder som familievejleder. Søren er uddannet lærer og har arbejdet som fuldtidsleder i ungdomsskolen. Nu arbejder han i jobcentret som konsulent.

Både Lene og Søren er vokset op med kirken som et sted, hvor man kom til livets højtider og til jul. De har også begge gået i søndagsskole, og derfor syntes de også at det var en god ide at Asbjørn deltog i minikonfirmandundervisning, og at han har valgt at blive konfirmeret. Egentlig var det meningen, at han skulle gå til forberedelse i nabosognet på grund af omlægninger i skolestrukturen, men Lene og Søren har sammen med flere andre forældre presset på for at det kunne foregå i Havrebjerg, og de er glade for at det er lykkedes.

Lene og Søren bruger mest kirken til de kirkelige handlinger og har været til en del bryllupper og begravelser på det sidste. Nu, hvor Asbjørn går til konfirmandforberedelse har Lene desuden været til en del gudstjenester sammen med en gruppe andre mødre, mens Søren har været med ham en enkelt gang. Asbjørn har selv valgt at han ville konfirmeres, men både Lene og Søren synes det er vigtigt, at han under alle omstændigheder lærer noget om de værdier, som kirken står for. De ser folkekirken som en væsentlig kulturinstitution, og de synes, den burde komme mere på banen i samfundsdebatten og etiske spørgsmål, og at præsterne skulle byde ind med nogle af de svar, de har med sig i kraft af deres uddannelse.

Lene og Søren synes, at kirken i Havrebjerg til hverdag er lidt fjern. Selv om de synes godt om alle præsterne er det især Søren opfattelse, at den nye struktur, hvor Havrebjerg og Sct. Peders skal dele om fire præster, har fjernet kirken mere fra borgerne i Havrebjerg, fordi Havrebjerg ikke mere har sin egen præst. Han mener, at præsterne skal være mere synlige i lokalsamfundet hvis kirken skal opretholde sin position, og hvis medlemstallet ikke skal falde.

For Lene er en god kirke et sted, hvor man føler sig velkommen og hvor man synes, man får noget med sig. Søren supplerer: en tilstand, hvor man skaber en ramme om seriøse livsspørgsmål og vigtige snakke om livet i al almindelighed. Og den gode præst er en, der møder menigheden i øjenhøjde; som er der, hvor mennesker er.

PORTRÆT AF BIRGIT

Birgit er pensioneret skolelærer. Hun har boet det meste af sit voksne liv i et af oplandssognene til Slagelse, og efter at hun og hendes mand gik på pension, flyttede de til ind til byen. I forbindelse med at de tog rundt til gudstjenester i forskellige kirker på egnen kom de til Havrebjerg, hvor de blev glade for præsten, og hvor Birgit også kendte en fra menighedsrådet. De begyndte at gå mere fast til gudstjenester i Havrebjerg og deltage i sogneaftener herude, og det endte med at de løste sognebånd til sognet. Da Birgits mand døde for nogle år siden, var det naturligt, at han blev begravet på Havrebjerg kirkegård, og når Birgit kommer herud, skal hun altid lige hen og sige hej til ham, som hun siger.

Birgit er vokset op i en kirkeligt engageret familie og har som barn været vant til at gå både i kirke og i søndagsskole. Som voksen har hun i nogle år været spejderleder, og hun har også været engageret i Lærernes Missions Forening. Hun og hendes mand var kirkeligt viet, og deres børn er døbt og konfirmeret. Birgit har det rigtig godt med det nære fællesskab, der er omkring en lille kirke som Havrebjerg, hvor hun føler sig velkommen. Hun synes, det er hyggeligt at kende folk, og det er som regel her, hun kommer, fordi hun har gravstedet i Havrebjerg. Men hun kan også godt finde på at tage til gudstjeneste i Sct. Peders kirke inde i Slagelse eller et andet sted. Hun er glad for den nye ordning, hvor præsterne skiftes til at holde gudstjenester herude, så hun får hørt dem alle sammen, og hun opfatter det ikke sådan, at hun er mere tilknyttet den ene end den anden. Birgit synes, prædikenen er vigtig. Hun er begyndt at deltage i noget prædikenforberedelse, som en af præsterne er begyndt at holde en formiddag i løbet af ugen. Det synes hun er spændende, for så så hører hun, hvad andre mener om teksten og kan selv give sit besyv med. Og så kan hun godt lide salmerne og fællesskabet omkring gudstjenesten.

For Birgit er en god kirke en, der rummer alle dem, der kommer, uanset hvilke forudsætninger, de har. Og en god præst er en præst, der kan sige noget, man kan tage med sig hjem.

PORTRÆT AF RUNE OG METTE

Rune på 30 og Mette på 26 er gift og forældre til Asger på knap halvandet år. Rune arbejder som tømrer; Mette er uddannet socialrådgiver og arbejder som alkoholkonsulent. De er begge tilflyttere og har boet sammen i Havrebjerg i godt fire år. Det er deres plan snart at flytte til Slagelse, hvor de gerne vil slå sig ned mere permanent, så derfor engagerer de sig ikke så meget i det lokale liv i

Havrebjerg. Sønnen Asger går i vuggestue i Slagelse. Det passer fint, for vuggestuen ligger på vejen til Mettes arbejde. Samtidig ligger vuggestuen i den del af Slagelse, Rune og Mette gerne vil bo i.

Asger er døbt i Havrebjerg kirke. Det var et praktisk valg, fordi de så kunne holde festen i forsamlingshuset, og der var ikke andre kirker, som de havde oplagt tilknytning til. Omtrent på samme tid blev de gift på rådhuset, mest fordi de ikke havde lyst til at holde nogen stor bryllupsfest. Rune og Mette beskriver begge sig selv som traditionskristne; kirken er noget man bruger til livets store højtider, især dåb og begravelse, og Rune har fra barn også været vant til at gå i kirke juleaften. De opfatter det som en selvfølge at man som dansker er døbt og konfirmeret og de synes, kirken med sit budskab om næstekærlighed repræsenterer nogle gode værdier i samfundet. For dem er det klart, at kirken skal være der, når man har brug for den, og de synes også, den har en vigtig social funktion i at være med til at skabe fællesskab, særligt i de små samfund på landet. Lige nu bruger de den ikke så meget, men de har set på en af præsternes facebookside at der er forskellige aktiviteter for børnefamilier, som de synes lyder fine, og Mette mener, at de nok vil gøre mere brug af kirkens tilbud, når Asger bliver lidt større. De vil gerne give deres traditioner videre til ham, men det er vigtigt for dem, at han selv vælger, hvad han vil tro på, når han bliver ældre.

Mette og Rune synes, det er vigtigt at kirken fornyer sig. De kan godt lide, at det, der sker i kirken er højtideligt, men det må ikke være alt for alvorligt og stift. De er enige om, at præsten er afgørende for, hvordan man oplever kirken: at han eller hun er levende og engageret og kan formidle på en måde, så alle er med. Det har de oplevet i Havrebjerg kirke i forbindelse med dåben, hvor de blev positivt overrasket over at præsten spillede med på deres ideer, og det håber de også, at de kan finde i Slagelse, når de flytter derind.

For Rune er en god kirke en kirke, der er åben; som ikke er for konservativ, men som følger med i tiden og prøver noget nyt. Men de synes også begge to, det er vigtigt at den holder fast ved det højtidelige. Mette fastslår, at kirken skal være rummelig for folks behov; den skal være der, når man har brug for den. Og en god præst er en præst, der er sig selv og som samtidig er imødekommende, medmenneskelig og rummelig over for kirkens brugere. Rune supplerer: Og som er frisk og åben, når man har brug for det.

PORTRÆT AF LONE

Lone er pensioneret lærer og har boet i Havrebjerg i 35 år. Sammen med sin mand har hun et landbrug lidt uden for byen. Det meste af driften er bortforpagtet, men de har stadig lidt ponyer

gående som hobby. Udover at sidde i Havrebjerg menighedsråd, hvor hun har været formand siden 1996, går Lone til foredrag i LOF hver uge. Herudover spiller hun krolf i Havrebjerg krolfklub, og siden hun gik på pension for 11 år siden har hun også fast gået til knipling.

Fra sin opvækst har Lone været vant til at gå jævnligt i kirke. Kirkegangen oplevede hun som forfærdelig, hvorimod hun altid har forbundet besøg på kirkegårde med noget trygt og rart sted. Hun og hendes mand er gift i en kirke og deres børn er døbt, og de er konfirmeret i Havrebjerg. Det var også da familien flyttede til Havrebjerg, at Lone begyndte at engagere sig mere i kirken. Præsten var en af Lones tidligere kolleger, og gennem hende blev Lone hurtigt involveret i menighedsråds-arbejdet. Efter at hun i en årrække havde været formand, gav hun efter sidste valg udtryk for, at hun gerne ville aflastes. Det var svært at finde en afløser, men det lykkedes at lave en ordning, så de i dag er to, der deler formandsposten.

Lone oplever at Havrebjerg kirke er hendes kirke, og hun kunne ikke forestille sig at gå til gudstjeneste andre steder. Hun er glad for kirkens lyse og venlige rum, og hun føler, at hun slapper af og falder til ro, når hun kommer derind. Hun tjekker aldrig prædikantlisten men kommer, når hun har tid, og det passer med familiens planer i øvrigt. Lone er glad for at høre forskellige præster prædike, så hun ser det som en fordel at Sct. Peders sogn og Havrebjerg i dag er et fælles pastorat, selv om hun godt ved at nogle er uenige. Hun mener at det er vigtigt for at skabe gode arbejdsforhold for præsterne at de kan skiftes til at komme både i Havrebjerg og Slagelse, og hun er blevet glad for ordningen, selv om hun på forhånd var lidt skeptisk over for, om det ville blive noget rod.

Efter Lones mening har kirken en vigtig opgave i de små samfund med hensyn til at være med til at samle folk og skabe fællesskab. Hun synes, der er god tilslutning til de arrangementer kirken laver til jul og fastelavn, men hun kunne også godt ønske, at der kom nogle flere til det der sker resten af året. Både menighedsrådet og præsterne har prøvet med forskellige nye tiltag for at åbne kirken for flere, men det er vanskeligt at få folk til at komme, når nyhedens interesse har lagt sig. Det synes hun er synd; de går jo glip af alle de gode ting, der sker i kirken.

For Lone er en god kirke et sted, hvor man gør noget for at folk skal føle sig godt tilpas. Og en god præst er en, der kan holde en god prædiken, som folk forstår, og som går til folk, uden at være kedelig.

PORTRÆT AF IRENE OG OLE

Irene og Ole er begge midt i tresserne og har boet sammen lidt uden for Havrebjerg by i 32 år. De har ingen børn. Irene er uddannet ergoterapeut og Ole begyndte at læse teologi, men skiftede kurs og blev uddannet sygehjælper, og i dag er de begge pensionerede. Tidligere havde de ikke kræfter til at involvere sig aktivt i byen ud over enkelte arrangementer, men siden de gik på pension, er de begge gået ind i det lokale foreningsarbejde og føler sig stærkt knyttet til stedet. Irene er webmaster på hjemmesiden www.Havrebjerg.dk, og Ole har især involveret sig i byens lokalhistoriske arkiv og er, som han siger med et glimt i øjet, inspektør for museet i Havrebjergs nedlagte frysehus, lige som han har sunget i kor i mange år. Irene og Ole har netop solgt huset i Havrebjerg for at flytte til Slagelse. Men de er stadig meget aktive i Havrebjerg, og de regner også med at det er her, de skal begraves til sin tid.

Irene og Ole er borgerligt viet. Irenes hjem var præget af Indre Mission, og Irene har stor respekt for dem, som religionen er meget vigtig for. Selv ser hun mest kirken som et kulturelt samlingspunkt, og hun holder meget af at stoppe op ved nye kirker og gå ind og kigge, når hun og Ole er på tur. Ellers bruger hun og Ole mest kirken i forbindelse med jul og kirkelige handlinger i omgangskredsen.. De deltager dog også i nogle af de arrangementer, der samler hele byen, som f.eks. lucia og fastelavn. For dem er kirken først og fremmest vigtig som kultur- og traditionsbærer, og de synes det er vigtigt, at kirken deltager i de ting der sker i Havrebjerg på linje med de andre foreninger. Især Ole lægger vægt på den betydning, som kirken har som en uadskillelig del af Danmarks historie og som repræsentant for nogle grundlæggende værdier i samfundet. Han er bange for, at den nye ordning, hvor Havrebjerg ikke har én bestemt sognepræst, er et skridt på vejen mod at lukke kirken. På den anden side synes Irene, at det kan være godt at der er flere forskellige præster, som i fællesskab kan få ideer. De er enige om, at de af præsterne, som de kender, er gode til at gøre budskabet levende, og at det ville være godt, hvis kirkens rum kunne bruges til nogle flere ting.

For Irene er en god kirke et godt samlingspunkt, både for dem, der har brug for det kirkelige og for dem, der gerne vil bruge rummet uden at lægge noget religiøst i det. Ole lægger vægt på det samlende: Det er en kirke hvor man kan samle folk og give dem en følelse af nærvær. Og en god præst er for ham næsten det samme: en der ved sit nærvær og sin menneskelighed kan få folk til at samles. Irene tilføjer: en, der er engageret, interesseret... menneskelig... og ikke kun på det religiøse område, men som også kan rumme andre menneskers variationer. Rummelighed, det er vigtigt.

III.2.1: LIHME, SALLING PROVSTI, VIBORG STIFT

LIHME SOGN

Lihme ligger i Salling provsti, som på de tre sider er omkranset af Limfjorden. Kirkerne ligger tæt på Salling: 33 kirker til provstiets 18.166 medlemmer⁵⁵. Til sammenligning er der i Viborg Domprovsti 34 kirker til 49.369 medlemmer. Lihme hører under Skive kommune. I Lihme sogn er medlemsprocenten for folkekirken er på 92,1 mod 77,8% på landsplan.

<http://viborgstift.dk/provstier-og-sogne>

Lihme er kendetegnet ved at være et landsogn med færre synlige demografiske ressourcer. Et landsogn defineres som tidligere nævnt som et sogn, hvis største by har under 1000 indbyggere⁵⁶. At sognet har færre synlige demografiske ressourcer, vil sige at sognet har – relativt – få børnefamilier, høj arbejdsløshed, mindre arbejdsstyrke, mange pensionister, få indbyggere med videregående uddannelser og som følge heraf flere husstandsindkomster i den lave kategori.

⁵⁵ Ifølge Viborg Stifts hjemmeside den 24.6.2015, se <http://viborgstift.dk/provstier-og-sogne/salling-provsti>.

⁵⁶ Rasmussen, Steen Marquard (2015): Forskellige vilkår for folkekirken på landet. Landsforeningen af Menighedsråd og Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, s 20 og 57 ff.

Med udgangspunkt i oplysninger fra Danmarks Statistik udarbejdede Kirkefondet i 2015 et talsæt for Lihme sogn⁵⁷. Ifølge materialets tabeller, der bygger på tal fra 2014, gør de ovennævnte demografiske faktorer sig netop gældende for Lihme. Tallene viser således, at der i 2014 var 77 børnefamilier i sognet. Det svarer til 22% af sognets husstande mod landsgennemsnittet, som er på 27%. Ud af det antal personer over 15 år, der var bosiddende i sognet, var arbejdsstyrken i alt på 53%, hvoraf 2% var arbejdsløse. På landsplan er tallet for arbejdsstyrken 60%, og for arbejdsløshed 3%. 37% var pensionister, mod på landsplan 26%. Andelen af indbyggere med en videregående uddannelse i Lihme er på 17% mod 24% på landsplan. Heroverfor er andelen med en erhvervsfaglig uddannelse 37% mod 32% på landsplan. Husstandenes bruttomedian-indkomst var på 373.585 kr. mod 381.521 kr. for Danmark som helhed.

Ifølge kilderne stammer Lihme by tilbage til middelalderen. Kirken, der er en af Danmarks ældste, er bl.a. kendt for sin sjældne romanske døbefont og er formentlig bygget allerede omkring 1100 eller evt. lidt tidligere. Indtil 1906 hørte kirken under Kås Hovedgård, der ligger i sognet⁵⁸. Byen omtales første gang i skriftlige kilder i 1176 som Limum. I 1683 bestod byen af 7 gårde og tre huse. Efter udskiftningen i 1780 flyttede enkelte gårde ud, og landsbygaden blev i løbet af 18-1900tallet bebygget med enkelte gadehuse, herunder en landsbyskole, en smedje og et fattighus. Omkring og lidt efter 1900 medførte transporten og handelen på landevejen at der voksede en ny ”andelsby” op omkring vejkrydset med bl.a. forsamlingshus, telefonstation, bageri, smedje og byhuse, og en ny skole midt mellem den gamle landsby og andelsbyen. I 1970’erne blev byen igen udvidet, denne gang med et parcelhuskvarter i tilknytning til andelsbyen som afspejlede et landsdækkende byggeboom. I perioden mellem 1970 til 1981 voksede byens indbyggertal med 50%, fra 249 til 374. Siden slutningen af 80’erne er der stort set ikke bygget nyt i byen. Derimod er der sket en vækst i antallet af sommerhusbebyggelser, både ved Gyldendal Havn syd for byen og mod nord ved Ålbæk⁵⁹. Pr. 1. januar 2015 var der 302 indbyggere i Lihme by og 732 indbyggere i sognet.⁶⁰

Skolen i Lihme lukkede i 2014⁶¹, og børnene går i dag i skole i Lem indtil 6. klasse, hvorefter de samles i udskolingsafdelingen i Balling under VSD (Vestsalling Skole og Dagtilbud), som er fælles for flere af pastoraterne i området. Den tidligere skolebygning er under ombygning til et

⁵⁷ Bilag 9. Materialet er udarbejdet for forskergruppen i forbindelse med projektet som opdatering af en tidligere provstiprofil for Salling provsti, udarbejdet 2011 på basis af tal fra 2008.

⁵⁸ De danske Kirker, bd. 12, Midtjylland. Erik Horskjær., G.E.C. Gad 1969. Lihme kirke. Ib Svenningsen 2013.

⁵⁹ Bilag, befolknings- og boligudvikling, Baggrundsmateriale, idekatalog, Lihme sogn 2011 s 9ff, se <http://www.lihmelandsby.dk/index.php?id=61,0,0,1,0,0>

⁶⁰ Danmarks statistik (www.statistikbanken.dk).

⁶¹ Hovedkilder til beskrivelsen af dette afsnit er <http://www.lihmelandsby.dk> og <http://www.roeddingkirke.dk>.

pasningstilbud for børn fra 0-6 år med integreret vuggestue og børnehave, Børnehuset Fjordbo. Institutionen har plads til 25 børnehavebørn og 10 vuggestuebørn. Der er gymnasier i Skive. Der går regional bus, Skive-Balling-Rødding-Lihme-Skive, en gang i timen.

Lihme Ældrecenter lukkede i 2001 i forbindelse med udarbejdelsen af en helhedsplan for ældreområdet i den daværende Spøttrup kommune. Spøttrup kommune blev i 2007 lagt ind under Skive kommune. Der er fortsat nogle ældreboliger i Lihme, som udlejes/visiteres via kommunen. Ifølge de seneste planer skal disse boliger sammen med andre almennyttige boliger i byen anvendes til ca. 20 nye borgere i form af flygtninge og asylansøgere⁶².

Af butikker er der en Dagli'Brugs med håndkøbsudsalg, postbutik og pakkeservice, et galleri og en butik, der forhandler børnetøj.

I Lihme er der et forsamlingshus fra 1906, som benyttes til familiefester, fester i foreningsregi, lotterispil, afstemning ved folketings og kommunalvalg, møder m.v. Forsamlingshuset ejes og drives af Lihme Borgerforening. Borgerforeningen har i fem år arrangeret fællesspisninger med stor tilslutning⁶³. Der arbejdes desuden på opførelse af et nyt medborgerhus i tilknytning til børnehuset, som skal rumme fællesspisning og forskellige kulturelle aktiviteter, herunder den lokalhistoriske samling, Lihmesamlingen. Det er endvidere meningen, at ældregudstjenesterne, som indtil nu har fundet sted i ældreboligernes fælleshus hver anden uge, skal flyttes til medborgerhuset. Lihmes borgere er medejere af byggeriet på Gyldendal havn, der drives som restaurant.

Det er en del af fortællingen om Lihme, som vi møder hos flere af vore informanter, at her er en stærk sognebevidsthed, som blandt andet blev mobiliseret i forbindelse med skolelukningen, og mange ildsjæle, som lægger et stort engagement i det lokale liv. Der er personsammenfald mellem borgerforening og lokalrådet for Lihme, som er det lokale aktivitetsudvalg under pastoratets fælles menighedsråd. I alt er der 26 navngivne foreninger/grupper i Lihme sogn med egen kontaktperson.

Sognet har et lokalblad, *Lihme Bladet*, der udkommer fire gange om året, en hjemmeside, <http://www.lihmelandsby.dk> og en mailingliste, som bruges til løbende kommunikation. Herudover har pastoratet fælles hjemmeside med oplysninger for alle fire kirker <http://www.roeddingkirke.dk/>

⁶² Lihme Bladet nr. 32 2015.

⁶³ Ifølge Lihme Bladet nr. 28 har der i sæsonen 2014-15 gennemsnitligt været over 100 deltagere fra alle aldersgrupper ved sæsonen, som er den femte i rækken.

Foreninger og grupper i Lihme sogn jf. *Lihme Bladet* april 2014:

• Aktive Fritidsfiskere• Borgerforening• Gyldendal Bådelaug• Havnebestyrelsen• Havne Café• Husholdningsforening• Jagtforening• Kano og Kajak• Landsbyen Lihmes Støtteforening• Lihme Forsamlingshus (udlejning)• Lokalrådet ved Lihme kirke• Menighedsrådet• Kontaktrådet for ældreområdet	• Naturklubben (4. – 6. klasse)• Optimist Ungdoms afd.• Pensionistforening• Petanqueklub• Rødding Atletikklub• Skolebestyrelsen• Spøttrup lokalhistorisk Arkiv• Tennisklub• Vestsalling Ungdoms- og Idrætsforening: - Badminton- Fodbold- Gymnastik- Håndbold

LIHME KIRKE⁶⁴

Lihme hører siden 2004 sammen med Rødding, Lem og Vejby i et firesognspastorat med to præster og et fælles menighedsråd. Med sine 732 indbyggere, hvoraf 658 er medlemmer af folkekirken, er Lihme det næstmindste sogn i pastoratet. Menighedsrådet har et lokalråd for hvert af sognene, der tager sig af de lokale aktiviteter.

De to præster deler ifølge regulativ pastoratet mellem sig, sådan at den kirkebogsførende sognepræst, der er bosiddende i Rødding, hovedsageligt betjener Rødding og Lihme sogne, og den anden præst, som er bosiddende i Lem, hovedsageligt betjener Lem og Vejby sogne⁶⁵. Der er dog frit præstevalg i pastoratet, hvilket betyder, at hvis nogen ønsker en bestemt præst til kirkelige handlinger, imødekommes det i det omfang, det lader sig gøre. Hvis folk henvender sig i god tid for at bestille dåb, forsøger præsterne som regel

www.nordenskirker.dk/Tidligere/Lihme_kirke/Lihme_kirke.htm

⁶⁴ Primære kilder til dette afsnit er sognets hjemmeside, Viborg Stifts hjemmeside og samtaler med sognepræst Jakob Fløe Nielsen og beboere i Lihme.

⁶⁵ Præster i Rødding-Lihme-Lem-Vejby 2015 er sognepræst (kbf) Jakob Fløe Nielsen og sognepræst Anne Mette Korshøj Jørgensen.

at tage hensyn til det i planlægningen af gudstjenester. Der er dog også en del lørdagsdåb, og somme tider dåb om søndagen, selv om der ikke er gudstjeneste. Præsterne imødekommer så vidt muligt de ønsker, der er, og hvis nogen udensogns henvender sig om dåb – f.eks. på grund af Lihme kirkes kendte døbefont, som det er sket i hvert fald en enkelt gang – bliver de ikke afvist. Hvis udensogns boende uden tilknytning til Lihme sogn ønsker kirkelig betjening i Lihme, opkræves der betaling på ca. 3000 kr. pr. handling.

Der er gudstjeneste i to af kirkerne hver søndag, som afholdes af de to præster på skift, dvs. at de som hovedregel har gudstjeneste hver anden søndag. Herudover afløser de hinanden i ferier og friweekends. Til en almindelig søndagsgudstjeneste i Lihme kirke uden dåb i vinterhalvåret kommer der mellem 10 og 20 deltagere. Om sommeren kommer der en del flere på grund af kirkeligt orienterede gæster i sommerhusområdet, som ligger i sognet. Ved siden af gudstjenesten i kirken er der hver anden uge gudstjenester i ældreboligerne, som for en del fungerer som alternativ til søndagsgudstjenesten. Her kommer der omtrent lige så mange som til gudstjenesterne i kirken.

Der er nogle få fra Lihme, som går til gudstjeneste andre steder, men der er ikke tradition for det. I modsætning til andre steder på egnen har den modsætning mellem de grundtvigske valgmenigheder og missionen, som har præget bl.a. Rødding, aldrig sat sig dybe spor i Lihme, hvilket ifølge sognepræst Jakob Fløe Nielsen betyder, at kirken ikke er en fremmed verden for nogen. Kirkegængerne i Lihme, hvoraf kun en mindre gruppe kommer fast til gudstjeneste, tilhører ikke nogen bestemt retning. For hovedparten af sognets beboere bruges kirken kun til de kirkelige handlinger og juleaften⁶⁶.

Der er fælles kirkebetjening ved de fire kirker, som følger præsterne rundt til gudstjenester og kirkelige handlinger. Der er også fælles voksen- og børnekore, hhv. *Vestsalling Kirkekor* og *Englekoret*. I voksenkoret, som medvirker ved ca. en gudstjeneste om måneden i pastoratet, er omkring en fjerdedel af medlemmerne p.t. fra Lihme, mens der ikke i øjeblikket er børn fra Lihme i børnekoret.

Af faste traditioner, som kirken i Lihme hægter sig på, er byfest med gudstjeneste i teltet i samarbejde mellem kirke og borgerforening. Herudover har der fra menighedsrådets side været foreslået en gudstjeneste i forbindelse med juletræstænding 1. søndag i advent, men dette har der

⁶⁶ Lihme Bladet 28, 2014 bringer et indlæg i debatten om kirkelukninger, hvori kirkens betydning understreges med henvisning til kongehusets (uanset) besøg i 1987, og Lihme kirkes døbefont, der i en periode var brugt som motiv på 500-kronesedlerne.

indtil videre ikke været stemning for. Der har været en børneklub i sognet, som nu er lukket. Et nyt kirkeligt tiltag i 2015 er månedlige eftermiddagsgudstjenester i Lihme kirke og efterfølgende spisning.

Principielt er aktiviteterne i sognene fælles for alle, og nogle aktiviteter har gået på omgang mellem kirkerne, f.eks. børnegudstjenester, som begge præster deltager i. På grund af manglende tilslutning overvejes det nu forsøgsvis at flytte børnegudstjenesterne til Lihme. Men dette er endnu ikke sat i værk. I Rødding kirke har der været gennemført to forløb med bibelmaraton med ca. 10 deltagere fra pastoratet. Salme-maraton er afholdt over 4 år på skift i pastoratets fire kirker. Det skete enkelte gange, at nogen kørte til den forkerte kirke, men i det store og hele fungerede konceptet fint.

Af andre aktiviteter ud fra kirkerne er der fælles gudstjenesteværksted en gang om måneden i konfirmandstuen, som ligger i en sidebygning til præstegården i Rødding, hvor man drøfter prædiketekst, spørgsmål om liturgi mm. Det er hovedsagelig en lille gruppe gengangere fra søndagsgudstjenesten, der kommer her. I konfirmandstuen er der også en studiekreds, som beskæftiger sig med forskellige teologisk relaterede emner, og som mødes hver tredje uge i vinterhalvåret. Nogle af de 20-30 personer, der kommer her, deltager ikke i andre kirkelige tilbud. I vinteren 2014-2015 har emnet været film og kristendom, og der er kommet nogle, der ikke plejer at komme. Herudover er der højskoleeftermiddage en gang om måneden. I præstegården i Lem afholdes der læsesalon en eftermiddag om måneden med højtlesning.

Sognets præster spiller en stor rolle i forbindelse med de kirkelige handlinger vielser og begravelser. Noget af det, der lægges vægt på i interviewene i denne undersøgelse, som kan være med til at forklare dette, er betydningen af at præsterne er synlige, også til hverdag. At det også er menighedsrådets ambition fremgår af sognenes fælles hjemmeside:

”Vi ønsker en samarbejdende kirke, der på evangelisk-luthersk grundlag og med åbenhed for samtidens strømninger gør sig synlig og brugt overalt i vores lokalsamfund” (<http://www.roeddingkirke.dk>).

KIRKESTATISTIK

Oplysningerne om indbyggere og folkekirkemedlemmer er pr. 1. januar 2015.

Fødte og døde samt kirkelige handlinger vedrører 2014.

Lihme Sogn - Salling Provsti - Viborg Stift

Myndighedsoplysninger	
Sognekode:	8550
Pastorat	Rødding-Lem-Lihme-Vejby Pastorat
Kommune	Skive Kommune
Region:	Region Midtjylland

Kirkestatistik	
Antal folkekirkemedlemmer:	658
Antal indbyggere:	732
Antal fødte:	8
Antal døde:	5
Antal døbte:	9
Antal konfirmerede:	7
Antal kirkelige vielser:	0
Antal kirkelige velsignelser:	0
Antal kirkelige begravelser blandt sognets døde:	5

www.sogn.dk (hentet d. 5. august 2015)

Pr. 1. januar 2015 var medlemsprocenten af folkekirkemedlemmer i Lihme sogn 89,9% mod landsprocenten på 77,8 %. Når antallet af døbte er højere end antallet af fødte, hænger det ifølge sognets præster sammen med, at mange af de dåbshandlinger, der finder sted i kirken, er med børn af unge mennesker, der kommer herfra og tager hjem til forældrene for at holde barnedåb.

III.2.2 KIRKEN SET FRA LIHME

PORTRÆT AF POULA

Poula bor i et hus tæt ved kirken, i den sydlige ende af Lihme by. Hun kommer oprindeligt fra Ejlsing, lidt syd for Lihme, men har boet i Lihme siden 1955, hvor hun blev gift med Karl og flyttede hertil. De blev viet i Ejlsing, og deres fire børn er alle døbt og konfirmeret i Lihme kirke. Karl var i en årrække graver ved kirken og meget historisk interesseret, og han viste tit besøgende

rundt og fortalte om stedet. Han døde for 11 år siden. Både Poula og Karl har siddet i menighedsrådet ved Lihme kirke, og efter at der blev oprettet fælles menighedsråd på tværs af sognene i pastoratet, har Poula også været med i menighedsrådets lokalråd for Lihme. Hun gik ud sidste år.

Poula går jævnligt til gudstjeneste i Lihme kirke. Hun er også med til de ældregudstjenester, der bliver holdt hver anden onsdag i fælleshuset på Valmuevej. Bagefter får de kaffe og en god snak og synger en masse fællessange; det synes hun er hyggeligt. Hun tager også gerne til koncert og hvad der ellers er af arrangementer i kirken; her i foråret begynder de med nogle fællesspisninger i graverhuset, som hun også regner med at deltage i. Poula har ikke bil, men hvis hun kan få kørelejlighed, vil hun gerne med til højskoleeftermiddagene i konfirmandstuen i Rødding, eller til møder i missionshuset i Rødding eller Skive. Fra barnsben har hun været vant til at komme i både kirke og missionshus, så det falder hende naturligt at være med og bakke op om de ting, der sker.

Da Poulas mand var indlagt fik han besøg af præsten hjemmefra, og det var de begge to glade for. Hun synes, det betyder noget at præsten kommer rundt i sognet og snakker med folk, og hun mener, det er vigtigt at det er en, man kender.

Efter Poulas mening er det godt, at kirken samarbejder med byens foreninger, fordi det betyder at der kommer flere til kirkens arrangementer, og hun synes også, det er godt at kirkerne samarbejder indbyrdes. Hun synes nok, det var bedre før sognene blev lagt sammen, men når der nu ikke længere er så mange i Lihme, der går i kirke, så mener hun det er fornuftigt at slå tingene sammen. Hun oplever, at der er et godt forhold mellem sognene indbyrdes, og hun synes, folk fra Rødding og Lem er gode til at komme til gudstjeneste i Lihme. Selv kommer hun ikke så tit til gudstjeneste i de andre sogne; man kan ringe efter kirkebilen, men hun kan bedst lide at gå i sin egen kirke, som hun siger.

For Poula er det vigtigt, at der stadig er en kirke i Lihme, nu hvor skolen er lukket og sparekassen sat til salg. For hende er den gode kirke et samlingspunkt. Og den gode præst er en, der kan snakke med alle.

PORTRÆT AF JANE OG LARS

Jane og Lars bor med deres to mindre børn, Signe og Johannes, som begge er under skolealderen, på en ejendom lidt nord for Lihme. Han arbejder som værktøjsmager i Nykøbing, og hun arbejder

på Skive sygehus. De er begge to født og opvokset her; de er selv døbt, konfirmeret og gift i Lihme kirke og har fået begge deres børn døbt her, og Lars har en bedstefar, der ligger begravet på kirkegården. Ingen af dem har på noget tidspunkt overvejet, at deres vielse og børnenes dåb kunne foregå andre steder. De oplever, at det er her, de hører til, og derfor var det helt selvfølgeligt for dem, at det skulle ske i Lihme kirke. Derimod har de gjort sig overvejelser over, at børnene måske skal konfirmeres et andet sted, nu hvor skolen i Lihme er lukket.

Jane og Lars kommer mest i kirken til familiebegivenheder som dåb, konfirmation og bryllupper. Det er en tradition i Janes familie at gå i kirke juleaften, som hun holder fast ved, ligesom hun godt kan lide at være med til lystændingen 1. søndag i advent og et arrangement i begyndelsen af december, hvor man synger julen ind. De var begge to med til dåbsjubilæum, hvor den ældste fik overrakt sin børnebibel, men ellers deltager Lars mest, hvis der er en form for socialt arrangement i forbindelse med det kirkelige. Jane har haft børnene med til nogle børnegudstjenester og det synes hun har været rigtig godt. Hun vil gerne, at børnene skal have nogle af de samme ting med, som hun selv har fået fra sine forældre, og at de skal have et naturligt forhold til kirken, sådan at de også vælger at blive konfirmeret og gift her til sin tid.

Både Jane og Lars giver udtryk for, at det for dem er en selvfølge at være medlemmer af folkekirken. De ser det som en måde at støtte og bakke op om kirken på, og de synes, at det må være naturligt at være medlem, hvis man vil bruge kirkens tilbud. For dem er den lokale kirke vigtig, fordi det er her, de har deres rødder. Hun kunne måske godt forestille sig at tage til en børnegudstjeneste i Lem, hvis det gik på skift mellem kirkerne, men ellers er det i Lihme, det sker.

Både Jane og Lars oplever at præsterne er gode til at lave nogle ting, hvor alle kan være med, og at skabe en rar og afslappet stemning i kirken, og de er enige om, at det er nødvendigt, hvis kirken skal have dem i tale. Hvis ikke det var for de utraditionelle gudstjenester – familie gudstjenester, lystænding og de andre ting, de har fortalt om – ville de nok kun komme der i forbindelse med familiebegivenheder som dåb, bryllup og konfirmation. Men nu kommer de indimellem, og særligt hvis det er noget, hvor børnene kan være med.

For Jane er den gode kirke et sted hvor man føler sig tilpas. Lars supplerer med at sige, at en god kirke er en god præst. De er enige om at præsten er vigtig, fordi det i høj grad er præsten, der gør budskabet levende og gør det behageligt at komme der.

PORTRÆT AF BIRGIT OG PALLE

Birgit og Palle bor i et hus på bakken i den vestlige udkant af Lihme by. Her har de boet siden 1979. Palle er født i et sogn syd for Aarhus, men har boet i Lihme siden 1961. Han er uddannet smed, men arbejder som sælger i Skive. Birgit er fra nabosognet Vejby. Hun arbejder som industrilaborant i Holstebro. De er borgerligt viet, men alle deres tre børn, der nu er 18, 22 og 25 år, er døbt og konfirmeret i Lihme kirke.

Birgit er med i bestyrelsen for husholdningsforeningen, og de lægger begge to vægt på at støtte de lokale ting, der foregår i Lihme. Da deres yngste skulle konfirmeres, var de blandt dem, der ønskede, at det skulle ske i Lihme, selv om klassen gik i skole i Lem. De plejer begge to at deltage i lystændingen ved kirken fredag aften inden 1. søndag i advent, hvor det er Palle, der styrer klokkespillet, og de kan også begge godt lide at gå til koncerter i kirken, hvor det er nogle af de lokale, der medvirker. Birgit har sunget i pastoratets voksenkor i over 10 år og har deltaget i mange gudstjenester, både i Lihme og i kirkerne i Rødding og Lem og Vejby. I en periode har hun også været kirkeværge. Hun vil ikke betegne sig selv som kristen-kristen, som hun siger, men hun kommer gerne i kirken, når der er en anledning, og hun synes, det er vigtigt at kirken er der som en grundpille gennem livet, hvor man kan søge hen, når man har brug for det, f.eks. i forbindelse med et uventet dødsfald. Men ellers går hun mest i kirke i forbindelse med dåb og bryllupper og begravelser. Palle siger selv, at det med gudstjenester ikke siger ham så meget, men han kommer af og til, hvis der er et arrangement, der interesserer ham. Han har det sådan, at hvis der skal foregå noget kirkeligt, så skal det være i Lihme. Men hvis han er ude at rejse, så går han gerne hen til kirkedøren og tager i den for at se, om den er åben.

Palle og Birgit siger samstemmende, at det, som kirken er god til, er at fungere som ramme om familietraditioner. For dem har det været en selvfølgelig ting, at deres børn skulle døbes og konfirmeres, som noget, der hører sig til i deres familie. De synes, at de får meget for deres kirkeskat med alt det, der foregår omkring kirken, og de oplever, at de kunne få meget mere, hvis de en dag fik behov for det. Og de mener, det er vigtigt at værne om kirken i lokalsamfundet, sådan at den ikke på et tidspunkt skal lukkes. Derfor har de heller aldrig overvejet at melde sig ud af folkekirken, for som Palle siger, må man yde, hvis man vil nyde. De ser også gerne at kirken bliver brugt til andre ting end bare gudstjenester og kirkelige handlinger, sådan at flere får øje på den. De er enige om, at det er vigtigt, at kirken er rummelig og giver folk nogle gode oplevelser. Det synes de at menighedsrådet og lokalrådet er gode til, og de synes også, at præsterne er rigtig gode til at gå med på nye ideer og lave nogle ting, der kan samle folk og hvor man kommer hinanden ved.

For Palle er en god kirke et samlingspunkt. Og Birgit tilføjer: en god kirke gør døren bred og høj; et sted hvor man kan komme ind og være, og som er for alle. Og de mener begge to, at en god præst er lige som de to, de har her: en præst, der holder nogle prædikener, som man kan forstå, og som man føler sig ligeværdig med og kan snakke med om både alvorlige ting og hverdagsting.

PORTRÆT AF IB

Ib har boet i Lihme siden 1966. Han kom til byen sammen med sin kone for at blive lærer på den nye centralskole. Her blev han skoleinspektør i 1990. I 1996 sagde han lederstillingen op for at være lærer på Ramsing skole, og her arbejdede han, indtil han gik på pension i 2002. Ibs store passion er lokalhistorie, og han har særligt engageret sig i bevarelsen af Lihme-samlingen, som er en biologisk, geologisk og arkæologisk samling af fund fra egnen. Som han siger med et glimt i øjet, var det hans mulighed for at blive taget alvorligt i byen, at han vidste mere om historien end de lokale, så det har han fra starten arbejdet på. Hans indgang til kirken har i høj grad været historisk, og han har gennem mange år fungeret som guide i Lihme kirke, lige som det er ham, der har skrevet den folder om kirken, der ligger i kirkens våbenhus. Kirken er også et fast stop på den tur på fem km, som han går hver morgen året rundt, uanset vejret.

Ibs børn er døbt og konfirmeret i Lihme kirke, en datter er gift her, og både hans forældre og hans kone, Else, der døde for tre år siden, er begravet på kirkegården. De første år familien boede her var de, som han udtrykker det, moderate kirkegængere, der mest kom i kirken til højtiderne og til familiebegivenheder som f.eks. konfirmation. Men efter at han og Else gik på pension syntes de at de havde flere ressourcer, og de begyndte at deltage mere aktivt i fællesskabet omkring kirken. De kom ofte til gudstjenesterne i Lihme kirke; de har begge sunget i kirkekoret, og de har også deltaget i en del af de arrangementer, der foregår i sognehuset i Rødding, lige som de har været med på flere af de fælles menighedsrejser, der er blevet udbudt i pastoratet. Ib har gennem sit lokalhistoriske arkivarbejde fået mange gode kontakter med folk fra de nærliggende sogne.

Efter at Ib er blevet alene er hans forhold til kirke, præst og menighed blevet styrket, og hvis der sker noget i sognehuset i Rødding, der interesserer ham, f.eks. foredrag, film- og sangaftener, deltager han gerne. Han deltager helst i gudstjenesten i Lihme kirke, så tit han kan. Derimod går han ikke så ofte i andre kirker, for dem har han ikke samme forhold til, så de siger ham ikke så meget. Lihme kirke er stedet, hvor de store følelser fra såvel sørgelige som glædelige begivenheder fylder

stedet. Han går også gerne efter en god prædiken, der formidler et livsindhold, nogle tanker, som han kan spejle sig i og tage med sig, uden at det bliver for tungt eller højtideligt.

For Ib er det lokale vigtigt i forbindelse med kirken, fordi det drejer sig om at få et ejerforhold til den. For hans skyld kunne sognene godt lægges sammen i større enheder. Men han mener, at kirkens betydning hænger sammen med det forhold, som folk har fået til kirke, præst og menighed gennem årene. For ham er den gode kirke et sted, hvor man føler sig hjemme og et fællesskab, som man føler sig som en del af. Og den gode præst er et godt menneske, som man føler sig tryk ved.

PORTRÆT AF ANN

Ann er sidst i 40'erne og bor med sin mand og to teenagedrenge på et nedlagt landbrug ned mod lystbådehavnen Gyldendal, med udsigt over Limfjorden. Hun er født på Skiveegnen, men har boet og arbejdet mange steder i udlandet, før hun i 1996 flyttede til Lihme. Hun er uddannet dansk- og psykologilærer og arbejder som uddannelseschef/rektor på et gymnasium i Skive. I fritiden er hun meget engageret i det lokale foreningsliv, bl.a. som ansvarshavende redaktør på Lihme Bladet, og som medlem af lokalerådet ved Lihme kirke. Det er også Ann, der leder fællesspisningerne i forsamlingshuset og lystændingen til 1. søndag i advent. Hun har tidligere også været med i menighedsrådet, men valgte at gå ud. Dette har især rod i sognesammenlægningen, fordi hun synes, det er for vanskeligt at engagere sig helhjertet i kirkelivet i alle fire sogne.

Fra sin barndom har Ann ikke været vant til at bruge kirken andet end ved særlige lejligheder; til juleaften og til barnedåb, bryllupper og begravelser. Der hvor hun kommer fra spillede man håndbold, og det rimele ikke på kirke, som hun siger. Hun har kendt Lihme kirke så længe hun kan huske, men det er først for nogle år siden, hun er begyndt at komme der regelmæssigt. I forbindelse med alvorlig sygdom i familien var der en, der anbefalede hende at snakke med præsten i Lihme, som hun indtil da kun havde set nogle gange. Det førte til, at hun begyndte at gå til gudstjeneste sammen med børnene, og hun oplevede at det at komme der med dem var med til at sænke dørrinnet og gøre det mindre højstemt og intellektuelt at komme i kirken. En af grundene til, at hun har engageret sig i kirken i Lihme, er, at hun gerne vil bidrage til at flere får en oplevelse af kirken som et åbent sted, hvor man kan komme som et almindeligt menneske.

Ann kan godt lide tanken om, at mennesker i Lihme er kommet sammen omkring kirken i over 1000 år, og den dybde, der ligger i historien og fællesskabet, og som kommer til udtryk når man synger sammen eller lytter til en udlægning af de gamle tekster. Hun finder en alvor i kirken, som

hun savner andre steder, og som hun mener, mennesker i dag har brug for. Når det gælder gudstjenestens form vil hun helst ikke lave for meget om; her sætter hun pris på, at der er en fast rækkefølge og ro på tingene, som hun siger. Men hun kunne godt tænke sig, at flere blev inddraget aktivt, f.eks. ved at læse op eller tage tjansen som kirketjener, fordi det giver et større sammenhold i gudstjenesten, når man laver den sammen. Herudover synes hun at det er vigtigt, at kirken er med til at skabe et fællesskab ud over det snævert kristelige, sådan som de koncerter med lokale unge og billedvisning med en lokal kunstner, som lokalrådet har stået for.

Efter Anns mening står kirken for nogle værdier, som det er vigtigt for samfundet at holde fast i. I den sammenhæng mener hun, at præsten er lige så vigtig som læreren. Hun kan godt lide præster, der er teologisk skarpe og som samtidig kan inkarnere embedets autoritet i den måde, de er på som mennesker.

Når Ann er ude at rejse går hun altid i kirke. Hun kan også godt lide en sjælden gang at gå til gudstjeneste i de andre kirker i pastoratet og at lytte til andre præster, men det er i Lihme, hun lægger sit engagement. Hun mener, at det at have et forhold til et bestemt sted er vigtigt, og det sted, hvor hun føler sig tilknyttet og hvor hun har sine rødder, er Lihme kirke.

For Ann er en god kirke først og fremmest rummelig. Både i overført betydning som tilgivende, og konkret ved at den har en størrelse, så den kan rumme de mennesker, der bor i sognet. Og den gode præst er en dygtig teolog, der kan udlægge teksterne og samtidig rumme alt det, der hører med til at være menneske.

III.3.1: SANKT NICOLAI SOGN – KOLDING PROVSTI - HADERSLEV STIFT

SANKT NICOLAI SOGN

Sankt Nicolai Sogn er et større bysogn i Kolding, der er Danmarks syvende største by⁶⁷ med et indbyggertal pr. 1. januar 2015 på 58.757⁶⁸. Kolding kommune profilerer sig som et sted, hvor design, kultur, historie, natur og idræt gør at mennesker og virksomheder vokser og trives.⁶⁹

Kolding ligger i Trekantsområdet, der er et område med stærk fokus på erhvervmæssig vækst. Området er fyldt med innovative små og mellemstore virksomheder. På hjemmesiden www.trekantomraadet.dk præsenteres området som Danmarks entreprenante centrum. Trekantsområdet har ifølge hjemmesiden Danmarks bedste rammer for vækst, hvilket bl.a. skyldes *en stærk infrastruktur, kompetente medarbejdere, erhvervsvenlige politikere og udviklende iværksætter- og inkubationsmiljøer*.⁷⁰ Kolding er også en studieby⁷¹, hvor man bl.a. kan tage videregående uddannelser på UC Syddanmark – pædagoguddannelsen, Syddansk Universitet, IBA Erhvervsakademi Kolding og Designskolen Kolding. Der er to gymnasier i byen, tekniske skoler, specialskoler for voksne med særlige behov m.m.

I 2014 fik Kolding provsti udarbejdet en provstiprofil af Kirkefondet. Provstiprofilen bygger på tal fra Danmarks statistik (2011)⁷². Nedenstående tabel viser nøgletallene for Sankt Nicolai sogn sammenstillet med Kolding Provsti, Haderslev Stift og Danmark som helhed.

Myndigheder	Befolkningstal	Børn 0 -15 år i %	Unge 20 - 34 år i %	Ældre 65 år og derover i %	Medlem af folkekirken i %	Medlem 0 - 4 år i %	Udlændinge i %	Husstandsstørrelse	Enlige uden børn i %	Enlige med børn i %
Danmark	5.560.628	19,2	16,6	16,8	80,4	67,7	10,1	2,20	38,7	6,0
Haderslev Stift	466.421	20,1	14,0	17,7	85,4	74,8	8,7	2,20	36,4	5,7
Kolding provsti	89.145	20,2	16,1	16,1	84,9	75,0	8,9	2,20	36,5	5,9
Sankt Nicolai Sogn	9.888	14,1	25,9	16,7	83,3	71,0	8,3	1,80	52	5,2

⁶⁷ <http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2011/NR171.pdf>.

⁶⁸ <http://www.statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1366>.

⁶⁹ https://www.kolding.dk/images/dokumenter/Om_kommunen/Tilflytter/Velkomstbrochure.pdf.

⁷⁰ <http://www.trekantomraadet.dk/erhvervsliv>.

⁷¹ www.studiebykolding.dk.

⁷² Bilag 7. Stillet til rådighed af Kolding Provsti.

Myndigheder	Par med børn i %	Median-indkomst kr.	Enfamilies bolig i %	Arbejdsstyrke i %	Arbejdsløse i %	Pension efterløn i alt	Pension efterløn i %	Erhvervsfaglige uddannelser i %	Videregående uddannelser i %	Dagbefolkning i %
Danmark	21,7	369.975	59,5	61,0	3,5	####	25,4	31,2	24,2	
Haderslev Stift	23,7	374.319	69,4	60,5	2,2	101.341	26,8	33,8	20,9	94,9
Kolding provsti	24	381.359	66,4	63	2,2	17.637	24,5	33,6	22,2	104,1
Sankt Nicolai Sogn	13,6	305.242	33,8	62,2	2,3	1.993	23,2	28,7	28	128,5

Felterne markeret med gult markerer de felter, hvor Sankt Nicolai Sogn skiller sig ud fra såvel provsti-, stifts- som landsgennemsnit med mere end 5 procentpoint.

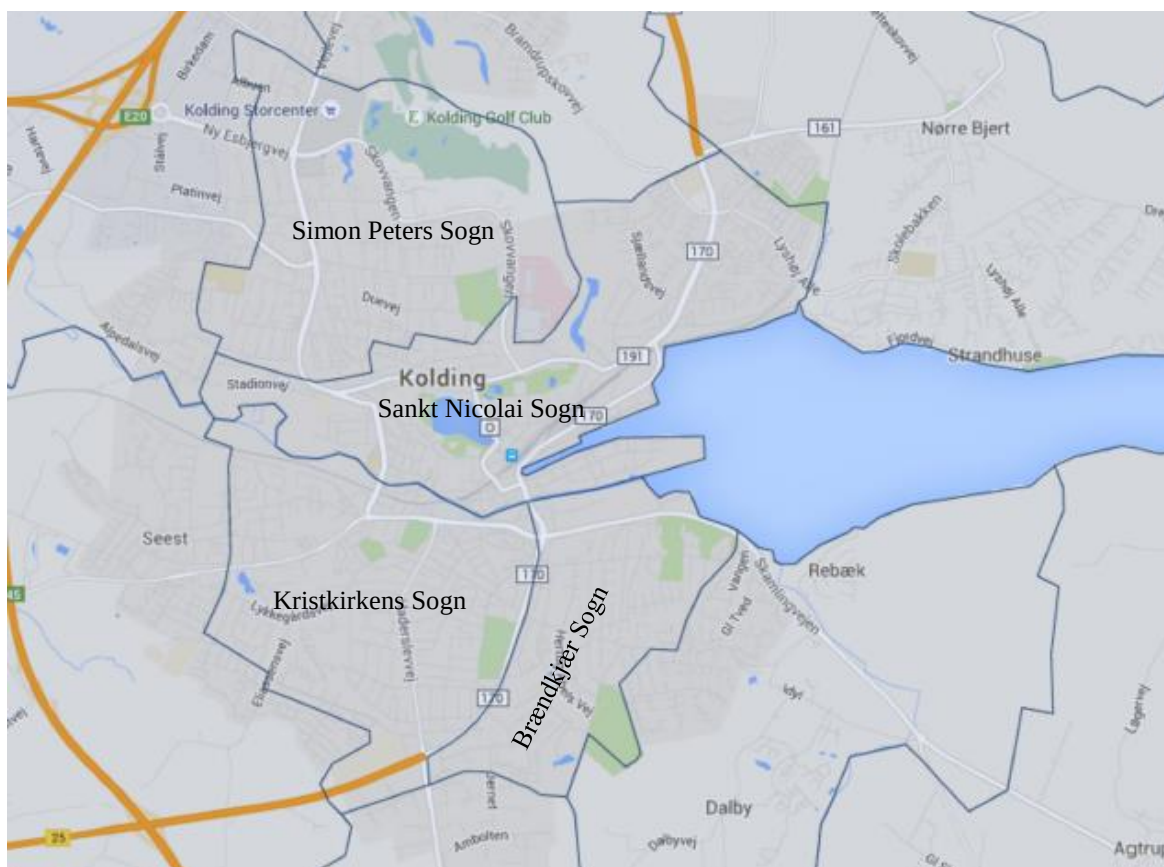
Af tabellen fremgår det, at der bor færre børn i alderen 0 -15 år i sognet end gennemsnitligt for provsti, stift og Danmark som helhed. Modsat bor der væsentlig flere unge 20 - 34 årige og enlige uden børn i sognet. En forklaring herpå kan være at Kolding er en studieby, og at der er væsentlig færre enfamilies boliger i sognet end i provsti, stift og Danmark som helhed. Den relativt lave medianindkomst kan afspejle, at den store gruppe af unge er under uddannelse og på SU. Samtidig kan det iagttages, at procentfordelingen på 28% af befolkningen har en videregående uddannelse, hvilket er væsentlig højere end såvel i provsti, stift som på landsplan. Det er ligeledes værd at bemærke, at sognet har en dagbefolkning på 128,5%, hvilket både kan dække erhvervsfolk og studerende, der arbejder og studerer i sognet, men ikke bor der.

SANKT NICOLAI KIRKE

Sankt Nicolai kirke ligger i hjertet af Kolding by knap 300 m fra Koldinghus. Den er bygget omkring 1250, og er dermed Koldings ældste kirke. Oprindeligt blev den kaldt Kolding sognekirke, men da Kristkirken kom til i 1925, fik Sankt Nicolai navn efter den helgen, man formoder, kirken oprindeligt har været indviet til⁷³. Sankt Nicolai Sogn rummer både den gamle bykerne og et større villa- og beboelseskvarter i sognets nordøstlige ende. I takt med at Kolding by voksede op gennem det tyvende århundrede, opstod behovet for nye kirker, hvilket medførte oprettelse af nye sogne.

⁷³ Da et relief af Sankt Nicolai optræder på gavlværket, tilhørende de gamle stolestader, antages det, at kirken er indviet til denne helgen fra sin første begyndelse.

Kristkirkens sogn var det første sogn, der blev udskilt fra Sankt Nicolai. I 1965 blev Brændkjær sogn udskilt fra Kristkirkens sogn og i 1979 blev Simon Peters sogn udskilt fra Sankt Nicolai sogn.

<http://sogn.dk/maps/kml/stiftvisning.php?provstiId=1005>

Sankt Nicolai kirkes profil kan beskrives som klassisk grundtvigsk. Dette kommer bl.a. til udtryk i værdigrundlaget for kirkens arbejde, sådan som det i fællesskab er formuleret af menighedsråd, præster og medarbejdere ved kirken:

Sankt Nicolai Sogn lægger vægt på den klassiske højmesse og klassisk traditionelt inspirerede gudstjenester. Kirken skal være et genkendeligt, troværdigt og rart sted at komme med gedigne gudstjenester, prædikener, sang, orgel og kor. Sankt Nicolai Sogn lægger vægt på et synligt kirkeligt fællesskab omkring Sankt Nicolai kirke og Jens Holms hus, som kommer til udtryk ved: Mangfoldighed, liv, åben dialog, livstydning, god "markedsføring", musik og koncerter.⁷⁴

⁷⁴ <http://www.sanktnicolaikolding.dk>.

Ifølge kirkens præster⁷⁵ er højmessen i Sankt Nicolai klassisk i sit udtryk med traditionel liturgi og en klassisk organist og kor. Den beskrives som velbesøgt, dvs. at der er 100-150 deltagere foruden dåbsgæster. Der er mange dåb, 1-3 hver søndag. En del dåb går ud af sognet, men der er også mange udefra, der kommer for at få dåb i Sankt Nicolai. Der afholdes dåbsgudstjeneste hver måned. Ifølge præsterne er der stor social spredning på dåbsfamilierne.

www.sanktnicolaikolding.dk/billeder-til-tryk-0

Sankt Nicolais klassiske profil adskiller sig fra nabosognene Simon Peters og Brændkjær Sogn, der har en mere eksperimenterende profil, og Kristkirkens sogn som har en pietistisk/luthersk missional profil. Ifølge præsterne i Sankt Nicolai fungerer kirkerne i Kolding på mange måder som valgmenigheder, hvilket vil sige, at man går efter den kirke, hvor man føler sig godt tilpas. Der er således en del sognebåndsløsere i såvel Sankt Nicolai som i Kristkirkens sogn.

Sankt Nicolai kirkes værdigrundlaget følges op af målsætninger for kirkens gudstjenester, undervisning, diakoni og mission/dialog⁷⁶.

Mål for kirkens gudstjenester:

- 1. vi vil have den klassiske gudstjeneste og højmesse i fokus*
- 2. vi vil have gudstjeneste for børn og deres forældre*
- 3. vi vil møde de søgende med ovenstående*

Udover den klassiske højmesse er der morgenandagt hver d. første onsdag i måneden kl. 9:30 med medvirken af frivillige strygere. Der har gennem flere år været afholdt eftermiddagsgudstjenester kl. 16:30 kaldet tænkepause, som var målrettet studerende som alternativ til højmessens. Grundet manglende opbakning erstattes disse pr. 1. september 2015 af en månedlig morgensang hver den

⁷⁵ Indledende samtale med kirkens præster i forbindelse med undersøgelsen februar 2015.

⁷⁶ <http://www.sanktnicolaikolding.dk>.

tredje onsdag i måneden kl. 9:30, hvor der vil være fokus på at indøve helt nye moderne salmer. Til påske, høst og jul arrangeres der ”gudstjeneste for de mindste”, der er en kort gudstjeneste af ca. en halv times varighed en hverdagseftermiddag kl. 16.30. Målgruppen er de 3 – 6 årige børn og efter gudstjenesten er der fællesspisning i kirkens sognehus. Der er tradition for, at børn og forældre fra Børnehaven Gammel Kongevej bliver særligt inviteret. Til julegudstjenesten for de mindste går elever fra Sankt Michaels Skole luciaoptog. Kirken har drengekor og kirkekor, og klassiske koncerter er en væsentlig del af kirkens aktiviteter.

Mål for kirkens undervisning:

- 1. børn og unge skal opleve, at kirken og det kristne budskab er deres*
- 2. voksne skal opleve, at kirken og det kristne budskab er deres, når vi møder dem i samtale og undervisning*
- 3. vi vil lægge vægt på livsoplysning og åben samtale med det kristne fundament som udgangspunkt*

Sankt Nicolai kirke udbyder konfirmation til tre skoler nemlig Kolding Realskole og Aalykkeskolen, der begge ligger i sognet samt Kolding Friskole der ligger tæt på sognegrænsen men i Bramdrup sogn. I alt 8 hold i skoleåret 2014-15. Kun en lille del af konfirmanderne er bosiddende i sognet. Som en del af kirkens undervisning/dåbsoplæring har kirken også Babysalmesang, undervisning af juniorkonfirmander, dåbsstræf, studiekredse for voksne med udgangspunkt i såvel film, litteratur som teologi, menighedsmøder og kirkehøjskole.

Mål for kirkens diakoni:

- 1. vi vil tilbyde samvær og fællesskab på kristent grundlag*
- 2. vi vil yde økonomisk støtte til organisationer og personer, der arbejder på det grundlag*

Kirkens diakonale arbejde kommer bl.a. til udtryk gennem Sankt Nicolais Kirkecafé, der samler deltagere fra hele byen. Derudover indgår kirken i provstiets besøgstjeneste, hvor provstiets diakonale koordinator har kontor i Sankt Nicolais sognehus.

Mål for kirkens mission / dialog:

1. vi vil være og give anledning til dialog om kirke og kristendom
2. vi vil understøtte det missionale arbejde i provstiet
3. vi vil informere gennem nyhedsbrev, hjemmeside, facebook, kirkeblad og mødevirksomhed.

Kirkens missionale arbejde udmøntes bl.a. i, at man i provstiet har ansat en tværkulturel medarbejder, der primært arbejder ud fra Simon Peters kirke, hvor *Kolding International Congregation* har til huse.

Udover det tværkulturelle arbejde indgår Sankt Nicolai sogn i flere aktiviteter og arbejdsgrane, der er fælles for sognene i Kolding provsti. Det drejer sig om: Kolding kirkehøjskole, Kolding natkirke, Ungdomspræsten i Kolding og Menighedsplejen i Kolding Provsti, som bl.a. organiserer kirkernes fælles besøgstjeneste. Sankt Nicolai ligger midt i gågadeområdet i Kolding, og er en af turistattraktionerne i byen. På grund af den centrale placering har det været naturligt at placere Kolding Natkirke⁷⁷ her. Det samme gælder for Kolding Kirkehøjskole, som foregår i sognehuset Jens Holms Hus, der er umiddelbar nabo til kirken.

Kirkens medarbejdere tæller fire præster, heraf to fuldtidsansatte præster og en provst og en ungdomspræst med hver 25% ansættelse ved Sankt Nicolai⁷⁸, to kirke- og kulturmedarbejdere, som bl.a. er tovholdere på natkirken, en organist og en kordegn.

De to fuldtidsansatte præster har juniorkonfirmanderne, og de to præster på 25% har henholdsvis et og to konfirmandhold hver. De kirkelige handlinger i ugerne deles mellem de to fuldtidspræster. Provsten har månedsandagter + 1 gudstjeneste pr måned. Ungdomspræsten har enkelte gudstjenester. De nye månedsandagter fordeles mellem tre af præsterne. Studiekreds varetages af den ene af kirkens fuldtidsansatte præster.

⁷⁷ <http://www.sanktnicolaikolding.dk/kolding-provsti-er-fælles-om>.

⁷⁸ Præster ved Skt Nicolai 2015: sognepræst (kb) Martin Bendixen Rønkilde, sognepræst Henriette Bacher Lind, sognepræst og provst Grete Wigh-Poulsen; sogne- og ungdomspræst Benjamin Thomas König.

KIRKESTATISTIK

Oplysningerne om indbyggere og folkekirkemedlemmer er pr. 1. januar 2015.

Fødte og døde samt kirkelige handlinger vedrører 2014.

Myndighedsoplysninger	
Sognekode	7927
Pastorat	Sankt Nicolai Pastorat
Kommune	Kolding Kommune
Region	Region Syddanmark

Kirkestatistik	
Antal folkekirkemedlemmer	8.201
Antal indbyggere	10.372
Antal fødte	104
Antal døde	62
Antal døbte	94
Antal konfirmerede	132
Antal kirkelige vielser	18
Antal kirkelige velsignelser	0
Antal kirkelige begravelser blandt sognets døde	56

www.sogn.dk (hentet d. 5. august 2015)

Folkekirkemedlemsprocenten i Sankt Nicolai sogn er 79,1% mod landsprocenten på 77,8%.

III.3.2 KIRKEN SET FRA SANKT NICOLAI

PORTRÆT AF KAREN

Karen bor i en lejlighed i midtbyen. Hun har været alene siden hendes mand, Børge, døde for 17 år siden. Hun kommer oprindeligt fra Struer, er uddannet ergoterapeut og arbejdede som sådan i Viborg i nogle år, indtil hun i 1961 som 29-årig blev gift og flyttede til Kolding, hvor hendes mand boede. Både Karen og Børge og deres tre piger har altid været kirkeligt aktive; den ene af døtrene er præst og den anden menighedsrådsformand. Hendes egen far var kredsleder i FDF, og hendes mand var en rigtig KFUM og KFUK-mand, som hun siger. Gennem mange år var han formand for KFUM i byen ved siden af sit arbejde som seminarielektor, og i en årrække også formand for menighedsrådet i Sankt Nicolai sogn, hvor de boede gennem alle årene. Karen har også selv siddet i menighedsrådet her i flere perioder. Da Simon Peters sogn blev udskilt fra Sankt Nicolai sidst i

70'erne boede hun og Børge på grænsen til det nye sogn, og Karen sad først i kirkekomiteen og de sidste tre år også byggekomiteen for den nye kirke.

Karen har altid været aktiv i KFUM og KFUK og er stadig med i foreningens seniorarbejde, som mødes en gang om måneden. Hun har gennem årene også været engageret i spejderarbejdet, i KFUMs sociale arbejde, blandt andet i en genbrugsbutik, og har gennem 40 år været med i en DMS-kreds. Hun synes, hun kender kirkelivet i Kolding rigtig godt og er selv kommet meget i byens kirker. Hendes mand boede til sidst på plejehjemmet i Sønder Bjert, og i den periode gik hun til gudstjenesterne derude. I dag kommer hun mest i Sankt Nicolai. Ud over at gå til gudstjenesterne om søndagen deltager hun gerne i studiekredse, når der er noget på programmet her, og hun kommer i onsdagscafeen, som hun er rigtig glad for, og har også været involveret i basaren.

For Karen og hendes mand har det altid været naturligt, at de skulle lægge deres arbejde i sognet, hvor de boede. Hun har aldrig oplevet noget skisma mellem sin egen baggrund og kirkens grundtvigske profil; tværtimod mener hun, at der er en del missionsfolk, der har valgt at komme i Sankt Nicolai, fordi de føler sig bedst hjemme her. Hun synes, her er en god åbenhed, og hun mener at det betyder rigtig meget at præsterne i så høj grad deltager i kirkens aktiviteter ud over gudstjenesterne, sådan at man lærer dem at kende og oplever dem som almindelige mennesker.

En god kirke er for Karen en åben kirke. Hun har hørt om mennesker, der er taget til forskellige kirker uden at nogen har så meget som hilst på dem eller budt dem velkommen. Det synes hun er rystende og noget, som man skal være opmærksom på. Og hun synes, at en god præst er en præst, der er aktiv i sin menighed, i det omfang han eller hun kan overkomme det. Men som samtidig husker at passe på sig selv.

PORTRÆT AF GITTE OG MAGNUS

Gitte og Magnus flyttede til byen med deres ældste, Asger, i efteråret 2013. Magnus er bygningskonstruktør, og Gitte arbejder som AKT-pædagog. De kom til Kolding fra Aarhus, hvor de boede i et af sognene i midtbyen. Her er Asger døbt, og her er de også selv blevet gift. Efter at de er kommet til Kolding har de fået Ebbe, der blev døbt i november sidste år i Sankt Nicolai kirke. De hører egentlig til nabosognet, men efter at de havde været i kirke der et par gange til dåb i vennekredsen, var de enige om, at det ikke var et sted, hvor de havde lyst til at komme. De har begge to tidligere boet i Sankt Nicolai sogn, så derfor fandt de det naturligt at spørge, om Ebbe

kunne blive døbt der. Siden har de været til julegudstjeneste i Sankt Nicolai, og de er begyndt at undersøge kirkens hjemmeside for at se, hvad der foregår af aktiviteter, som er relevante for dem, og hvor de kan tage børnene med.

I forbindelse med dåbsamtalen nævnte præsten muligheden for at løse sognebånd, og det er de meget enige om, at de gerne vil, sådan at de kan få tilbud om de aktiviteter, der foregår i kirken. For dem er det vigtigt at have følelsen af at være velkommen i kirken, også selv om man kun kommer der et par gange om året, og det er den oplevelse, de har haft både i Aarhus og med Sankt Nicolai. De går ikke så tit i kirke, men de kan godt lide tanken om at de har et sted at høre til. De synes det er vigtigt at kirken og præsten er der for én, når man kommer, og for dem er det det, der gør, at de gider komme igen. Det betyder også meget for dem begge to, at det er en smuk kirke. Særligt Gitte giver udtryk for, at hun godt kan lide det traditionelle kirkerum, især til vielsen, hvor hun syntes, at det havde betydning, at det var en rigtig kirke, som hun siger.

For Gitte og Magnus har det været et aktivt valg at deres børn skulle døbes. De lægger vægt på, at det ikke bare skulle være en præst i mængden, der skulle døbe deres barn, men en, som havde en personlighed, som talte til dem og som de kunne få en relation til. For dem er det vigtigt at føle, at der er en god kemi med præsten. De mener, at det at få en personlig relation til præsten er vigtigt for, om man føler sig hjemme i kirken og om man har lyst at komme der igen, og derfor har det været vigtigt for dem at finde den rigtige præst. Den gode kirke er for både Magnus og Gitte rummelig, en kirke, hvor man føler sig som det mest velkomne menneske på jorden, uanset om man kommer hver søndag eller om man mere er troende for sig selv og kun kommer der få gange. For Magnus gælder det samme for den gode præst: det er en, der er menneskelig og favnende. Og Gitte tilføjer: den gode præst er karismatisk; en, der ikke bare kommer med en standardprædiken, men som er interesseret i én og som også giver noget tilbage af sig selv.

PORTRÆT AF JENS

Jens kommer oprindeligt fra Odense. Både han og hans kone er uddannede gymnasielærere og har boet i sognet siden 1995, hvor Jens fik arbejde i Kolding. Sammen har de fire drenge i alderen 12 til 22 år. Jens underviser i matematik og idræt og finder arbejdet med de unge spændende. I fritiden er det sporten, der fylder, sammen med alle former for populærmusik, men knap så meget klassisk. De to yngste af drengene er født, mens familien har boet i Kolding. De er døbt i Sankt Nicolai kirke, og har også gået i sognets menighedsbørnehave. At de kom til at gå her var nok lidt af en tilfældighed;

det var simpelthen den børnehave, der lå nærmest, men han og hans kone syntes ikke, det gjorde noget at deres børn fik de kristne værdier med. Mens de gik der, deltog han i børnehavens kirkelige aktiviteter omkring jul og påske, men ellers beskriver han sig selv som lidt af en lonely rider, når det gælder deltagelse i kirken. Han føler ikke noget behov for at engagere sig i det, han kalder udenomsaktiviteterne, men han kan godt lide at gå til gudstjeneste ca en gang om måneden. Hvis familien er i sommerhus eller i udlandet, går han i kirke der, men ellers er det som regel Sankt Nicolai. Han beskriver det sådan, at det mere og mere er blevet et tilvalg, fordi han kender præsterne og synes, det er hyggeligt at komme her. Da drengene var små, tog han dem undertiden med enkeltvis. Men ellers går han som regel alene.

Jens beskriver det at gå i kirke som noget, han først og fremmest gør for sin egen skyld, som del af det, han kalder sin egen indre dialog med Gud. For ham er det vigtigt at have et sted, hvor han både kan komme med sin taknemmelighed, og lægge nogle ting fra sig. Han kan godt lide kirkens rum og den tryghed og genkendelighed, der er omkring det, og han kan godt lide at lytte til en præst, der bringer sig selv i spil i prædikenen i forhold til de vanskelige ting i teksterne. Men selve kirken som institution betyder ikke så meget for ham, og han ser ikke sig selv som kirkelig i traditionel forstand. Han synes, kirkens budskab er vigtigt, og han mener, at det ville tiltrække flere, hvis kirken valgte at forny sit sprog og sine udtryksformer. Men for ham selv har det ikke så stor betydning.

For Jens er en god kirke en kirke, hvor der kommer mennesker, og hvor der prædikes mere livslyst end skyld. Og en god præst er en præst, der har integritet og er autentisk, og som har fornemmelse for sin menighed.

PORTRÆT AF RANDI OG MICHAEL

Randi og Michael pendler mellem Kolding og Andalusien og bor omkring en måned ad gangen hvert sted. Når de er i Danmark bor de i Sankt Nicolai sogn, i et mindre rækkehus på nordsiden af fjorden. Michael har eget firma, hvor Randi er ansat som sekretær. Hun kommer oprindeligt fra Sønderjylland, men har de sidste 10 år boet i Kolding. Hun har fra barnsben har været vant til at gå i kirke, og før hun mødte Michael er hun kommet en del i forskellige kirker i byen, mest i Sankt Nicolai, fordi hun godt kunne lide kirkerummet og de præster, der var der.. Michael er født og opvokset i Kolding og har altid boet her. Han er både døbt og konfirmeret i Sankt Nicolai kirke, og som barn blev han tvunget i kirke til højtidene. Michael har også tidligere været gift i en kirke, men

ellers har han ikke brugt kirken så meget som voksen, ud over juleaften. Det er først de sidste godt 5 år, hvor han har været sammen med Randi, at kirken er kommet til at fylde meget i hans tilværelse. Nu kommer de begge to så meget i Sankt Nicolai, som de har mulighed for, og det er også her, de skal giftes om en måneds tid. De har været nødt til at lave planerne om et par gange, fordi den præst, der først skulle vie dem, gik på pension, og en anden flyttede. Men de er enige om, at det ikke betyder spor, for de er meget glade for alle kirkens præster.

Når de er i Danmark, deltager Randi og Michael fast i gudstjenesterne i Sankt Nicolai og kommer i det hele taget til så meget, de kan, lige fra kammerkorkoncerter og andre musikalske arrangementer til kirkecafeen om onsdagen. De har ikke børn og kan godt lide, at der er faste rammer omkring gudstjenesten, og de er tiltalt af kirkens klassiske og lidt konservative stil. De synes, det er et fantastisk kirkerum at være i med en helt særlig stemning, og så sætter de meget stor pris på præsternes prædikener, som de oplever taler meget til dem med billeder og eksempler fra hverdagen, uden at være formanende. Michael bruger også ofte at sætte sig ind i kirken for sig selv i ugens løb. Han kalder den sit hvilerum, hvor han finder ro og lader op. De har også prøvet at komme lidt til de danske gudstjenester i Spanien, men her føler de sig ikke så godt hjemme, så det er de holdt op med.

Randi og Michael er enige om, at det vigtige i deres forhold til kirken er budskabet, som kan findes mange steder. De lytter tit til radioens morgenandagt og læser dagligt i bibelen, og de deltager nogle gange i gospelkoncerter, både i folkekirken og i frikirker. Men de oplever, at de har fået et tilhørsforhold til rummet og præsterne ved Sankt Nicolai som gør, at de føler sig godt hjemme her og egentlig ikke kan tænke sig at komme andre steder. Får de på et tidspunkt mulighed for det, vil de egentlig gerne bruge den endnu mere end de gør nu.

For Michael er en god kirke et fundament, et husrum, bredt forstået. Randi supplerer: En god kirke er en god formidler. Og den gode præst er for hende en præst, der kommer med klar tale, hvor hun selv kan sortere til og fra. Og Michael siger: En god præst, det er sådan en, der går lige igennem dig og rører ved dig.

PORTRÆT AF LINE OG NICOLAJ

Line og Nicolaj bor med deres to børn på tre og seks, en dreng og en pige, i et hus i den nordlige del af sognet. Han er fotograf, grafiker og kunstner, og hun er i gang med at afslutte en uddannelse i

designledelse. Nicolaj er opvokset i en lille by lidt uden for Kolding, og Line er oprindelig fra Viborg, men har boet både i København og Kolding en del år. Hun har tidligere boet andre steder i byen og er også kommet lidt i andre kirker. Men efter at børnene er blevet døbt i Sankt Nicolai og Line og Nicolaj har fået deres ægteskab velsignet her, synes de at Sankt Nicolai er blevet deres kirke. Børnene går i sognets menighedsbørnehave. Det var ikke et valg fra Lines og Nicolajs side, men de synes, det er fint med institutionens tradition for at besøge kirken i forbindelse med jul, påske og høst, hvor hele familien er med. Herudover kommer de i kirken til jul og hvis de er med til barnedåb eller andre familiebegivenheder.

Nicolaj meldte sig ud af folkekirken for nogle år siden. Han har ikke noget imod kirken, og han giver udtryk for, at det ikke var specielt velovervejet. Det var en selvfølgelig ting for både ham og Line, at børnene skulle døbes, og Nicolaj følte også at det var det rigtige at blive velsignet i kirken, når Line gerne ville. Han ser mest kirken som en højtidelighedsinstitution, som han udtrykker det, som han ikke har behov for at komme i til hverdag. Når han deltager i gudstjenester, er det på grund af børnenes tilknytning gennem børnehaven, og fordi han synes, det er vigtigt at de får de værdier med. Men han synes, det ville være forfærdeligt, hvis kirken ikke var der, og han har det godt med at vide, at han altid kan komme der, hvis han skulle få brug for det.

Line har fra barn været vant til at gå jævnligt i kirke og hun sang i kirkekor i nogle år. Hun ser ikke sig selv som überkristen, som hun siger. Men hun synes personligt det er vigtigt, at kirken er der og at børnene også lærer at komme der. Hun kan godt lide at gå til gudstjeneste og den ro, der er forbundet med det, og hun vil gerne give de gode oplevelser, som hun selv har haft med kirken, videre til sine børn. Hun har det godt med at deltage i det omfang, hun gør, men hun mener, det ville være godt for kirken, hvis den kunne markere sig med lidt flere udadvendte og nutidige aktiviteter, sådan at flere fik øje for den.

For både Line og Nicolaj betyder det meget, at de har fornemmelsen af at være velkomne, når de kommer i kirken, og det føler de i Sankt Nicolai. De oplever præsten som en vigtig person, når det gælder om at samle trådene og få folk til at føle sig hjemme. En god kirke er for Nicolaj en menneskelig kirke, og en god præst er en, der har medmenneskelig indsigt og som har fingeren på pulsen. For Line er den gode kirke en kirke, der har plads til alle. Og den gode præst er den, der både kan favne alle og samtidig gøre kirken betydningsfuld for sine sognebørn.

III.4.1: AVEDØRE SOGN - RØDOVRE-HVIDOVRE PROVSTI - HELSINGØR STIFT

AVEDØRE SOGN

Fra middelalderen og frem til 1893 hørte Avedøre under Glostrup Sogn. Avedøre-boerne havde inden da søgt om optagelse i Brøndbyøster Sogn, men ansøgningen blev afvist af Brøndbyøsters præst, fordi Avedøre-boerne havde et noget blakket ry. Først i 1893 blev Avedøre langt om længe indlemmet i Brøndbyøster Sogn, rent administrativt hørte Avedøre dog stadig under Glostrup kommune. Fra begyndelsen af 1950'erne begyndte Brøndbyøster landsby at vokse kraftigt, og snart var der stor trængsel i Brøndbyøster Kirke. I 1956 fik sognet bevilget sin første hjælpepræst, der bl.a. fik til opgave, at tage til Avedøre og undervise konfirmanderne på skolen. Dette var startskuddet til en større forandring i Avedøre. Den 25. maj 1959 indkaldte man til møde med det formål, at få dannet en kirkekomite for Avedøre, og i 1964 fik Avedøre så en vandrekirke. Kirken lå på hjørnet af Byvej og Avedøre Tværvej, på en grund, man havde lejet af Glostrup Kommune. I 1965 bestemte Kirkeministeriet at Avedøre kirkedistrikt skulle udskilles som selvstændigt sogn.⁷⁹

Sådan kan man bl.a. læse om tilblivelsen af Avedøre sogn på Forstadsmuseets hjemmeside. I dag er Avedøre sogn en del af Rødovre-Hvidovre provsti og Helsingør Stift. Sognet, der ligger i Hvidovre kommune, er en moderne forstad til København med 15.749 indbyggere.⁸⁰

Hvidovre kommune:

1. Hvidovre sogn
2. Avedøre sogn
3. Risbjerg sogn
4. Strandmarks sogn

⁷⁹ <http://forstadsmuseet.dk/historien-om/avedoere-bliver-et-sogn>.

⁸⁰ Pr. 1. januar 2015.

Geografisk er Avedøre sogn omkranset af Holbækmotorvejen, Motorring 3 og Avedøre Havnevej. Syd for motorring 3 ligger Avedøre Holme, der ifølge Hvidovre kommunes hjemmeside er et af Nordens største og mest velfungerende erhvervsområder. Avedøre Holme afgrænses fra resten af Avedøre sogn af Motorring 3. Sognets bymæssige bebyggelse gennemskæres på tværs af en S-togs-linje og Gammel Køge landevej. Denne infrastruktur, der på mange måder er kendetegnende for forstæder, deler sognet op i små enklaver, der ikke naturligt hænger sammen.

Oprindeligt er Avedøre vokset ud fra Avedøre landsby, der kan dateres tilbage til tidlig middelalder. Boligområderne i Avedøre sogn består i dag af Avedøre landsby, fem relativt afgrænsede parcelhuskvarterer og Avedøre Stationsby, hvor Avedøre kirke ligger.

Avedøre Stationsby er udformet efter de bedste byplanlægningsidealer fra 1960'erne. Byen blev projekteret i 1968 og opført i årene fra 1972 til 1982 som den inderste af den række nye byer, som var grundstammen i Køge Bugt Planen⁸¹.

Stationsbyen er udtænkt som en selvstændig enhed, en komplet "by-pakke". Den har karakter af en fæstning med bymur, hvor man ideelt set kunne leve hele livet inden for murene. Indenfor Stationsbyens område findes 2300 boliger med plads til 5000 indbyggere, samt butikker, skoler, kirke og bibliotek. Bebyggelsen var idealistisk udtænkt, men i gennem 1970'erne blev den opfattet som ghetto, et ry stationsbyen har haft svært ved at komme af med, selvom dens beboere er meget glade for at bo der. I 2012 blev skolen i stationsbyen lukket pga. faldende elevtal⁸² og skoledistrikterne blev ændret. I dag ligger der to skoler i Avedøre sogn, nemlig Frydenhøjskolen og Avedøre skole. Det er primært børn fra disse to skoler, der i dag bliver konfirmeret i Avedøre kirke.

I foråret 2015 fik Avedøre sogn udarbejdet en analyse af sognet. Tallene, der er hentet fra Danmarks Statistik, bygger på tal fra 2014, og de følgende tabeller bygger på data fra denne sogneanalyse⁸³.

⁸¹ www.forstadsmuseet.dk/historien-om/om-avedoere-stationsby.

⁸² Referat - Kommunalbestyrelsen den 20. oktober 2014: www.hvidovre.dk/Politik/dagsordener-og-referater-fra-udvalg/63/848.aspx?agendaId=1006.

⁸³ Bilag 8. Stillet til rådighed af Avedøre sogn.

Antal personer fordelt efter etnisk herkomst og medlemskab af folkekirken							
Befolkning i Avedøre sogn				Medlemmer af folkekirken i Avedøre sogn			
Befolkning	Af dansk herkomst	Indvandrere	Efterkommere af indvandrere	Hele befolkningen	Af dansk herkomst	Indvandrere	Efterkommere af indvandrere
Absolutte tal				Absolutte tal			
I alt	I alt	I alt	I alt	I alt	I alt	I alt	I alt
15.634	11.573	2.464	1.597	9.645	9.499	117	29
Procentvisfordeling – Befolkning i Avedøre				Procentvis fordeling – Medlemmer af folkekirken			
100%	74,0%	15,8%	10,2%	61,7%	82,1%	4,7%	1,8%

Af tabellen fremgår det, 74% af indbyggerne i Avedøre er af dansk herkomst, 15,8% er indvandrere og 10,2% er efterkommere af indvandrere. Dette betyder, at Avedøre er et sogn med mange forskellige kulturer, etniciteter og religioner. Af ovenstående tabel fremgår det endvidere, at folkekirkemedlemsprocenten af befolkningen af dansk herkomst er på 82,1%, og at 3,6% af indvandrerne og efterkommerne er medlem af folkekirken, hvor andelen på landsplan er 9,6%.⁸⁴

Nedenstående skema giver et overblik over udviklingen i befolkningsgrupperne i Avedøre Sogn i perioden 1996-2014:

Befolkningsgruppe	Sognet 1996	Sognet 2014	Danmark 2014
Børnegruppen (0-19 år)	29,8% 4.311 pers	27,7% 4.333 pers	23,1%
Unge voksne (20-34 år)	20,3% 2.935 pers	17,3% 2.710 pers	16,8%
Voksne og midaldrende (35-59 år)	36,1% 5.225 pers	35,3% 5.519 pers	34%
Ældre og gamle (60 år +)	13,9% 2.005 pers	19,6% 3.072 pers	24,3%

Tabellen viser en lille stigning i antal børn men samtidig et procentvis svagt fald i børnegruppen, som dog stadig er væsentlig højere end landsprocenten. Samtidig viser tabellen, at gruppen af ældre (60 år +) stiger, men er væsentligt under landsprocenten

⁸⁴ Sogneprofil Avedøre Sogn 2015, s. 23.

Højeste fuldførte uddannelse – Avedøre Sogn								
Antal personer på 15 år og derover fordelt på køn og alder opgjort efter uddannelse								
	I alt	Grundskole	Gymnasial uddannelse	Erhvervsfaglig uddannelse	Videregående uddannelse			
					Kort	Mellemlang	Lang	Uoplyst
Køn i alt – total	12.281	4.413	813	4.226	485	1.114	578	652
Procentvis fordeling								
Køn i alt – total	100,0	35,9	6,6	34,4	3,9	9,1	4,7	5,3

I Avedøre Sogn ligger andelen af indbyggere over 15 år, hvis højeste fuldførte uddannelse er en grunduddannelse på 35,9%. Det er noget højre end landsgennemsnittet, der ligger på 32,4%. Andelen af personer med en erhvervsfaglig uddannelse ligger på 34,4% mod landsgennemsnittet på 31,1%. Til gengæld ligger andelen af personer med en gymnasial uddannelse på 6,6% hvilket er lidt under landsgennemsnittet på 7,4%.

I forhold til de videregående uddannelser har Avedøre Sogn i alt 17,7% indbyggere med en videregående uddannelse. På landsplan er andelen 24,3% ⁸⁵.

AVEDØRE KIRKE

Avedøre kirke, der blev indviet november 1977, ligger i den vestlige ende af Stationsbyens bebyggelse. Kirken er i modsætning til det betonbyggeri, der ellers er udbredt i byen bygget i rød-brune teglsten. Kirke og sognegård er bygget sammen omkring en atriumgård. I forlængelse af kirkerummet ligger menighedssalen, der kan fungere som udvidelse af kirkerummet. I umiddelbar tilknytning til menighedssalen ligger kirkens café *Café Hjertetræet*, der er åben for alle hver dag fra kl. 10 - 14. Derudover rummer Sognegården kontorfaciliteter til kirkens medarbejdere samt diverse grupperum.

⁸⁵ Sogneprofil Avedøre Sogn 2015 s. 20.

<http://kirkearkitektur.dk/kirker-bygget-siden-1960/fordelt-pr-stift/helsingoer/1977-avedoere.html>

Den faste medarbejderstab ved Avedøre kirke tæller fire præster, to organister, en kirketjener, 2 kirketjenerassistenter, en kordegn, en cafeleder, en souschef for caféen samt en kirkekulturmedarbejder. Det er en pointe i sognet, at den nye stillingsbetegnelse kirke- og kulturmedarbejder i Avedøre er blevet til *kirkekulturmedarbejder*, da man hermed vil understrege, at kirkekulturmedarbejderen arbejder med kirkekultur og ikke med kirke og kultur uafhængigt af hinanden. Alle faste medarbejdere kommer stort set dagligt i kirken. Det er en medarbejderkultur, man bevidst har arbejdet med, for at kirken skal være et åbent og levende sted, hvor der altid sker noget, og hvor man altid kan møde nogen at tale med. Præsterne prioriterer højt at være til stede i kirken. De dropper ind til de forskellige aktiviteter, i det omfang de kan, hvilket, de oplever, betyder meget for deltagerne/brugerne. Teamwork er centralt for medarbejderne både i forhold til de kirkelige handlinger samt de mange aktiviteter, der foregår i kirken.

”Det er ikke moderne og effektivt, at vi sidder og drikker kaffe, men det skaber en kultur, hvor vi kender hinanden og kan snakke om stort og små, og få tingene til at fungere”.

Sognepræst og daglig leder Ida Kongsbak

Begreberne *åben* og *aktiv kirke* har således været på dagsordenen gennem det meste af kirkens historie. Dette kommer da også til udtryk når man ser på de aktiviteter, der udover de kirkelige handlinger i dag finder sted i Avedøre kirke:

Børn og unge	Sang og musik	Grupper for voksne	Andre aktiviteter i årets løb
Familievenlig gudstjeneste	Børnekoret	Boblerne ⁸⁶	Folkekirkens Nødhjælp
Musikalsk legestue	Musikalsk legestue	Bridge	Foredrag
Børnekoret	Pigekoret	Engelsk	Skærtorsdagsaften
Dramaklubben	Avedørekoeret	Filmklub	Store Bededagsaften
Minikonfirmander	Morgenrøden	Litteraturkreds	2. pinsedag
Gud og Lasagne		Kirkehøjskole	Fåreskovtur
KFUM-spejderne i Avedøre		Grundtvig Studiekreds	Sommerkirke
Konfirmander		Lægeurtelauget	Ferie for familier
Skole-kirkesamarbejde		Mayaja ⁸⁷	Mikkelsaften
Menighedsplejen		Sygruppen	Juledekoration
		Venskabskreds	Kirkens Fødselsdag
		Sorggruppen	Juleaftensfest
		LOK ⁸⁸	

Mange af kirkens aktiviteter styres af frivillige. For at få det frivillige arbejde til at fungere har Menighedsrådet nedsat et gruppekontaktudvalg, hvor repræsentanter fra kirkens forskellige grupper mødes 4 gange om året for at drøfte emner af fællesinteresse som ønsker om lokale, indretning og praktiske forhold i forbindelse med kirken. Nye gruppeaktiviteter godkendes af menighedsrådets Liv & Vækst udvalg.

Der er god kirkegang i Avedøre kirke. Til en søndagshøjmesse uden dåb kommer der mellem 50 - 70 kirkegængere. Hver tirsdag kl. 9:15 – 9:30 afholdes en lille morgenandagt, der kaldes tænkepause. Her deltager 30 – 40 stykker. Efter tænkepausen serveres der morgenmad i *Café Hjertetæret*.

⁸⁶ Boblerne er en forening af frivillige i Avedøre kirke, der organiserer debatter eller udflugter med kulturelt indhold. De mødes hver anden uge.

⁸⁷ Mayaja er et Danmission projekt i Tanzania, som kirken har støttet gennem flere år og flere fra sognet har besøgt.

⁸⁸ LOK står for Læse-Op-Kredsen. Det er kirkens lægmandslæsere, der står for GT-læsningen og udgangslæsning ved gudstjenester.

Derudover holdes der jævnligt meditative gudstjenester, familiegudstjenester, gudstjenester for unge m.m.

Avedøre kirke har med præsternes⁸⁹ ord en meget diakonal profil. Dette kommer til udtryk i den måde kirken forsøger at være åben på over for alle, der kommer i kirken. Cafeen er helt central i denne sammenhæng, da den er et møde- og værested for såvel ressourcestærke som ressource svage brugere. Mange kender kirken gennem caféen, og cafeen identificeres ofte med Avedøre kirke. Avedøre Kirkes præster og menighedsråd har gennem årene haft fokus på at være en aktiv del af lokalsamfundet i Avedøre. Det er gennem årene bl.a. kommet til udtryk i deltagelse i diverse kulturelle arrangementer, religionsdialogmøder m.m.

Avedøre kirke har en del sognebåndsløsere. Ifølge en af kirkens præster⁹⁰ kommer de bl.a. fordi:

- Der er frit i Avedøre
- Her skal man ikke være så from, man skal ikke bede fadervor hele tiden.
- Man kan være kristen på sin egen måde
- De kan godt lide aktiviteterne
- De kan lide gudstjenesten.

⁸⁹ Sognepræst (kbk) Inge Stagsted Lund, Sognepræst (daglig leder) Ida Kongsbak.

⁹⁰ Ida Kongsbak.

KIRKESTATISTIK

Oplysningerne om indbyggere og folkekirkemedlemmer er pr. 1. januar 2015.

Fødte og døde samt kirkelige handlinger vedrører 2014.

Myndighedsoplysninger	
Sognekode	7146
Pastorat	Avedøre Pastorat
Kommune	Hvidovre Kommune
Region	Region Hovedstaden

Kirkestatistik	
Antal folkekirkemedlemmer	9.510
Antal indbyggere	15.749
Antal fødte	198
Antal døde	144
Antal døbte	59
Antal konfirmerede	53
Antal kirkelige vielser	11
Antal kirkelige velsignelser	0
Antal kirkelige begravelser blandt sognets døde	110

www.sogn.dk (hentet d. 5. august 2015)

Som det fremgår af ovenstående tabel, er 9.510 ud af 15.749 indbyggere i Avedøre medlemmer af folkekirken. Det svarer til 60,4% af befolkningen mod det procentvise medlemskab på landsplan på 77,8% af alle indbyggere i Danmark. Men som det er nævnt tidligere er medlemsprocenten af befolkningen af dansk herkomst på 82,1%, og 3,6% af indvandrerne og efterkommerne er medlem af folkekirken.

III.4.2 KIRKEN SET FRA AVEDØRE

PORTRÆT AF OLE

Ole er 80 år og har boet i Avedøre siden 1965, hvor han flyttede hertil sammen med sin kone. De blev viet i Brøndbyøster, fordi der på det tidspunkt ikke var nogen kirke i Avedøre. Hans datter er døbt i vandrekirken, der blev opstillet i Avedøre i forbindelse med at sognet blev udskilt fra Brøndbyøster, og konfirmeret i den nuværende kirke. Her er hun også gift, og hendes tre børn er

døbt der. Da Ole mistede sin kone for et års tid siden, blev hun bisat fra Avedøre kirke, og han er selv blevet døbt her for nylig.

Hverken Ole eller hans søskende blev døbt eller konfirmeret som børn, og det har altid irriteret ham. Han har hele sit voksenliv betalt sin kirkeskat og stemt til menighedsrådsvalg, men han har også altid vidst, at han ikke var rigtigt medlem, når han ikke var døbt. Da Oles kone døde, snakkede han med præsten om det i forbindelse med bisættelsessamtalen, og det førte til, at han tog beslutningen om at blive døbt. Ole kendte ikke præsten på forhånd; det var ikke et bevidst valg, at det blev hende, der skulle forrette bisættelsen, og det havde ikke betydet noget for ham, hvis det var blevet en anden. Men han har været glad for hele forløbet, som han synes har været meget fint, og han er glad for, at der nu er kommet styr på tingene, så hans datter ikke får problemer, den dag han stiller træskoene, som han siger.

For Ole er kirken et sted, hvor han fortrinsvist kommer ved særlige lejligheder som dåb, begravelse og konfirmationer. Herudover kommer han i Avedøre kirke til jul og måske herudover til gudstjeneste et par søndage om året. Hans datter sang i en periode i kirkens kor, og hun har også deltaget i kirkens sommerlejre, så ad den vej lærte han også kirkens daværende præst at kende. Han sætter stor pris på Avedøre kirke; han synes, det er en pæn kirke og et dejligt sted at være. For ham er det vigtigt, at det er her, han er kommet i forbindelse med de store begivenheder i livet, og hvis han indimellem går til en gudstjeneste, skal det være her. Derimod kunne han ikke forestille sig at gå i andre kirker, med mindre han er inviteret.

Ole ser kirken som en gammel kulturinstitution, som det er vigtigt at bevare. Han føler ikke det store behov for at deltage i kirkens aktiviteter til hverdag, men han mener, det er vigtigt at kirken er der til enhver tid, når man har brug for den; både til de kirkelige handlinger og for dem, der har brug for et socialt fællesskab. Han mener, det er vigtigt, at kirken er der, når man har brug for den.

For Ole er Avedøre kirke eksemplet på en god kirke. Og en god præst er som dem, han har mødt her: en, der er til stede, når der er brug for ham eller hende, og som er venlig og kompetent.

PORTRÆT AF KIRSTEN

Kirsten er født og opvokset på grænsen mellem Nørrebro og Østerbro som den yngste af tre søskende. Hun blev gift første gang som 20-årig og fik tre børn hurtigt efter hinanden, men blev så skilt fra sin mand. Kort efter blev hun gift igen og fik sit fjerde barn, men dette ægteskab holdt

heller ikke. Efter en del år alene, hvor hun bl.a. boede syv år i Marokko, flyttede hun tilbage til Danmark og kom til Avedøre, hvor hun nu har boet i 38 år. Efter at hun kom hertil begyndte hun at vandre, og i den forbindelse mødte hun sin nuværende mand, Ove, som hun har været gift med i 29 år.

Kirsten er døbt og konfirmeret, og som barn gik hun i søndagsskole, men herudover havde hendes familie ikke nogen tilknytning til kirken, udover dåb, bryllupper og begravelser. Hendes to første ægteskaber blev indgået borgerligt. Da hun og Ove skulle vies blev det i Avedøre kirke. At det lige blev her var lidt af et tilfælde, da de ikke kunne få selskabslokaler der, hvor de oprindeligt havde tænkt sig. Men selv om de ikke var i tvivl om, at de skulle giftes i kirken, brugte de den ellers ikke på dette tidspunkt. I begyndelsen af 90'erne var der en bekendt, der introducerede dem til pilgrimsvandring, men det var først i 1997, de kom af sted til Spanien første gang. Siden har de været af sted adskillige gange, både her og i Danmark og Tyskland. Kirsten beskriver, hvordan det var pilgrimsvandringen, der gav dem et nyt perspektiv på tingene, som gjorde, at de begyndte at bruge kirken mere aktivt. Da de kom hjem fra deres første vandring i 1997 opsøgte de først den katolske kirke, men fandt hurtigt ud af, at det ikke var noget for dem. I stedet begyndte de at komme fast til gudstjeneste i Avedøre, hvor de havde fået et godt indtryk af præsten, og her er de kommet siden. For Kirsten er troen noget meget personligt, men salmerne, orgelmusikken og kirkerummet betyder meget for hende, og det at hun kender de andre, der kommer her, gør, at hun synes, det er her, hun hører til.

Ud over at være med i pilgrimsforeningen og kasserer i deres vandreforening er Kirsten med i flere af foreningerne ved Avedøre kirke: Venskabskredsen, hvor hun er kasserer, Caféforeningen, hvor hun er sekretær og Boblerne, hvor hun er formand. Herudover kommer hun både til tænkepauser og til gudstjenesterne om søndagen. Det betyder noget for hende, at hun synes, hun kender præsterne, også på et menneskeligt plan, og at man kender hinanden ud og ind og følger med i hinandens liv som i en stor familie. Men hun synes også, det er vigtigt at alle kan komme her og være med, uden at der bliver set skævt til, at man kun kommer juleaften. For Kirsten er en god kirke en kirke, der er til for alle mennesker. Og en god præst er en, der evner at lytte og tage imod alle, uanset hvad de har gjort i deres liv.

PORTRÆT AF JOHN

John har boet lige bag Avedøre kirke i 33 år, men kom først i kontakt med kirken for 16-17 år siden gennem sin datter, der var narkoman og kom i kirkens cafe. Da John var god til at fotografere og havde erfaring med at lave hjemmesider, tilbød han den daværende præst, at han kunne lave en hjemmeside for kirken, hvilket var ret nyt dengang. Det fik han frie hænder til, og det var også ham, der i mange år lavede menusedler til cafeen og tog billeder, når der var brug for en fotograf i kirken. Herudover har han været meget aktiv i Avedøre kirkes cafeforening, hvilket betød at han i en årrække kom næsten dagligt i kirken. Nu driller helbredet, så han har svært ved at komme af sted, og det er han lidt ked af, for han har været glad for at færdes derovre.

John er vokset op i et hjem, hvor man tog afstand fra kristendom og kirke, og han blev derfor borgerligt konfirmeret. Han har aldrig gået til gudstjenester, heller ikke i Avedøre, og siger om sig selv, at han er kristen, men ikke kristen-kristen. Til gengæld har han været fast deltager i Tænkepauserne, hvor han føler sig godt tilpas. Han kan godt lide roen og det at man kan tænde et lys og sidde og lade tankerne vandre.

Som John ser det, er det lidt tilfældigt, at det netop blev Avedøre kirke, han fik kontakt med. Det var omstændighederne, der gjorde, at John begyndte at komme i her, og for ham er det ikke det lokale, der er det afgørende, men de mennesker, man møder. Han kender præsterne og mange af dem, der kommer i kirken, og han synes, Avedøre kirke gør meget for at samle folk og aktivere dem på forskellig måde. Han kan godt lide fællesskabet og tanken om at komme hinanden ved, og det er samværet omkring kirken, der tiltaler ham. I dag kunne han ikke forestille sig, at kirken ikke skulle være der. Han synes, den er en vigtig del af Avedøre, og den skal efter hans mening ikke lukkes.

En god kirke er for ham et samlingssted. Og en præst er en, der ikke bare formidler budskabet, men som lytter. Det er for ham det vigtigste.

PORTRÆT AF ANNE LISE

Anne Lise bor i et af nabosognene, men har løst sognebånd til Avedøre Kirke. Hun er pensioneret og har boet i København det meste af sit liv. Hun er døbt og konfirmeret og har altid opfattet sig selv som religiøs, men meldte sig som ung ud af folkekirken, da hendes daværende mand var meget kritisk over for alt, hvad der havde med kirken at gøre. De blev borgerligt viet, og ingen af deres tre børn blev døbt eller konfirmeret, hvad hun var meget ked af.

Efter en skilsmisse meldte hun sig ind i folkekirken igen, og sammen med sin anden mand, der var frimurer, begyndte hun at komme jævnligt til gudstjeneste i sin sognekirke. Da han døde i 2003, var der en veninde, der sad i menighedsrådet i Avedøre, som inviterede hende med til sammenkomst i Cafe Hjertetræets cafeforening. Efterhånden blev Anne Lise også involveret i nogle af de andre aktiviteter i Avedøre kirke. Og på et tidspunkt tænkte hun, at hun nu kom så meget i kirken, at det var rigtigst at løse sognebånd dertil.

I dag sidder Anne Lise i bestyrelsen for aktiviteten ”Boblerne”. Når bestyrelsesmøderne ligger om tirsdagen passer det med, at hun kan gå med til Tænkepause. Hun kan godt lide at synge, og hun synes, det giver en dejlig ro i sjælen at være med. Anne Lise går også jævnligt til gudstjeneste om søndagen. Herudover deltager hun af og til i kirkens filmaftener og hvad der ellers sker. Det er vigtigt for Anne Lise at understrege, at hun ikke er utilfreds med sin sognekirke, som hun kun har godt at sige om. Hendes mand ligger begravet der, og hun har en god relation til præsten. Men ellers er det i dag Avedøre kirke, der er hendes kirke, og hun kommer kun i andre kirker, hvis hun er inviteret til dåb eller lignende. Hun synes, præsterne er søde, og hun kan godt lide den uformelle stemning, der er i Avedøre kirke og fornemmelsen af at der ikke er afstand til præsterne, men alle er i øjenhøjde. Hun sætter pris på nærværet og fællesskabet; det at alle kender hinanden og snakker hyggeligt sammen. Det betyder ikke noget for hende, at hun er nødt til at køre for at komme herover, for hun synes, det er her, hun hører til.

For Anne Lise er en god kirke et godt samlingssted, og for hende er det Avedøre. Og så synes hun en god præst er som dem, der er her; nærværende.

PORTRÆT AF CHRISTINA

Christina er 37 år, mor til tre drenge på 14, 10 og 6 år og gift med Martin. Hun er uddannet konditor. Familien bor i Avedøre, og deres ældste, Mikkel, skal konfirmeres her i foråret. Mikkel går i klasse med en stor gruppe som bor i Avedøre sogn, og det har derfor været naturligt for dem at gå til konfirmationsforberedelse i Avedøre kirke, selvom skolen ligger tættere på andre kirker.

Christina er selv døbt, konfirmeret og gift i Avedøre kirke og har også fået sine tre børn døbt her. Hun er derfor glad for, at Mikkel også skal konfirmeres her, selv om hun understreger, at det er hans eget valg. Havde de fleste fra klassen valgt en anden kirke og han havde ønsket at følge klassen, havde hun syntes at det var helt i orden. Både Christina og hendes mand er vokset op i

familier, hvor det er tradition at bruge kirken til særlige begivenheder; dåb, konfirmation, bryllup, begravelser og juleaften. I forbindelse med at Mikkel går til konfirmationsforberedelse har familien også været med til Gud og lasagne, hvor der var aktiviteter for de mindre børn, og det synes hun var rigtig hyggeligt.

Selv om Christina ikke vil kalde sig selv meget troende, kan hun godt lide at komme i kirken. Hun oplever, at der er en god atmosfære i Avedøre kirke, hvor man føler sig velkommen. For Christina er det en god tradition at bruge kirken som ramme om de store begivenheder i livet, som ikke rigtig kan erstattes af andet. Og hun synes, at de præster, hun har mødt i Avedøre kirke, er rare og har en god tilgang til børnene og til det at tro, fordi de er rummelige og gode til at formidle. Hun kan godt lide at gå til gudstjeneste, når det hele spiller sammen, som hun siger. Noget af det, der giver hende en god følelse, er når koret synger og orglet spiller, når præsten holder en god prædiken og hun kan være der sammen med sin familie. For Christina er en god kirke et sted, der kan skabe en god atmosfære, og hvor det er rart at komme. Og en god præst er en, der kan fange sit publikum og fortælle en god historie; som er nærværende og som når ind under huden på en.

PORTRÆT AF HENRIETTE OG ESSEN

Henriette er 31 år og på deltidsbarsel fra en stilling i beskæftigelsesministeriet. Esben er 30 år og arbejder som sælger. Henriette og Esben bor i Avedøre og har dannet par i 7 år. De har fået deres datter Emily døbt i Avedøre kirke.

I følge Henriette er næsten alle i hendes mors familie mere eller mindre kristne. Henriette selv har stærke bånd til Avedøre Kirke. For det første er hun døbt og konfirmeret i Avedøre kirke. Derudover har hun sunget i kirkekor, været minikonfirmand og gået på dramaskole i kirkens lokaler. Hun går jævnligt i kirke i Avedøre sammen med sin mor. At komme i Avedøre kirke er for hende som at komme hjem, hvilket hænger sammen med, at hun kender nogle af præsterne og oplever, at de kender hende.

Henriette har været kirkesangervikar og har i den forbindelse sunget i mange forskellige kirker på Sjælland. Ofte er Henriettes mor taget med hende til gudstjeneste, når hun skulle synge. Esben er hverken døbt eller konfirmeret. Han er vokset op i en familie, hvor religion ikke spillede nogen rolle i hverdagen. Esben har gået på kristen friskole fra 7 – 9 klasse. Dette valg skyldtes, at en af hans gode kammerater også var flyttet til den aktuelle skole. Esben beskriver sig selv som ikke-religiøs

men samtidig meget nysgerrig efter viden om både religion og videnskab. Esben har med egne ord mange forbehold over for religiøse institutioner, da religion i hans optik ofte handler om forbud og påbud. I udgangspunktet ønskede han derfor ikke, at Emily skulle døbes. Han mener dog samtidig, at folkekirken repræsenterer nogle traditioner, som han godt kan se værdien i. Dåben blev for ham en god ramme om at fejre Emily, og deres lille familie.

For Henriette var det derimod et stærkt ønske at få Emily døbt. For hende var det afgørende, at dåben er noget hun tror på. Det er derfor også vigtigt for hende, at Emilys faddere er valgt efter, at de også er troende. Henriette er selv gudmor til to. Det kunne hun kun sige ja til at være, fordi hun selv er kristen.

For både Henriette og Esben er det afgørende, at man kan stå inde for det, man siger og gør. Det er derfor også vigtigt for dem begge, at Emily selv skal vælge, om hun til sin tid vil konfirmeres. Henriette og Emily har gået til babysalmesang i en nabokirke, fordi det ikke blev tilbudt i Avedøre, men Henriette håber, at Emily får et tæt forhold til Avedøre kirke, lige som hun selv har det. Henriette vil gerne bruge kirkens aktiviteter, og hun vil helst komme i Avedøre kirke. Hun håber at Emily både får lyst til at gå til minikonfirmand og synge i børnekor.

Esben bakker op om at Henriette og Emily deltager i kirkens aktiviteter. Og i det omfang det giver mening for ham, vil han også gerne deltage; gudstjenester siger ham ikke noget, men måske til kirkebanko, hvor overskuddet går til nødhjælp.

For både Henriette og Esben er en god kirke sådan en som Avedøre kirke. De oplever begge Avedøre kirke som en meget åben, tolerant og moderne kirke, der også er åben over for dem, der ikke har andre steder at gå hen. Tilsvarende er en god præst sådan en, som dem de har i Avedøre: ikke selvhøjtidelige, åbne og accepterende. Og Esben supplerer: en god præst har en stor kommunikationsevne og er ikke kedelig.

PORTRÆT AF MARTIN OG CHARLOTTE

Martin og Charlotte er forældre til Julie på seks og Simon på fire år. De kommer begge to fra Jylland, men har boet i Avedøre i fem år. De har tidligere deltaget i babysalmesang i henholdsvis den lokale kirke, hvor de boede inden de flyttede til Avedøre, og i en af nabokirkerne. Da deres yngste var blevet for stor til babysalmesang, ville de gerne fortsætte med at gå i kirke, og blev så opmærksom på Avedøre kirkes tilbud ”Gud og lasagne”, hvor de nu deltager næsten helt fast. Den

yngste er døbt i Avedøre kirke, og det var også en af præsterne fra kirken, der viede dem, da de sidste år blev viet i Knuthenborg Safaripark.

Martin og Charlotte er begge døbt og konfirmeret, og Charlotte har været KFUK spejder som barn. I den forbindelse er hun jævnligt kommet i kirken til gudstjenester. De er begge vokset op med kirken som et sted, hvor man mest kommer i forbindelse med de kirkelige handlinger og til jul. De vil gerne, at børnene lærer kirken og de kristne værdier at kende. For Charlotte er det vigtigt at børnene får nogle positive oplevelser med kirken, sådan som hun selv fik det som barn. Det er i første omgang hende, der har skubbet på for at de skulle deltage i kirkens aktiviteter, men de er enige om at det er godt at børnene lærer kirken at kende som et tilbud, de kan tage imod, hvis de ønsker det når de bliver ældre. De synes, det er hyggeligt at tage til Gud og Lasagne som familie, og det passer dem godt, at man bare kan dukke op og have den oplevelse sammen uden at skulle melde sig til. Herudover har de deltaget i nogle parafterer ved kirken, som de også har været rigtig glade for.

Martin og Charlotte oplever, at kirken i Avedøre er rigtig god til at ramme sognebørnene, der hvor de er. For deres vedkommende handler det lige nu om, at de kan deltage i arrangementer, hvor børnene også er velkomne og hvor tingene sker på deres præmisser.. De synes, at relationen til præsten er vigtig, og derfor betød det meget for dem, at det ikke bare var en tilfældig præst i en tilfældig kirke, der viede dem, men en præst de kendte. Derfor var de glade for at en præst fra Avedøre ville tage med helt til Knuthenborg for at vie dem.

En god kirke er efter Charlottes mening en kirke, der har tilbud for alle aldre. Martin supplerer: En god kirke er en kirke, der lader mig bruge den på det niveau jeg har brug for på forskellige tidspunkter i livet, og som er i stand til at rumme det. I forlængelse heraf er en god præst for Charlotte en præst, der er god til at lytte, og god til at møde hende og hendes familie i øjenhøjde. Og Martin mener, at en god præst er en præst der kan forstå, hvad den enkelte har brug for i det kristne budskab, og formidle det på det niveau, hvor han eller hun kan forstå det.

IV. ANALYSE AF INTERVIEWMATERIALET: MØNSTRE OG TENDENSER

IV.1. KAPITLET'S FOKUS

Hvor vi i beskrivelsen af de fire cases har ladet det enkelte informantportræt stå som en sluttet enhed, der gengiver nogle centrale træk omkring informantens forhold til kirken, skal vi i dette afsnit foretage en tværgående læsning af materialet. Formålet med at anlægge et tværgående perspektiv er at identificere overordnede mønstre og generelle tendenser i materialet, sammenholdt med resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen⁹¹.

I analysen vil vi først stille skarpt på, hvad interviewmaterialet siger om, hvordan informanterne bruger kirken, og hvad de tillægger betydning, når de gør det. Med udgangspunkt i de forskelle mellem land og by, som spørgeskemaundersøgelsen viste med hensyn til brugen af kirken, vil vi herefter give informanterne ordet med henblik på at få belyst, hvad interviewene fortæller om betydningen af den lokale kirke på landet, i byen og i forstads miljøet. Kapitlet leder op til rapportens sidste hoveddel, hvor vi med udgangspunkt i informanternes udsagn om den gode kirke og den gode præst vil tegne et øjebliksbillede af, hvad folket i 2015 forventer af kirken.

IV.1.1 BRUG AF KIRKEN

Når det gælder brugen af kirken afspejler informanterne en bred vifte, svarende til vores ønske om at få så bred en gruppe som muligt af kirkens lokale brugere repræsenteret, fra faste deltagere i gudstjenester og andre arrangementer, til medlemmer med en mere selektiv brug af kirken, enten i forbindelse med de kirkelige handlinger, dåb, begravelse og vielser, eller specifikke aktiviteter som caféarrangementer, andagter og lignende.

Ser vi på gruppen af faste kirkebrugere viser det sig, at hovedparten af gruppen er medlemmer over pensionsalderen, hvilket også afspejler resultatet af spørgeskemaundersøgelsen. Det gælder menighedsrådsmedlemmet Lone og sognebåndsløseren Birgit i Havrebjerg, Poula, der er kommet i kirken hele sit liv, og den pensionerede lærer Ib i Lihme, organisationsmennesket Karen i Kolding, den kirkeligt aktive Kirsten og sognebåndsløseren Anne Lise i Avedøre, og desuden den tidligere webmaster og fotograf John, der er kommet fast i Avedøre kirkes cafe og som deltager i

⁹¹ Med henblik på muligheder og begrænsninger i brugen af kvalitative undersøgelser, herunder spørgsmålet om kvalitetskriterier, se bilag 1.

tænkepauserne, men aldrig til søndagsgudstjenesten. Herudover så vi en – mindre – gruppe yngre og midaldrende informanter, der kan kategoriseres som regelmæssige kirkegængere: gymnasielærerne Jens i Kolding og Ann i Lihme, og de selvstændige erhvervsdrivende Michael og Randi i Kolding.

Udover de informanter, der jævnligt deltager i gudstjenester og andre aktiviteter udgøres en betydelig gruppe af informanter, der er i kontakt med kirken i forbindelse med en kirkelig handling: konfirmandforældrene Lene og Søren og dåbsforældrene Mette og Rune i Havrebjerg, konfirmandmoderen Christina og dåbsforældrene Henriette og Esben samt Ole, der i en moden alder er blevet døbt i Avedøre kirke, og dåbsforældrene Gitte og Magnus i Kolding. En mindre gruppe udgøres af forældre, der deltager i kirkens tilbud til børn; herunder Line og Nicolaj i Kolding og Martin og Charlotte i Avedøre.

Den tredje og sidste gruppe af informanter består af personer, der mere sporadisk deltager i lokale kirkelige arrangementer ved særlige lejligheder. I Havrebjerg gælder dette Irene og Ole, der senest har deltaget i fastelavn og luciaoptog og som vedligeholder sognets hjemmeside; og i Lihme har vi mødt Palle og Birgit og Jane og Lars, der ud over at bruge kirken til familiens mærkedage fortrinsvist kommer i kirken i forbindelse med de arrangementer, som kirken deltager i sammen med byens foreninger.

Fælles for samtlige informanter er, at deltagelsen i de kirkelige handlinger i forbindelse med livets højdepunkter, her først og fremmest dåb og begravelse, men også i nogen grad konfirmation og bryllup, er omfattet af den største selvfølgelighed og går på tværs af den forskellige brug, de i øvrigt gør af kirken. Den fælles reference til de kirkelige handlinger understøtter således indirekte spørgeskemaundersøgelsen, som pegede på de kirkelige handlinger som de kirkelige aktiviteter, der procentvis har den største tilslutning på landsplan. Interviewene bekræfter imidlertid også, at hvor brugen af kirken til de kirkelige handlinger har en folkelig forankring, der går på tværs af aldersmæssige, geografiske og kulturelle skel, beror tilslutningen til kirkens øvrige aktiviteter i højere grad på en række forskellige, personlige, kulturelle og sociale faktorer.

Som vi så ud fra spørgeskemaundersøgelsen er der en sammenhæng mellem alder og deltagelse i kirkelige aktiviteter. For den almindelige søndagsgudstjenestes vedkommende betyder det, som vi så i kapitel II, at den primært tiltrækker den ældre generation. Dette kan til en vis grad også ses afspejlet i interviewene, i og med, at den – mindre – gruppe af regelmæssige kirkegængere, der er

repræsenteret her, fortrinsvist er at finde blandt de ældre informanter. Det samme gælder deltagelse i kirkelige aktiviteter med kulturelt islæt, som kirkecafeen i Sankt Nicolai Kolding, højskoleeftermiddagene i Lihme og Boblerne i Avedøre. Herudover kan de yngre og midaldrende regelmæssige kirkegængere blandt informanterne ses som repræsentanter for de veluddannede, som ifølge spørgeskemaundersøgelsen også er hyppigere brugere af den almindelige søndagsgudstjeneste og kirkens kulturelle tilbud end gennemsnittet.

YouGov-undersøgelsen viste også en sammenhæng med livssituation, som i interviewene kom til udtryk på flere måder. Interviewene med Ib i Lihme og Birgit i Havrebjerg er eksempler på, hvordan biografiske begivenheder, her i form af en ægtefælles død, kan føre til intensiveret brug af kirken. Flere af interviewene kan ses som en illustration af den sammenhæng mellem brug af kirken og eksempelvis tilstedeværelsen af børn i husstanden, som vi så i spørgeskemaundersøgelsen. Ifølge YouGov-undersøgelsen var kirkegangen i gruppen af forældre med børn i alderen 6-17 år markant højere end gennemsnittet, og vi så, at der var en statistisk sammenhæng mellem kirkegang og børnenes deltagelse i kirkelige aktiviteter som konfirmand- og minikonfirmandundervisning.

Dette genfindes i interviewet med Lene og Søren, der fortæller om, hvordan Asbjørns deltagelse i konfirmationsforberedelsen har ført til, at de selv er begyndt at komme mere i kirken. At barnets deltagelse i konfirmandundervisning kan udgøre en anledning til kollektivt kirkebesøg i familien kommer også til syne i interviewet med Christina, som fortæller om hvordan familien har fulgt sønnen Mikkel til ”Gud og lasagne” som led i hans kirkegang forud for konfirmationen. Flere af informanterne fortæller desuden om, hvordan de som familier deltager eller har deltaget i aktiviteter, der specifikt retter sig mod børnefamilier som målgruppe: Jane og Lars, der har deltaget i dåbsjubelæum, Line og Nicolaj, der følges med børnene til børnehavgudstjenester, eller Martin og Charlotte, der i ”Gud og lasagne” har fundet en aktivitet, der kunne træde i stedet for babysalmesang. Interviewene bekræfter således også tendensen til, at der er en sammenhæng mellem børn i husstanden og kirkelig aktivitet, som vi så i analysen af spørgeskemaundersøgelsen.

Som helhed bekræfter interviewene således, at brugen af kirken i høj grad er knyttet til de kirkelige handlinger, og at kontakten til kirken herudover ikke blot hænger sammen med alder, men også med informanternes livssituation, ikke mindst familiens betydning. Interviewene dokumenterer desuden, hvad allerede spørgeskemaundersøgelsen antydede, at brugen af kirken for hovedpartens vedkommende knytter sig til en konkret kirke, som via den personlige biografi har fået særlig betydning.

IV.1.2 RELEVANSENS BETYDNING

Når det gælder oplevelsen af kirken i forbindelse med deltagelse i en gudstjeneste eller en anden kirkelig aktivitet udpegede spørgeskemaundersøgelsen fire gennemgående områder, som respondenterne fandt vigtige: personlig interesse, timing, nyhedsværdi og betydningen af at kunne deltage sammen med familien. I det følgende skal vi se nærmere på, hvad interviewene fortæller om, hvad informanterne orienterer sig efter, når de bruger kirken, og hvordan det forholder sig til spørgeskemaundersøgelsens resultater.

Set under ét bekræfter interviewene, at den personlige interesse eller motivation er afgørende. Informanterne kommer til det, der interesserer dem og det, som de synes lyder spændende, og det, som passer med, hvad de ellers skal nå. Mere præcist peger interviewene på, at interesse for informanterne er knyttet til oplevelsen af relevans. Kirkens tilbud opleves ikke som vigtige på forhånd og i sig selv. Tværtimod er en vigtig forudsætning for at vælge kirkens tilbud til, en oplevelse af, at den har noget at byde på, som forekommer relevant ind i ens egen livssituation, uanset om der er tale om gudstjenester eller andre aktiviteter.

Interviewene peger på, at for børnefamilierne er netop tilbud som ”Gud og lasagne” i Avedøre eller børnehavgudstjenester i Sankt Nicolai populære, fordi de scorer højt på alle fire områder: De opleves som relevante i forhold til et ønske om at give kirke og kristendom plads i værdiformidlingen; de lader sig passe ind i en travl hverdag; det repræsenterer en alternativ form for kristendomsformidling i forhold til den traditionelle højmesse, og de giver mulighed for at deltage på familiens præmisser. Som portrætterne af Henriette og Esben, Martin og Charlotte og Line og Nicolaj viser, drejer det sig dels om at få en fælles oplevelse som familie, og dels om at deltagelsen i gudstjenester og andre arrangementer for dem er en måde at give deres egen positive oplevelse af kirken videre på, der kan give børnene et grundlag for senere at vælge kirken til, hvis de ønsker det. Samtidig understreger interviewene samstemmende, at kristendomsformidlingen i høj grad sker på individualiseringens præmisser, hvilket blandt andet betyder, at forældrene i sidste ende ser det som børnenes helt eget valg om de vil bruge kirken senere i livet, f.eks. i forbindelse med konfirmation.

IV.1.3 STEMNING OG PRÆSTENS PERSON

Herudover peger interviewmaterialet på to faktorer for oplevelsen af kirken, der ikke træder så tydeligt frem i spørgeskemaundersøgelsen, nemlig betydningen af stemning, rum og atmosfære, og betydningen af præstens person. I spørgeskemaundersøgelsen havde respondenterne mulighed for at

vælge svaret ”at det er en smuk kirke” som vigtigt for deres brug af kirken. Dette nævnes også i enkelte af interviewene, f.eks. i interviewet med Line og Nicolaj og med Gitte og Magnus, for hvem Sankt Nicolai med sin arkitektur og placeringen i byens centrum repræsenterer en ”rigtig” kirke.

For flertallet af informanterne er det imidlertid ikke den objektive æstetik, der er afgørende, men den stemning og atmosfære, der er forbundet med at være i rummet. Det kan være en følelsesmæssig oplevelse af fortrolighed med et sted, der har dannet ramme om vigtige begivenheder, som det på forskellig vis kommer til udtryk i interviewet med Ib og med Birgit i Lihme og Ole i Avedøre. Det kan være helheden af samvær, budskab, rum og musik, der skaber en særlig oplevelse, som det kommer til udtryk i interviewene med Christina og Michael, eller det kan være den meditative ro og højtidsfølelse ved at sidde på bænken, som Jens oplever i gudstjenesten eller som Michael opnår ved at sætte sig ind i kirken uden for gudstjenestetiden. Eller det kan være oplevelsen af historisk og kulturel dybde, der for både Ann og Irene er forbundet med at komme ind i et gammelt kirkerum, som har været i brug gennem generationer.

Med stemning og atmosfære peger interviewene på en kropsligt-følelsesmæssig og ikke-kognitiv tilgang til kirkerummet, der dog ikke nødvendigvis står i modsætning til formidlingen af et kognitivt budskab. Således betoner især de vante kirkegængere prædikenen som et positivt bidrag til en oplevelse af gudstjenesten som en meningsfuld helhed, i det omfang, den leverer brikker til en personlig livstolkning. Men også de mindre regelmæssige kirkegængere understreger prædikenens betydning for oplevelsen af gudstjenesten som helhed. Om præsten er i stand til at signalere forbindelse til informanternes livsverden ved at tale nutidigt, livsnært og ikke alt for højtideligt ind i deres situation, er for hovedparten af informanterne med til at sætte stemningen og atmosfæren i kirken, som det bl.a. kommer til udtryk med Birgit og Ib i Lihme, Birgit og Lone i Havrebjerg, Christina i Avedøre og Michael i Kolding.

Stemningen kan imidlertid også påvirkes af den måde, liturgien som helhed iscenesættes på. Hvorvidt stemningen i kirken opleves stiv og gammeldags eller afslappet og nutidig afhænger ikke kun af det, der siges, men også måden, det siges på, herunder præstens placering i rummet. Således nævner både Anne Lise og Ann betydningen af, at præsten ikke er på prædikestolen, men på gulvet, i øjenhøjde med menigheden, som noget, der er vigtigt for deres oplevelse af deltagelse. Det kan også handle om den stemning, som præsten direkte eller indirekte kommunikerer; om der er plads til latter og den uro, der følger med at have børn i kirken, som Jane og Lars og Henriette og Esben hæfter sig ved.

Præstens centrale rolle for oplevelsen af kirken i almindelighed kommer til udtryk i adskillige af interviewene. For Henriette og Esben er det vigtigt, at præsten er i stand til at skabe den rigtige stemning gennem udlægning af dagens tekster, sådan at de er i overensstemmelse med den kirkelige handling, der for dem udgør gudstjenestens centrum. Rune og Mette understreger betydningen af en præst, der kan signalere nutidighed og åbenhed over for nye ideer, og som har en uhøjtidelig tilgang til sin egen rolle. Lene lægger vægt på præsten som den, der ikke bare i prædikenen, men i det hele taget gennem sin måde at møde folk på skal formidle de værdier, der for hende ligger i kristendommen, og Søren understreger betydningen af at præsten færdes mellem folk i sognet. Irene og Ole lægger vægt på det menneskelige nærvær, og at man bryder sig om præsten som person. For Karen og for Birgit og Palle er det vigtigt, at præsten ikke er ophøjet, men en, der kan snakke med alle, og som kan forene det kirkelige og det menneskelige. Og børnefamilierne Magnus og Gitte, Jane og Lars, Charlotte og Martin, og Line og Nicolaj, fortæller om relationen til præsten som vigtig, både for deres egen oplevelse af at høre til, og for muligheden for at skabe en positiv tilknytning til kirken for børnenes vedkommende.

Tilsammen peger interviewene klart på, at præsten er vigtigere for oplevelsen af kirken, end spørgeskemaundersøgelsen viste. En mulig forklaring er, at spørgsmålene i YouGov-undersøgelsen kun i begrænset omfang var egnede til at opfange betydningen af det personlige og det menneskelige, som netop træder tydeligt frem i interviewene. En anden medvirkende årsag kan være forskellen i perspektivet mellem YouGov-undersøgelsen, som viste et repræsentativt udsnit af befolkningen, og interviewene med folk, der har været i kontakt med kirken for nylig. Under alle omstændigheder peger interviewene på, at forholdet til folkekirken i meget høj grad hænger sammen med forholdet til præsten. Vi skal vende tilbage til dette i næste kapitel, hvor vi ser nærmere på informanternes generaliserede forventninger til den gode kirke og den gode præst. I det følgende skal vi først igen vende os mod interviewmaterialet for at se nærmere på, hvilken rolle den lokale kirke spiller for informanterne.

IV.2 KIRKEN OG DET LOKALE

Som portrætterne af informanterne i Lihme, Havrebjerg, Kolding Sankt Nicolai og Avedøre viser, udgør begrundelserne for, at de netop har valgt den pågældende kirke, et sammensat billede. For nogle falder det så selvfølgelig at bruge den lokale kirke, at det nærmest ikke kræver nogen forklaring. For andre er der tale om et bevidst valg af kirke, som kan være begrundet

holdningsmæssigt eller med kontakt til personer omkring kirken, enten præsten eller medlemmer af menigheden.

Den indlysende selvfølgelighed, der er forbundet med valget af den lokale kirke, kommer bl.a. til udtryk i interviewet med Poula, der på trods af kirkelig interesse sjældent tager til gudstjeneste andre steder end i Lihme:

Man synes jo, at man vil helst gå til kirke i sin egen kirke. Sådan er det da. (Poula)

Noget tilsvarende kommer til udtryk i interviewet med Ole i Avedøre, for hvem det lokale tilhørsforhold var afgørende for valget af kirke til ægtefællens begravelse og hans egen dåb:

Jeg er kommet i Avedøre altid. Og vi hører hjemme her, også min søster og så videre. Vi bor i Avedøre, vi bor ikke i Hvidovre. Hvis du forstår hvad jeg mener. (Ole)

For den kirkeligt aktive Karen har det formelle tilhørsforhold til Sankt Nicolai været afgørende for valg af kirke, selv om hun har været engageret andre steder:

Der var mange der sagde: "Nå, men nu har du været med til at bygge Simon Peters, nu skal du da til at gå i Simon Peters kirke". Men der sagde min mand: "Nej, vi bor i Sankt Nicolai, vi skal høre til her", og det synes jeg jo egentlig var rigtigt. (Karen)

Palle, der fortrinsvist bruger kirken i forbindelse med livets højtider, slår den lokale kirkes eksklusive status fast:

For mit vedkommende, hvis det er sådan at der skal foregå noget kirkeligt, så er det i Lihme kirke. Altså, det er min kirke. Det er Lihme kirke. Altså, jeg føler mig fremmed i Lem kirke. Og endnu mere fremmed i Rødning kirke. Det gør jeg faktisk. (Palle)

Som begrundelse for, at den lokale kirke er vigtig for hende, gør Ann sig nogle mere reflektive overvejelser over stedets betydning:

Det har noget at gøre med hvor mange mennesker, man sådan kan forholde sig til. Og jeg kan godt lide at forholde mig til det sted jeg bor. Det er vigtigt for mig at slå rødder og kende de mennesker jeg bor iblandt. Og Lihme kirke er noget særligt, fordi her har jeg slået rødder. (Ann)

Når Christina skal begrunde valget af Avedøre kirke til sønnen Mikkels konfirmation, henviser hun til kombinationen af formelt og følt tilhørsforhold og oplevelsen af at være velkommen:

Jamen, for det første så hører vi jo til her. For det andet så synes vi det er meget naturligt fordi alle vores børn er døbt her. Vi er gift her. Jeg er konfirmeret og døbt her også. Ja, og så er der en stor del fra Mikkels klasse der skal konfirmeres også, og så synes vi det er meget naturligt, at det er her vi gør det. Og så synes vi det er en hyggelig kirke også. Søde præster. (Christina)

Med modsat fortegn peger Martin og Charlotte, der deltager i ”Gud og lasagne” i Avedøre, på, hvordan det formelle tilhørsforhold til sognet har været udgangspunktet, men at deltagelsen under alle omstændigheder er udtryk for et valg mellem forskellige hensyn:

Jeg synes det har været naturligt at vælge den kirke, man ligesom hørte til. Havde de nu ikke haft et tilbud eller havde de nu haft et tilbud, som man ikke syntes om, eller syntes det var for meget det ene og det andet, så havde man måske givet en anden kirke et forsøg også. (Charlotte)

Den mere individualiserede tilgang kommer også til udtryk i interviewet med Jens, for hvem tilknytningen til den lokale kirke er naturlig, men ikke nødvendig:

Men altså helt ind til benet, så er det det der med at komme i en kirke, om det så er Sankt Nicolai eller et andet sted, jamen så... så er det dét forhold jeg har til Gud, der er det vigtige. Det der med at jeg sidder der på bænken med mig selv og har noget tid til refleksion.

IV.3 PERSONLIG BIOGRAFI OG VALGET AF KIRKE

Flere af informanterne kommer direkte ind på sammenhængen mellem personlig biografi og kirkebrug. Det gælder småbørnsforældrene Jane og Lars i Lihme:

Jamen jeg tror bare, det er her i Lihme vi hører til, og det er kirken lige så stor en del af som skolen og brugsen og alle mulige andre ting. Men jeg tror da også, når det er der man selv er blevet døbt og man er blevet konfirmeret og vi er blevet gift og sådan, så er det ligesom omdrejningspunktet. (Jane)

Et tilsvarende synspunkt kommer til udtryk i interviewet med Ib, for hvem den personlige historie har givet Lihme kirke en eksklusiv status:

Det kan da ske at jeg går i kirke et andet sted. Men det siger mig ikke så meget. Den siger mig jo ikke noget, for det er jo ikke der min kone hun ligger begravet, vel? Nej, det er hernede. Der er kun denne her. (Ib)

Den tidligere webmaster og tænkepausebruger John giver udtryk for, at det, der har formet hans relation til kirken, var mødet med nogle konkrete mennesker i Avedøre – men at det i øvrigt var tilfældigt, at det netop blev her:

Det betyder da noget, at man har mødt nogle mennesker som man har haft det rart med. Og de findes selvfølgelig også andre steder. Nu er det omstændighederne som gjorde, at jeg kom til Avedøre Kirke. Og altså skæbnen, den er jo besynderlig på den måde at var min datter ikke blevet narkoman, jamen så er det jo ikke sikkert, at jeg overhovedet havde mødt de mennesker... Jamen altså! Skæbnen er jo forunderlig. (John)

For sognebåndsløseren Anne Lise var det en engageret veninde, der inviterede hende til Avedøre kirke, og nu er det fællesskabet her, der gør at hun føler at det er hendes sted:

Hvis ikke jeg kendte de mennesker, så ville jeg engang imellem gå ned i kirken der, hvor jeg bor. Det ved jeg. Så ville jeg gå ned til gudstjeneste der en gang imellem. Og så kan det også godt være at jeg var kommet til at kende nogen der. Men nu blev det altså bare sådan, at det blev her. Og jeg synes det er en rigtig, rigtig dejlig kirke. Der sker så meget og, og alle taler med hinanden, og dem, der hjælper til her og sådan, de er alle sammen søde og flinke og jeg synes man har det godt her. (Anne Lise)

Henriette beskriver, hvordan hendes tidligere relation til Avedøre kirke gør, at hun føler sig taget imod, når hun kommer:

Altså, nu har jeg et meget stærkt bånd til Avedøre kirke, så det er lidt ligesom at komme hjem, altså, en tradition man ligesom ... man føler, at folk kender en. Og det var Ida, der konfirmerede mig, så da hun kom ud til os inden dåben, så var det sådan: "Nå det er dig! Hej!" "Ja, hej!" så følte jeg, at nå ja, så er man sådan kendt, så er det sådan lidt mere hjemligt. (Henriette)

IV.4 FORHOLDET TIL PRÆSTEN

Flere af interviewene peger på, at flere faktorer gør sig gældende, og at præstens person og facon for mange opleves som vigtigt for forholdet til kirken.

Lone fortæller om, hvordan det i første omgang har været følelsen af sympati for præsten, der var afgørende for hendes engagement i Havrebjerg:

Da vi flyttede hertil, da vidste jeg godt, at en af mine gamle kolleger var sognepræst herude, og hun var helt fantastisk som præst og gjorde utroligt meget for sognet. Og kirken her i det hele taget. Så da der blev spurgt, om jeg ville være medlem af menighedsrådet, så sagde jeg selvfølgelig ja, for det syntes jeg kunne være meget dejligt. (Lone)

For Birgit, der har løst sognebånd til Havrebjerg kirke, er der i dag tale om en biografisk tilknytning i og med at hendes mand er begravet på kirkegården. Men oprindeligt var det sympatien for præstens prædikener og andre aktiviteter, der var afgørende for at de begyndte at komme her:

Vi hørte præsten herude nogle gange, og så fandt vi ud af, at hun var lige til os. Ja, altså, hun prædikede i hvert fald godt, det synes jeg afgjort at det var udmærket. Og så havde hun sådan nogle aftener, hvor man kunne komme og så var der et eller andet hun havde taget frem, og så snakkede vi om det og sådan. Det synes jeg, vi, jo var meget hyggeligt (...) Så løste vi så sognebånd hertil. Og så er jeg blevet her, selvfølgelig, dels fordi Børge er begravet her, og dels fordi jeg synes at det er godt med den præst, der er herude nu. (Birgit)

Konfirmandforældrene Lene og Søren fortæller om, hvordan følelsen af værdifællesskab med den lokale præst blev afgørende for valget af Havrebjerg kirke til sønnen Asbjørns konfirmation:

Vi har i det hele taget været i tvivl, om Asbjørn skulle konfirmeres. Så det har været sådan... ja så jeg tror at det betyder lidt, at vores præst herude hun bød ind med nogle ting i vores sogn, synes vi. De gange, vi sådan havde mødt hende i nogle sammenhænge, der syntes vi at hun kom med noget der var værd at lytte på, og som vi syntes gav lidt mening. (Lene)

For dåbsforældrene Mette og Rune var der tale om en kombination af, at de ikke havde stærk tilknytning til andre kirker, og muligheden for at få en præst, som de kunne identificere sig med, til at holde dåben i Havrebjerg kirke:

Det, der betød mest for os, det var faktisk vores præst. (..) Fordi vi havde været til en anden barnedåb, hvor vi havde oplevet ham, og vi syntes faktisk bare han var så god, han var frisk og der var ikke noget tørvetrilleri over det, så det var faktisk det, vi gik mest efter. (Mette)

Line fortæller om, hvordan det er den personlige relation til præsten, som for hendes vedkommende blev skabt i forbindelse med dåbssamtalen, der giver følelsen af tilhørsforhold:

Vi hører til i Sankt Nicolai, så det er vores kirke. Men det var ikke et sted, hvor jeg sådan kom. Men så fik vi den samtale med præsten. Inden barnedåb. Og det var sådan den første, hvor det blev personlig kontakt også lige pludselig, hvor man får en relation til præsten. Hvilket jeg faktisk også synes betyder ret meget. Fordi det giver sådan en form for ekstra styrkelse af det der tilhørsforhold, jeg har til kirken. Altså, jeg tænker også måske, at de der livsbegivenheder, som barnedåb og bryllup og sådan noget, det giver også en stor tilknytning. Sådan at hvis det ikke havde været for dem, så havde jeg nok heller ikke haft de der personlige relationer. (Line)

For Gitte og Magnus som dåbsforældre og kommende sognebåndsløsere er der tale om et tilvalg af Sankt Nicolai, som i høj grad er motiveret af oplevelsen af identifikation med præsten:

Det der med at man møder et menneske, og i mange tilfælde er det jo ofte præsten man møder, fordi det er jo trods alt det menneske, der står ved alteret og prædiker og fortæller. Og hvis det menneske har en kemi, eller, hvis man har en kemi med det menneske, jamen, så vil man helt automatisk, synes jeg, også vælge at det er prioritet nummer et. Det er den personlige relation, skabt på baggrund af en kemi, tror jeg, der automatisk også gør, at det er der man hører hjemme. Synes jeg. (Magnus)

Det samme gør sig gældende for Martin og Charlotte, for hvem den personlige relation til præsten er afgørende for oplevelsen af tilknytning:

Jeg vil også sige, at det vigtige for det at føle sig som en del af kirken er at have den personlige relation til en præst. Det er klart det, der er vigtigst. Og på den anden måde ville jeg helt sikkert også, når man har et godt forhold til en præst, overveje at flytte hvis det var. Og komme i en anden kirke. (Martin)

Noget lignende kommer til udtryk i interviewet med Randi og Michael, for hvem præstens formidling er afgørende:

Hvis man får et eller andet tilhørsforhold til dem, der holder prædikenerne, så betyder det jo rigtig rigtig meget for en. Jeg synes at når man skal være lydhør overfor noget, så betyder det rigtig meget, om man føler, der er en eller anden forbindelse imellem de personer. Imellem præsten og menigheden. Og det tror jeg, jeg føler, når præsterne de taler. De siger tingene på en måde, som går ind i mig. Og det kan man sikkert også finde andre steder, men jeg synes bare lige at de tre-fire stykker vi har dernede, de gør det rigtig godt til mig (Randi)

IV.5 HVAD AFGØR TILHØRSFORHOLDET TIL KIRKEN?

Det korte svar på, hvad der bestemmer informanternes tilhørsforhold til en bestemt kirke, er altså, at kirken bliver deres, når de får en historie med den og de mennesker, der tegner den udadtil. Det lange svar er, at der i udstrakt grad er tale om en blanding af aktive valg og foreliggende omstændigheder. Som det fremgår, peger interviewene på et komplekst miks af faktorer, der bestemmer tilknytningen til kirken. På den ene side peger interviewene samstemmende på, at det for hovedparten af informanterne har været helt naturligt at vælge den kirke, som de også formelt er tilknyttet. På den anden side er det gennemgående, at det ikke er den formelle, men den oplevede tilknytning, der lægges vægt på. Interviewene peger meget tydeligt på, at følelsen af tilhørsforhold hænger sammen med informanternes konkrete brug af og historie med en bestemt kirke, og at denne historie i høj grad skabes gennem de personer, der tegner denne udadtil.

IV.6 KIRKEN OG DET LOKALE PÅ LANDET OG I BYEN

I forbindelse med analysen af spørgeskemaundersøgelsen så vi, at de mindre bysamfund på en række områder skilte sig ud fra de større byer og hovedstaden. Det var tilfældet i forhold til kirkens lokale forankring, hvor markant flere i bymæssige bebyggelser op til 4.999 indbyggere havde en relation til en person med tilknytning til kirken, og hvor der også var tydeligt flere, der kendte præsten. Det var også tilfældet i forhold til brug af kirken, hvor de pågældende områder skilte sig ud med en højere grad af deltagelse i gudstjenesten og andre kirkelige aktiviteter. Og endelig syntes den lokale kirke og den lokale præst at spille en større rolle for deltagelse i gudstjeneste og andre aktiviteter i netop denne type af bebyggelser. Overordnet pegede spørgeskemaundersøgelsen dermed på, at der kunne være en sammenhæng mellem lokalsamfundets størrelse og forholdet til kirken.

Interessant nok kan dette finde støtte i flere af interviewene. Når Irene og Ole deltager i arrangementer for børn til fastelavn og luciaoptog i Havrebjerg, når Palle gerne tager til koncert med lokale unge eller når Jane finder det vigtigt at tage børnene med til byens fælles lystænding fredagen før 1. søndag i advent i Lihme, kan det tolkes som et udtryk for, hvordan fællesskabet i det overskuelige lokalsamfund styrker motivationen for at deltage i kirkens aktiviteter på tværs af aldersgrupper. Det, at man kender hinanden som personer og familier i lokalsamfundet, kan dermed ses som en medvirkende faktor til at forklare den større tilslutning til kirkens aktiviteter i de mindste bysamfund, som vi så i spørgeskemaundersøgelsen.

Ser vi på, hvordan det lokale træder frem som tema i de forskellige cases, viser der sig også her en forskel mellem land og by. I landsognene Lihme og Havrebjerg er det især forholdet mellem lokalsamfund og kirke, der tematiseres, om end fra hver sin synsvinkel. Interviewene i Lihme afspejler dels den kontinuitet, der ligger i sognets forhistorie som del af et tosognspastorat med fælles præst, og dels sammenlægningen med et andet tosognspastorat i 2004, som indebar, at de to præster indgik i et tættere samarbejde om betjeningen af sognene. På trods af, at samtlige informanter lægger vægt på at understrege deres sympati for begge sognets præster og en generel tilfredshed med strukturen, så vidner interviewene om betydningen af kontinuiteten i forhold til præsten som embedsperson, som det bl.a. kommer til udtryk i interviewet med Poula:

Det er nok lige som om det er Jakob, der er mest vores præst. Han kom jo først og sådan. Men de skiftes jo til det, så det skulle jo være lige meget, sådan set. (Poula)

For hovedparten af informanterne har det været Lihmes ”egen” præst, der har været den gennemgående figur i forholdet til kirken, som det kommer til udtryk i interviewet med Lars og Jane:

Jeg kan da også nogle gange tænke over at den forandring der vil ske når Jakob ikke er her mere, fordi det ligesom er ham, jeg er vokset op med. Og det er lige så meget på grund af ham, jeg kommer i kirken, med den måde han gør det på. Så jeg kan da godt tænke, om der ville ske en eller anden ændring når han ikke er der mere, og kommer der en ny, eller hvem tager over, eller bliver det det samme. Men man vil selvfølgelig deltage for at finde ud af det. (Jane)

Informanterne i Lihme peger også på betydningen af den langvarige mellemmenneskelige relation i lokalsamfundet og betydningen af, at præsterne kender folk i sognet i forbindelse med de kirkelige handlinger:

I forbindelse med død og sådan noget, der er de forberedte – de har gjort et stort stykke arbejde der, begge to. Det har de. Og det betyder noget! For et sogn, det gør det. Altså, man kan ikke sige der er overvældende kirkegang. Det er ikke sådan at kirken den er fuld eller noget som helst, men jeg holder også på at den anden kontakt, det er den væsentlige, sådan set. (Ib)

Adspurgte om betydningen af at få besøg af sin egen præst, hvis man er indlagt, fastslår Poula, at hun da godt kunne finde på at bruge sygehuspræsten. Men hun vil foretrække besøg af en af sognets præster:

Jeg tror det betyder meget at det er fra vores eget sogn, Jakob eller Anne Mette. Det er bedst, det er en, man kender. (Poula)

Betydningen af den lokale præst belyses fra en anden vinkel gennem interviewene i Havrebjerg. Her er det netop opbruddet i relationen til præsten, aktualiseret af sognesammenlægningen med Sct. Peders og den ændrede struktur i betjeningen af sognet, der træder frem. Interviewene peger herudover mere direkte på den betydning, som informanternes kirkelige perspektiv har for deres syn på præsten. Det er påfaldende, at hvor sammenlægningen opleves positivt af de jævnlige kirkegængere Birgit og Lone, der sætter pris på muligheden for at høre forskellige præster prædike, har mere sporadiske kirkegængere som Søren og Ole modsat en oplevelse af, at sammenlægningen rækker ved kirkens lokale tilstedeværelse:

Jeg tænker at jeg synes, at det er jo også en del af traditionen, at man har en sognepræst, som er præsten. Sådan var det hjemme i Stouby hvor jeg kommer fra, og sådan ville jeg gerne have, at det var. (Ole, Havrebjerg)

For de informanter, der som Søren kun lejlighedsvist deltager i gudstjenester og andre kirkelige aktiviteter, finder det afgørende møde med præsten ikke sted i kirken om søndagen, men i børnehavens garderobe, på sportspladsen og over køledisken i brugsen i ugens løb:

Jeg tror nu altid, vi har haft meget okay præster i Havrebjerg, og vores nuværende præst, hun kommer og holder båltales. Der synes jeg egentlig, at der er hun på plads. Hun er også på plads, når hun kommer cyklende her ned ad vejen med sine børn. Og hvis hun så også bankede på og sagde "Hey, giver I ikke en kop kaffe" ... det er selvfølgelig en hårfin balance, og jeg tror ikke at man skal rende rundt og missionere på den måde i sognet, men det der med at sige, jamen hvis folk ikke kommer i kirken, og det gør folk altså ikke... så må kirken jo komme til folk. (Søren)

For flere af informanterne i Havrebjerg er det afgørende at have præsten boende, fordi det er det, der sikrer kirkens integration i lokalsamfundet. Det at møde præsten også uden for kirken, er ifølge både Lene og Lone vigtigt:

Hvis jeg skal tænke på, hvad kirken betyder, så betyder det meget for mig, hvem der er præst. Altså, det er ikke fordi jeg har noget forhold til præsten, men det betyder noget, hvad det er for en præst der er, og hvordan jeg synes de møder de mennesker, der er i sognet og hvordan man ser præsten i

andre sammenhænge. Og hvilken oplevelse man har, hvis eller når man kommer til nogle gudstjenester i kirken eller nogen kirkelige sammenkomster. (Lene)

Altså, præsten betyder meget. Jeg tror, det betyder meget, at præsten bor her i byen. Fordi i og med at man bor her i byen, så deltager man i det, der er her. Og det er vores præst jo også god til. Så når der er nogle af de der arrangementer, ja, så deltager hun. Og i og med at hun har børn, så kender hun jo en masse af de andre. De går i børnehave sammen, de går i skole sammen og de leger sammen og de går til sport sammen. På den måde så betyder det utroligt meget. Hvis der ikke var en præst, der boede her, så tror jeg ikke at kirken ville have helt samme betydning. (Lone)

Omvendt tydeliggør interviewene med informanter i Sankt Nicolai og Avedøre, at kirkens tilstedeværelse her ikke på samme måde understøttes af oplevelsen af lokal samhørighed. Her bliver det afgørende netop, at kirken selv er i stand til at etablere sig som synlig og formidle en oplevelse af fællesskab, f.eks. gennem aktiviteter som den ugentlige kirkecafe i Sankt Nicolai, som Karen fortæller om, eller ved at stille lokaler til rådighed og fungere som dagligstue for en bred vifte af tilbud, som Kirsten beskriver i Avedøre.

Når det gælder Sankt Nicolai, viser interviewene med Jens, Karen, Line og Nicolaj, Randi og Michael og Gitte og Magnus en relation til kirken, der langt hen ad vejen afspejler byens vilkår. På den ene side har valget af Sankt Nicolai kirke i forbindelse med de kirkelige handlinger for hovedparten været det naturlige valg, i kraft af at den formelt var deres sognekirke. På den anden side betyder tilstedeværelsen af kirker med forskellig kirkelig profil og forskellige aktivitetstilbud, at informanterne løbende forholder sig til muligheden af at vælge anderledes.

Martin understreger, at det ikke er det objektive tilhørsforhold, der er afgørende, men det at have en god relation til en præst:

Jeg vil også sige, at det vigtige for det at føle sig som en del af kirken er at have den personlige relation til en præst. (...) Det er klart det, der er vigtigst. Og på den anden måde ville jeg helt sikkert også, når man har et godt forhold til en præst, overveje at flytte hvis det var. Og komme i en anden kirke. (Martin)

Præstens betydning for tilhørsforholdet til præsten kommer også til udtryk hos Magnus, som understreger betydningen af sympati eller ”kemi” med præsten, som det, der gør at man føler sig hjemme i kirken:

Det der med at man møder et menneske, og i mange tilfælde er det jo ofte præsten, man møder, fordi det er jo trods alt det menneske, der står ved alteret og prædiker og fortæller. Og hvis det menneske har en kemi, eller, hvis man har en kemi med det menneske, jamen, så vil man helt automatisk, synes jeg, også vælge at det er prioritet nummer et. Det er den... den personlige relation, skabt på baggrund af en kemi, tror jeg, der automatisk også gør, at det er der, man hører hjemme. Synes jeg. (Magnus)

Det er næppe tilfældigt, at det møde, der her tales om, finder sted i kirken. Til forskel fra kirken på landet i Lihme og Havrebjerg, er præstens synlighed i Kolding og Avedøre ikke knyttet til hverdagen i lokalsamfundet, men derimod specifikt til det, der sker i kirken i forbindelse med gudstjenesten og de kirkelige handlinger. Informanterne giver ikke udtryk for nogen forventning om at møde præsten i brugsen. Til gengæld giver flere af dem udtryk for en positiv overraskelse over, at præsten faktisk genkender dem, når de kommer i kirken:

Hun er simpelthen fantastisk til at lægge mærke til, at man er der. Hun siger "heeej" til børnene når vi kommer, og jeg tænkte "gud, hvordan kan du huske hvad de hedder??" Det giver sådan en dimension til det hele, at man virkelig, virkelig føler sig velkommen (...) Altså, det er derfor jeg tænker, at det er helt sikkert vores kirke. Det er, fordi jeg føler den der ekstra tilknytning. (Line)

Det at præsten kunne huske os til julegudstjeneste, "nå hvordan går det med lille Ebbe", hvor man tænker, jamen vi er jo sådan set bare en del af flokken ikke. Hun ser utroligt mange mennesker og døber utroligt mange børn; det gør bare, at man føler sig hjemme på en eller anden måde. At det ikke bare er en tilfældig kirke, vi lige valgte, men at det er her vi går til, fordi præsten kender os, på en eller anden måde. (Gitte)

I byens kontekst, hvor kendskabet til andre, der kommer i kirken, er svagt, og hvor der ikke er selvfølgelig sammenfald mellem kirken og det øvrige lokalsamfund, bliver mødet med præsten tilsyneladende ekstra vigtigt.

Samlet set synes interviewene at bekræfte den forskel på det lokales betydning for kirken i byen og på landet, som vi også så i forbindelse med analysen af spørgeskemaundersøgelsen. Interviewene fra Lihme og Havrebjerg peger således på at kirkens synlighed i de mindre bysamfund opfattes som tæt forbundet med præstens tilstedeværelse i lokalsamfundets hverdag, ikke mindst for de medlemmer, der bruger kirken mindre jævnligt. Tilsvarende peger interviewene fra Sankt Nicolai og Avedøre på, hvordan relationen til kirken i byen ikke skabes og vedligeholdes gennem social

interaktion i hverdagen, men derimod gennem det autentiske møde med præsten i forbindelse med deltagelse i kirkens aktiviteter. Slagordsagtigt kan man sammenfatte forskellen i forventninger til præsten som en modstilling mellem *præsten, der tror*, og *præsten, der bor*.

Med *præsten, der tror*, menes forventningen til præsten om personligt at inkarnere kirken i situationen og på individualiseringens præmisser. Præsten forventes at fremstå autentisk som den, der personligt er engageret i at formidle kirkens budskab, og som samtidig er i stand til at anerkende den måde, medlemmerne bruger kirken på og deres personlige livstolkning, som udtryk for deres autenticitet. Kvaliteten af mødet mellem præsten og menighedens medlemmer bedømmes på, om præsten mentalt er *en af os*, dvs. om han eller hun anerkender kravet om autenticitet som gyldig præmis for kommunikationen. Denne tilgang kommer særligt til udtryk i bykirkens situation, hvor der ikke er et naturligt eller selvfølgeligt sammenfald mellem kirke og lokalsamfund, og hvor mødet med kirken for hovedparten af medlemmernes vedkommende har karakter af punktuelle nedslag i den personlige biografi. Desto vigtigere synes mødet med præsten at være for oplevelsen af tilknytning til kirken.

Heroverfor betegner *præsten, der bor* forventningen til præsten om at dele konkret livsfællesskab med kirkens medlemmer. Præsten forventes her at fremstå som *en af os* ved at indgå i lokalsamfundets liv og hverdagens fællesskab omkring skole og brugsforening, og kvaliteten af mødet bedømmes på, om han eller hun er villig til færdes i lokalsamfundets overskuelige rammer og indgå i de relationer, der etableres her. Denne tilgang kommer særligt til udtryk i de mindre bysamfund, hvor sognet stadig udgør en naturlig – om end ikke uanfægtet – ramme om kirkelige og sekulære aktiviteter, og hvor der er en kontinuitet i kontakten med kirken i kraft af de fysiske og geografiske rammer, der sættes af sognet.

Det siger sig selv, at der ikke er tale om absolutte modsætninger, men derimod om to forskellige aspekter, som i varierende grad kommer til udtryk i interviewene. Således er den klassiske sognekirkelige idealtype *præsten, der bor*, som også fortsat synes at give god mening i Havrebjerg og Lihme, mens den giver mindre mening i Avedøre og Sankt Nicolai. Her synes det i højere grad meningsfuldt at se *præsten, der tror* som idealtype på den individualiserede tilgang til folkekirken. Men der er også stærke tendenser i materialet, der tyder på, at den individualiserede tilgang gør sig gældende i de mindre bysamfund, særligt for de yngre informanternes vedkommende, for hvem idealet om autenticitet og personlig relevans gør sig gældende. Dette kan være med til at skabe et forøget pres på forventningen til præsten om at repræsentere kirken.

SAMMENFATNING

- Interviewene bekræfter spørgeskemaundersøgelsen, når det gælder individualiseringens generelle gennemslagskraft, uanset om der er tale om land eller by. Interesse, timing, nyhedsværdi og familiefællesskab er også for de informanter, vi har talt med, de altovervejende hensyn, når de orienterer sig i forhold til folkekirkens tilbud.
- Interviewene bekræfter, at i det omfang, de kirkelige handlinger er anledning til kontakt med kirken, udgør sognestrukturen fortsat det naturlige, men ikke uanfægtede, udgangspunkt for at opsøge gejstlig betjening. Den oplevede kvalitet i relationen afgør fortsat tilknytning.
- Interviewene supplerer spørgeskemaundersøgelsen ved at påpege præstens afgørende betydning for oplevelsen af kirken, både på landet og i byen og forstaden.
- Interviewene bekræfter, at bebyggelsens størrelse og graden af personlig tilknytning til kirken har betydning for forventningen til præsten om tilstedeværelse i lokalsamfundet. Forventningen er størst i de mindre bebyggelser og blandt informanter, der sjældent deltager i den almindelige søndagsgudstjeneste.
- Tilknytningen til kirken afgøres af brug, først og fremmest i forbindelse med livets højdepunkter, men også som ramme om familiens aktiviteter i øvrigt. Den konkrete kirke er kun vigtig i det omfang, den har været vigtig i mit liv.
- Tilknytningen til præsten afgøres af kendskab, først og fremmest i forbindelse med livets højdepunkter, men især på landet også i daglig interaktion. Præsten bliver min præst, når hun møder mig der, hvor jeg er.
- Præsten, der bor, inkarnerer den klassiske forventning til gejstlig betjening i de mindre bysamfund: den solidariske deltager i lokalsamfundets liv.
- Præsten, der tror, inkarnerer den gennemgående forventning til gejstlig betjening på byens individualiserede vilkår: autentisk repræsentant for kirke og kristendom.

V. DEN GODE KIRKE OG DEN GODE PRÆST. GENERALISEREDE FORVENTNINGER TIL KIRKEN OG PRÆSTEN.

Som afslutning på hvert interview bad vi informanterne færdiggøre henholdsvis sætningen ”En god kirke er...” og ”En god præst er...”. For nogle var der tale om et ganske kort svar – i flere tilfælde svarede informanterne simpelthen ved at identificere den gode kirke eller den gode præst med den kirke, de selv tilhørte, og en præst de kendte – og for andre ledte opgaven ind i længere, fabulerende overvejelser over mere generelle karakteristika ved den gode kirke eller den gode præst. Men uanset om svarene var lange eller korte viste de sig for samtlige informanter vedkommende på forbilledlig måde at fungere som en kondensering af interviewenes mening, og de erfaringer, de selv havde gjort sig med kirken. Man kan sige, at vi ved at bede informanterne sætte ord på, hvad der for dem kendetegner en god kirke og en god præst, opfangede deres generaliserede forventninger til folkekirken. Vi skal her til sidst se nærmere på, hvad der kendetegner dette øjebliksbillede, med henblik på at tegne et signalement af forventningen til den gejstlige betjening anno 2015.

V.1 DEN GODE KIRKE

Når informanterne skal beskrive deres billede af den gode kirke, er der især to ord, der går igen: samlende og rummelig.

Kirken som samlingssted eller samlingspunkt fremhæves samstemmende af Poula og Palle i Lihme, af Ole i Havrebjerg og Anne Lise og John i Avedøre:

En god kirke er et godt samlingspunkt. Det synes jeg i hvert fald. (Poula)

Set i sammenhæng med interviewene sammenfatter denne karakteristik værdien af den gode kirke som et sted, der virkeliggør fællesskab i lokalsamfundet på tværs af hverdagens skel, som det sker ved byfestgudstjenesten eller de folkelige arrangementer i Lihme kirke, i foyeren i Avedøre kirke, eller onsdagscafeen i Sankt Nicolai. Men kirken som samlingsrum eller samlingspunkt kan også henvise til kirken som det sted, der i kraft af sin historie er alles, uanset hvordan de ønsker at bruge den, som det kommer til udtryk i Irenes karakteristik:

En god kirke er et samlingsrum. Det tror jeg nok er det, jeg tænker allermest. En god kirke er et godt samlingspunkt... for folk med brug for den kirkelige del af det, og med folk som har brug for rummet, som et rum. (Irene)

At værdien i kirken som samlingssted hører uløseligt sammen med opfattelsen af, hvad der er selve kirkens væsen, kommer blandt andet til udtryk i interviewet med Kirsten:

Jamen en god kirke er jo netop, at den er til for alle mennesker. (Kirsten)

Det er et gennemgående træk i flere af informanternes udsagn, at kirken som samlingssted blot synes at være et andet udtryk for dens rummelighed. Når kirken kan og skal samle, så er det for dem et udslag af det, de ser som kirkens forpligtelse. For Ann er der tale om, at kirken som konkret størrelse virkeliggør det, der er kirkens normative grundlag:

Den gode kirke er først og fremmest rummelig, fordi rummeligheden definerer for mig noget helt centralt i kristendommen. Og fysisk rummelig: at der er et naturligt fællesskab omkring den, som har en størrelse, som er naturlig i forhold til, hvad mennesker kan rumme. (Ann)

Birgit i Lihme understreger, at rummeligheden ikke bare er noget, der kan tages for givet, men at det at skabe plads, så folk kan komme ind, er en opgave, som kirken selv aktivt skal arbejde på – og at det netop er den rummelighed, der er afgørende for, at hun selv kan føle sig hjemme her:

En god kirke det er en, der gør døren bred og høj. Altså et sted man kan komme ind og være. Og for alle. Det er en god kirke for mig. Og uden dørtrin. (Birgit)

Kirkens forpligtelse til at inkludere kommer også til udtryk hos Lone, der definerer den gode kirke som: *Et sted, hvor man gør noget for, at folk skal føle sig godt tilpas. (Lone)*

Betydningen af at føle sig godt tilpas i kirken fremhæves også af Jane og Christina:

Et sted, hvor man føler sig tilpas, tror jeg, jeg vil sige. Hvor man har det godt (Jane).

Et sted, der kan skabe en god atmosfære, hvor det er rart at komme (Christina).

Hvad det vil sige, uddyber Christina i interviewet:

Noget af det, der kan røre mig i hvert fald, det er pigekoret, de har her i Avedøre kirke. Det lyder helt vildt smukt, når de synger, og det lyder godt, når orglet spiller til. Og hvis præsten holder en

god prædiken, og man har sin familie med. Så er rammerne ligesom skabt for en god stund. (Christina)

Betydningen af, at kirken er opmærksom på sin målgruppe, kommer til udtryk i interviewet med Martin og Charlotte, der ser den gode kirke som et sted, der har tilbud til alle aldre og anerkender folks forskellige behov:

En god kirke er en kirke, der lader mig bruge den på det niveau, jeg har brug for. På de forskellige tidspunkter i livet, jeg er, og er i stand til at rumme det. (Martin)

Noget lignende kommer til udtryk i interviewet med Mette, der ser kirkens opgave som at tilpasse sig de konkrete mennesker, der opsøger den:

Det har vel egentlig med at gøre at være rummelig i forhold til alle menneskers behov. Altså, det er jo i virkeligheden menneskene i den, der afgør sagen, synes jeg. For mig. Det er vel noget med at den skal tilpasse sig, i virkeligheden, at det skal kunne det. (Mette).

Flere af informanterne understreger menneskelig og kulturel åbenhed som en vigtig del af kirkens rummelighed. Den gode kirke er i stand til at rumme, at folk ikke nødvendigvis sidder på kirkebænken om søndagen, men bruger den individuelt:

Jeg vil sige, at en god kirke er personligt rummelig. At uden man skal dømmes på, om man kommer der én gang, fire gange, eller hver søndag, kan komme der og stadig føle man er det mest velkomne mennesker, der kan træde på denne jord. (Magnus)

Line og Nicolaj sammenfatter deres opfattelse af den gode kirke som på én gang rummelig og favnende, og personligt imødekommende, hvilket netop kommer til udtryk ved, at den er i stand til at inkludere dem, når de kommer der:

Den gode kirke er en menneskelig kirke (Nicolaj) Et sted, hvor der er plads til alle. (Line)

Set i lyset af, hvad de fortæller i interviewet, kan det tages som et udtryk for at kirken signalerer, at den er der for dem:

Altså, man føler sådan, at det er helt rigtigt, at man er der. At det er derfor, at kirken er der: fordi vi skal være der. Og det er helt vildt rart at have den følelse. (Line)

Informanternes definitioner af den gode kirke synes langt hen ad vejen at afspejle deres erfaringer med den konkrete kirke. Direkte kommer det til udtryk i interviewet med Ole:

En god kirke er Avedøre Kirke. Det er en ualmindeligt pæn kirke. Så det er en nydelse at komme her. (Ole, Avedøre).

Lige så enkel er hans definition på den gode præst det konkrete menneske, der stod til rådighed, da han havde brug for det:

Ja, så vil jeg sige Ida Kongsbak (ler). Og det var jo fordi det var hende, der rent tilfældigvis kunne bisætte min kone, ikke. Og vi syntes hun var venlig. Og kompetent. (Ole, Avedøre)

V.2 DEN GODE PRÆST

Med Oles definition er vi fremme ved spørgsmålet om, hvad der i informanternes øjne konstituerer den gode præst. Her var der på samme måde som for beskrivelsen af den gode kirke nogle centrale træk, der gik igen: nærvær, menneskelighed og evnen til at lytte. Og som vi så oven for med citatet fra interviewet med Line, så viste det sig også at være et gennemgående træk i flere af interviewene, at informanterne uopfordret pegede på forbindelsen mellem den gode kirke og den gode præst.

Bedt om at fuldføre sætningen ”En god kirke er..”, svarer Lars: *Jeg ville sige en god præst, nok.*

Jane uddyber ved at henvise til præsten som den, der har afgørende betydning, både som formidler af et budskab og som den, der kan skabe en god stemning og få deltagerne til at føle sig hjemme i gudstjenesten:

Det er præsten der gør, at det er et dejligt sted at være, tænker jeg. Så det er måske rigtigt nok: det handler om, at det er en rigtig god præst. ... Det er en, der formår at få det gjort levende og få det gjort behageligt at komme der, så man føler sig en del af det. Man føler sig inddraget, uden at man så skal yde et eller andet.(Jane)

Nicolaj uddyber præstens centrale rolle for hans oplevelse af tilhørsforhold til kirken:

Jamen for mig der tror jeg, at det sådan er præsten, der er knudepunktet, eller den der sådan samler trådene, eller gør det menneskeligt, eller medmenneskeligt. Fordi lige meget om man kender andre her i kirken eller ej, så føler man sig altid velkommen, synes jeg. Og det er vores præst rigtig god til. At få en til at føle, at man har aldrig rigtig været væk. (Nicolaj)

Helt i forlængelse heraf knytter Lone i sin definition af den gode præst tilbage til, hvad hun gav udtryk for om den gode kirke:

En god præst, jamen det er næsten det samme. En, der kan få folk til at føle sig godt tilpas og få udbredt det budskab, han skal, på en rigtig måde, så folk de forstår det. Holder en god prædiken, så folk de forstår det og det ikke er sådan, at de bagefter går hen og siger, ej det var da også kedeligt og jeg var ved at falde i søvn. (Lone)

Christina giver på samme måde udtryk for nærvær og formidlingsevne som det, der kendetegner den gode præst:

En, der kan fange sit publikum og fortælle en god historie. Være nærværende. (Christina)

Nutidighed og en fængende form er også centralt for Esbens opfattelse af den gode præst:

En god præst har en høj kommunikationsevne. En stor kommunikationsevne, og er ikke kedelig (Esben).

Også Randi understreger formidlingen af et bestemt budskab som det, der for hende kendetegner den gode kirke, og hun ser prædikenen som det vigtigste, hvilket betyder at præsten får en nøgleposition i kirken:

For mig, der er en god kirke sådan en formidler. Altså, ja, simpelthen hvilken forbindelse der er mellem det, præsten siger, og hvordan det går ind i mig. Det er en rigtig god kirke. Og god formidling for mig, det er en klar og tydelig prædiken. Hvor jeg også kan forstå det. Jeg er ikke så god til, faktisk, når folk pakker tingene for meget ind. Jeg vil gerne have det råt for usødet. Så kan jeg selv sortere fra. Det er det, der er en god præst for mig. Klar tale. (Randi)

Jens betoner autenticitet og integritet som centrale kvaliteter ved den gode præst:

En god præst er en, der har integritet og er autentisk og som har forståelse og fornemmelse for sin menighed. (Jens).

Set i lyset af interviewet handler det blandt andet om det, han ser som præstens forpligtelse til at tage den nutidige tilhørers parti i formidlingen af kirkens budskab. Hvis det ikke sker, går det ud over respekten for præsten – og dermed for hans lyst til at komme i kirken i det hele taget:

Jeg skal helst have respekt for præsterne for at kunne komme i kirken. Menneskelig respekt. Jeg tror, at der, hvor det måske kan ødelægge det lidt, det er, hvis præsten udlægger en uretfærdig tekst som sandheden, uden at måske også prøve at twistе det lidt eller stille spørgsmålstegn til det.(Jens)

Dobbeltheden af teologisk kompetence som evnen til at formidle det bibelske budskab og menneskelig integritet som kendetegn ved den gode præst kommer også til udtryk i interviewet med Ann:

Det er jo en, der er intellektuelt stærk og dygtig til sit fag som teolog, men det er også – og meget vigtig – den der side med det menneskelige, som kan rumme det at være menneske, ikke. Altså ud over den autoritet, der er i præstekjolen, så er det også den der menneskelige autoritet, der ligger i at leve det som jeg ser som kristendommen, det at være kristen.(Ann)

For Kirsten er det indlysende, at den gode præst er kendetegnet ved de samme værdier, som hun udpegede for den gode kirkes vedkommende. Men hvor Ann, Jane, Lone, Jens og Randi umiddelbart betoner rollen som prædikant og formidler af et forudgivet indhold, lægger hun mere vægt på præstens diakonale og sjælesørgeriske funktion:

En god præst - det er jo faktisk det samme svar. At han er god til alle mennesker, ikke. Men altså, jeg vil jo netop sige, at en god præst er jo både en, der kan lytte – især lytte – han har også tavshedspligt, ikke? Og at han netop modtager alle.(Kirsten)

John lægger i lighed med Kirsten vægt på evnen til at lytte som det der kendetegner den gode præst – måske i underspillet opposition til den gængse opfattelse af præsten som en, der primært taler:

Jamen jeg kunne jo bare sige: det er en, der formidler budskabet. Men den gode præst... han lytter. Fordi, jeg er tit kommet med problemer til præsterne her. Og de har lyttet. Og de har hjulpet. Det er nok det vigtigste.(John)

Betydningen af præstens person og den måde, han eller hun udfylder sine opgaver på, går igennem adskillige af informanternes definitioner. Sådan blandt andet hos Ole, der definerer den gode præst i forlængelse af sit syn på kirken som et samlingssted. Det er præsten, der gennem sin måde at være og udføre sit arbejde på i det hele taget gør, at kirken kan opfylde sin samlende funktion:

En god præst, det er næsten det samme som hvad en god kirke er. Hvis præsten er en, der ved sit nærvær og menneskelighed kan få folk til at samles, og kan forrette de gerninger, han nu skal ifølge

sit arbejde i kirken, så folk bliver glade og tilfredse ved den måde, han gør det på. .. Det er nærværet og menneskeligheden, der er vigtig for mig. (Ole, Havrebjerg)

Også Irene betoner præstens nøglefunktion i forhold til at sikre den rummelighed, hun ser som en kirkelig kerneværdi:

En god præst for mig er engageret, interesseret, menneskelig, og ikke kun på det religiøse område, men kan rumme andre menneskers variationer. Rummelighed, det synes jeg er vigtigt. Jeg synes, det er vigtigt, at man ikke bliver skilt op i nogen, der kan bruges, og nogen, der ikke kan bruges, og det skal præsten være med til at gøre, at alle er lige gode. (Irene)

Noget lignende kommer til udtryk hos Ib, der understreger præstens menneskelighed som det, der bærer relationen:

En god præst - det er et godt menneske med en sund holdning til tingene. Et godt og kærligt menneske. Vi kan jo ikke undgå kærligheden i det spil. Det kan vi jo ikke. Fordi det er det bærende. Man trives godt sammen, en man føler man er tryk ved. Det betyder enormt meget. (Ib)

Palle peger på lokalsamfundet som noget, der har betydning for, hvilken rolle præsten skal spille, og konkretiserer sin forventning til den gode præst i netop hans egen sammenhæng:

En god præst i Lihme, det er sådan en, der kan holde nogle prædikener, man kan forstå, men også komme med nogle lignelser, som det hører sig til. Og så samtidig også være et ganske almindeligt menneske, når man møder ham på gaden. (Palle)

Birgit supplerer ved at pege på følelsen af gensidighed i relationen, som for hende kendetegner den gode præst – og en respekt, der ikke kun retter sig mod præsten, men som også går den modsatte vej:

En god præst er en, man kan nå. En, man er på bølgelængde med. Altså, som man kan snakke med. Om alvorlige ting, men også om hverdagsting, altså. Og at man bliver godt taget imod. Respekteret (Birgit, Lihme).

I forlængelse af sin understregning af, at han ikke ser kirken som en bygning, men som en tilstand for seriøse livsspørgsmål, definerer Søren den gode præst:

En god præst er sådan en, der er der, hvor menneskene er. (Søren)

At præsten er vigtig, og at netop evnen til samtale er noget af det, der betyder mest, kommer også til udtryk i Poulas definition:

En god præst, det er godt at have i hvert fald. Det er en, der kan snakke med alle. (Poula)

Fælles for især de lidt mere distancerede brugere af kirken er, at præstens person i høj grad er afgørende for mødet med kirken, som det bl.a. kommer til udtryk i interviewet med Lene og Søren:

Det er afgørende, hvad for en præst jeg møder, om jeg synes det er en præst, der byder ind med nogle ting, der er til at have med at gøre (Lene).

Den gode præst er ifølge Mette og Rune den, der er i stand til at give kirken et mere friskt og nutidigt udtryk og give plads for andre, uden af den grund at gå på kompromis med sig selv:

Man skal være sig selv og man skal være rummelig overfor kirkens brugere. Det er jo egentlig det, det handler om. (Mette)

Betydningen af præsten som den, der giver kirken et menneskeligt ansigt, hænger for Nicolaj sammen med indsigt i de konkrete mennesker, hun har for sig, og i hvad der foregår i samfundet i det hele taget:

En god præst er en menneskelig præst. Og en indsigtfuld præst, både på det personlige og som har en finger på pulsen, så det bliver nutidsrelevant. (Nicolaj)

Den indsigt, der kendetegner den gode præst, handler for Line også om at kunne udfordre vanetænkning og gøre budskabet relevant for den enkelte:

Altså umiddelbart så tænker jeg, at en god præst er en, der kan favne alle. Men det synes jeg bare ikke er nok. Så det handler måske også om, at en god præst er en, der formår at få én til at tvivle, faktisk. (..) Som kan stille spørgsmålstejn ved nogle ting, tænker jeg, så er det man begynder selv at tænke over "hvad har det af betydning og har det noget med Folkekirken at gøre, og har det noget med mig at gøre?" (Line)

Det udtryk, der for Gitte bedst karakteriserer den gode præst er ordet karismatisk, hvilket hun forbinder med evnen til at give en personligt tilpasset formidling af budskabet ind i netop hendes situation og ikke bare et upersonligt budskab leveret af en præst i mængden:

En god præst er karismatisk. Altså, det betyder meget for mig på en eller anden måde, at de har karisma på den der måde med, at de er interesserede i, hvem vi er, og at de giver noget tilbage, som de ved på en eller anden måde bliver fanget af mig.(Gitte)

Martin opsummerer sin forventning til den gode præst som den, der er i stand til at formidle kirkens budskab på nutidige præmisser, og som er i stand til at rumme det vilkår, at modtageren suverænt afgør, om budskabet er relevant eller ej:

Mine forventninger til en præst, det er en, der kan gøre en prædiken eller en gudstjeneste vedkommende for mig som person. Og det kan være svært, hvis du står overfor 100 mennesker. Men på en eller anden måde kan gøre Bibelen, kan gøre religionen vedkommende for mig som person. Og det behøver ikke være alt, som man står og siger i løbet af en gudstjeneste, som jeg tænker, det der rammer godt. Men at jeg kan tage et eller andet med mig. Og så skal det være en, der giver plads til, at jeg kan bruge, både det personen - præsten - selv siger, men også bruge religionen og fortolke religionen på den måde, som jeg mener passer til mig.(Martin)

V.3 KONKLUSION: DEN GODE KIRKE OG DEN GODE PRÆST

Informanternes udsagn viste sig som sagt på en meget sigende måde at opsummere, hvad de havde givet udtryk for undervejs. Det vil sige, at de ting, som informanterne havde fortalt om, hvad der betød noget for deres egen oplevelse, når de kom i kirken, udkrystalliserede sig i mere prægnante eller generaliserede udsagn.

Det slående resultat, som vi ikke havde forudset, og som også træder tydeligt frem i sammenstillingen af informanternes udsagn, er i hvor høj grad informanterne ser præsten som repræsentant for de egenskaber, de forbinder med den gode kirke. Forventningen til kirken om at samle og rumme på tværs af mere eller mindre intensiv kirkelig praksis og større eller mindre overensstemmelse med kirkens konfessionelle grundlag, kondenseres i forventningen til præsten som den, der i sin person skal inkarnere netop disse værdier. For informanterne som helhed er det karakteristisk, at det ikke er præstens objektive funktion, som de lægger vægt på, men derimod måden, som han eller hun gør det på. Den måde, hvorpå præsten forvalter embedet på, har med andre ord afgørende betydning for informanternes oplevelse af kirken.

Det er et gennemgående træk i interviewene, at præstens person ses som afgørende for oplevelsen af kirken. Det er præsten, der som formidler skal bringe kirkens budskab i øjenhøjde med børn, unge og ældre, sådan at det opleves livsnært og vedkommende. Det er præsten, der som leder af gudstjenesten skal skabe et nærvær og en inkluderende atmosfære, som gør, at alle kan føle sig velkomne. Det er præsten, der i sin måde at agere på, både i kirken og uden for, med sin person og sin attitude skal signalere, at kirken er åben for alle til enhver tid, og at den er i stand til at rumme både dem, der sjældent sidder på kirkebænken, og dem, hvis tolkning af kristendommen ikke uden videre stemmer overens med kirkens vedtagne dogmer. Det er præsten, der skal færdes i lokalsamfundets hverdag som kirkens repræsentant uden for kirketiden, og deltage solidarisk i de ting, der foregår her. Det er præsten, der skal fungere som fortolker af menneskelivet og som talerør for de kristne værdier i samfundsdebatten.

Den centrale betydning, som præstens person og facon har for oplevelsen af kirken, svarer til den position, som præsten har ved gudstjenesten og ved de kirkelige handlinger dåb, vielser og begravelser. Det kommer særligt til udtryk i interviewene med de mere sporadiske kirkebrugere, for hvem kirken i udtalt grad identificeres med præsten. Men også de jævnlige kirkegængere lægger vægt på præstens nøgleposition. Her er det især et spørgsmål om, hvordan præsten forvalter rollen som prædikant og liturg, der opleves som vigtig, og præstens evne til at kommunikere med dem, der kommer der mindre hyppigt.

Under alle omstændighed peger informanternes svar temmelig entydigt på præsten, som den der står som garant for kirkens og kristendommens tilstedeværelse og relevans i et individualiseret samfund. Hvad enten han eller hun bryder sig om det eller ej, tyder den måde, hvorpå informanterne sætter lighedstegn mellem den gode kirke og den gode præst, på at præsten i høj grad – med et udtryk af den engelske sociolog Anthony Giddens – opfattes som gatekeeper for ekspertsystemet folkekirken. Og videre, at den måde, han eller hun udfylder denne rolle på, er afgørende for, om medlemmerne fortsat oplever, at de kan have tillid til systemet som helhed⁹².

Ifølge Giddens kan skuffede forventninger til de personer, der ”vogter” systemet, medføre, at borgeren tager sagen i egen hånd og vælger alternative indgange til systemet i det omfang, det er muligt – eller melder sig helt ud. Dette synes ikke at være tilfældet her. Derimod er der tilsyneladende langt hen ad vejen er en høj grad af match mellem det, som informanterne drømmer om og forventer, og det, som de selv har oplevet, når kontakten til kirken er lykkedes. Flere af

⁹² Giddens, Anthony (1994): Modernitetens konsekvenser. København, Hans Reitzel.

informanterne gav således udtryk for, at deres kirke og præst faktisk var det bedste eksempel på en god én af slagsen, som de kunne komme i tanker om.

Set i relation til projektets sigte, som var at afdække forventningerne til gejstlig betjening bredt forstået, må det siges at være opmuntrende, når folk oplever at de har en god kirke og præst. Dette bekræfter således endnu en gang, hvad allerede den første YouGov-spørgeskemaundersøgelse for Center for Kirkeforskning i 2013 viste: at de respondenter, der kender præsten, også altovervejende er glade og tilfredse med ham eller hende. Omvendt peger den aktuelle spørgeskemaundersøgelse netop også på den udfordring, der ligger i, at op til tre fjerdedele af befolkningen tilsyneladende ikke kender deres lokale kirke og præst. Hertil kan man indvende, at det har mindre betydning, hvis de kender andre. Om det forholder sig sådan, giver undersøgelsen imidlertid ikke noget klart svar på. Derimod peger undersøgelsen som helhed utvetydigt på den udfordring, der ligger i at tage højde for persondimensionens betydning, og at skabe rammer, som muliggør det fortsatte møde mellem folk og kirke på landet, i forstæderne og i byen.

BILAGSLISTE

1. Undersøgelsens design og metode
2. You Gov spørgeskema
3. Interviewguide
4. Brev til informanter vedrørende godkendelse
5. Regelsæt vedrørende kirkelig betjening: LBK nr 622 af 19.06.2012
6. Provstiprofil, Slagelse Provsti 2013
7. Provstiprofil, Kolding Provsti 2014
8. Sogneprofil, Avedøre Sogn 2015
9. Befolkning og folkekirke, Lihme Sogn 2014

Samtlige bilag kan hentes fra Center for Kirkeforsknings hjemmeside: http://teol.ku.dk/cfk/hvad_forventer_folket/